

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

ANJA NOVINEC
ŽIVA ZAKŠEK

MENTOR: RED. PROF. DR. TOMO KOROŠEC
SOMENTORICA: ASIST. MAG. TINA VEROVNIK

ZAZNAMOVANOST STAVČNOFONETIČNIH PRVIN V
INTERPRETACIJAH MIRKA BOGATAJA

DIPLOMSKO DELO

LJUBLJANA, 2006

ZAHVALA

Zahvaljujema se mentorju dr. Tomu Korošču, somentorici mag. Tini Verovnik, Mirku Bogataju, Janku Ropretu, Bernardu Stramiču, Dunji Velkaverh, mag. Petru Jurgcu in mag. Hotimirju Tivadarju za pomoč pri diplomskem delu.

Za podporo se zahvaljujema tudi staršem, bratoma in prijateljem.

POVZETEK

Diplomsko delo **Zaznamovanost stavčnofonetičnih prvin v interpretacijah Mirka Bogataja** vključuje analizo zaznamovanih in nezaznamovanih prvin stavčne fonetike. Avtorici sva ugotavljali, ali obstaja povezava med temi prvinami in načini interpretacij besedil. Analizirali sva gradivo, ki ga je pred leti ustvaril igralec, napovedovalec in voditelj Mirko Bogataj v nočnem programu Radia Slovenija. Na podlagi transkripcij osmih govorno zaznamovanih besedil sva pridobili tudi nezaznamovano prebrane različice tekstov, ki sta jih ustvarila radijska govorca Janko Ropret in Bernard Stramič. Pri vseh treh interpretih sva proučevali pet stavčnofonetičnih prvin: členitev s premori, poudarjanje, stavčno intonacijo, register in hitrost govora. Na podlagi prebranega gradiva nevtralnih bralcev sva predstavili nezaznamovane stavčnofonetične prvine in po enakem postopku tudi govorno zaznamovane v Bogatajevih interpretacijah. Nezaznamovane in zaznamovane interpretacije sva med seboj primerjali in ugotovili, da določena kombinacija zaznamovanih stavčnofonetičnih prvin vpliva na vrsto zaznamovanosti v govoru. Glede na vrsto zaznamovanosti, ki jo določajo vsaj tri zaznamovane stavčnofonetične prvine, sva določili in poimenovali štiri tipe zaznamovanosti: agresivno-odrezavi, ravnodušno-monotoni, umirjeno-ironični in lahkotno-sproščeni tip.

Ključni pojmi: stavčna fonetika, tipologija zaznamovanosti, govorna interpretacija, zaznamovano, nezaznamovano.

SUMMARY

The diploma **The Markedness of Phonetic Features in Interpretations of Mirko Bogataj** presents an analysis of marked and unmarked features of sentence phonetics. The authors tried to determine whether there is a correlation between these features and different ways of text interpretation. The material analysed was created by actor and radio announcer Mirko Bogataj during his night broadcast on Radio Slovenija many years ago. Unmarked versions based on eight transcripts of marked interpretations were then read by radio announcers Janko Ropret and Bernard Stramič. Five phonetic features were studied in all three interpretations: pause, stress, intonation, register, and tempo. The presentation of the unmarked phonetic features was based on the read material of the two neutral readers. The same procedure was also used for marked interpretations of Mirko Bogataj. The marked and the unmarked presentations were then compared. It was concluded that the defined combination of marked phonetic features influences the type of speech markedness. As for the type of markedness (that is actually defined by at least three marked phonetic features) we determined and named four types of markedness: aggressive-cut, indifferent-monotonous, calm-ironical and easy-relaxed type.

Key words: sentence phonetics, typology of markedness, speech interpretation, marked, unmarked.

KAZALO

UVOD	7
1. RADIO	11
1.1 Radio Slovenija	12
1.2 Nočni program prvega programa Radia Slovenija	13
1.3 Radijski govor	14
2. GLASNO BRANJE	16
3. PREDSTAVITEV INTERPRETOV	18
3.1 Mirko Bogataj	18
3.1.1 Ustvarjanje nočnega programa	19
3.2 Janko Ropret	19
3.3 Bernard Stramič	20
4. STAVČNA FONETIKA	21
4.1 Členitev s premori	22
4.2 Poudarjanje	24
4.3 Stavčna intonacija	25
4.4 Register	28
4.5 Hitrost govora	29
4.6 Barvanje zvočnega gradiva	30
5. Analiza nezaznamovanih stavčnofonetičnih prvin	31
5.1 Členitev s premori	32
5.1.1 Analiza besedil	32
5.1.2 Ugotovitve	35
5.2 Poudarjanje	39
5.2.1 Analiza besedil	39
5.2.2 Ugotovitve	41
5.3 Stavčna intonacija	43
5.3.1 Analiza besedil	44
5.3.2 Ugotovitve	62
5.4 Register	65
5.4.1 Analiza besedil	65
5.4.2 Ugotovitve	65

5.5 Hitrost govora	68
5.5.1 Analiza besedil	68
5.5.2 Ugotovitve	70
6. Analiza zaznamovanih stavčnofonetičnih prvin	71
6.1 Poudarki, premori in načini interpretacij pri Bogataju	71
6.1.1 V razvoju	72
6.1.2 Sijajno in veliko delo	74
6.1.3 Mehaniki	75
6.1.4 Župani	76
6.1.5 Delavski sveti	77
6.1.6 Juristična palača	78
6.1.7 Mož iz jekla	79
6.1.8 Predavanja	80
6.1.9 Primerjava premorov med posameznimi besedili	81
6.2 Analiza stavčne intonacije v Bogatajevih interpretacijah	83
6.2.1 V razvoju	84
6.2.2 Sijajno in veliko delo	87
6.2.3 Mehaniki	89
6.2.4 Župani	91
6.2.5 Delavski sveti	94
6.2.6 Juristična palača	96
6.2.7 Mož iz jekla	98
6.2.8 Predavanja	100
7. Primerjava nezaznamovanih in zaznamovanih stavčnofonetičnih prvin	103
7.1 V razvoju	104
7.1.1 Primerjava analiz	104
7.1.2 Ugotovitve	106
7.2 Sijajno in veliko delo	108
7.2.1 Primerjava analiz	108
7.2.2 Ugotovitve	110
7.3 Mehaniki	111
7.3.1 Primerjava analiz	111
7.3.2 Ugotovitve	114
7.4 Župani	116

7.4.1 Primerjava analiz	116
7.4.2 Ugotovitve	118
7.5 Delavski sveti	120
7.5.1 Primerjava analiz	120
7.5.2 Ugotovitve	122
7.6 Juristična palača	124
7.6.1 Primerjava analiz	124
7.6.2 Ugotovitve	126
7.7 Mož iz jekla	128
7.7.1 Primerjava analiz	128
7.7.2 Ugotovitve	130
7.8 Predavanja	132
7.8.1 Primerjava analiz	132
7.8.2 Ugotovitve	134
8. TIPI ZAZNAMOVANOSTI	136
8.1 Agresivno-odrezavi tip	136
8.2 Ravnodušno-monotoni tip	137
8.3 Umirjeno-ironični tip	137
8.4 Lahkotno-sproščeni tip	138
ZAKLJUČEK	139
LITERATURA IN VIRI	141

UVOD

Kot bodoči novinarki si pri svojem delu prizadevava za ustrezno jezikovno kulturo, zlasti kulturo govornega izražanja, ki naj bi bila prisotna v vseh javnih nastopanjih in naj bi spremljala vse govorce, ki se pojavljajo javno, zlasti na radiu in televiziji. Za pravilno, lepo in razumljivo govorico je bistvena normativna raba stavčnofonetičnih prvin, ki v mnogih množičnih obćilih, žal, ne najde svojega prostora. To naju je med drugim spodbudilo k tematiki, ki jo obravnavava v diplomskem delu. Poleg tega sva želeli iti še korak dlje in ugotoviti, kaj je tisto, kar v slovnično pravilno zapisanem besedilu, prebranem brez narečja, prispeva k zaznamovanosti govora. »Tisto« sva se odločili poiskati pri (zaznamovanih) stavčnofonetičnih prvinah.

Govorjeno besedilo je mnogostransko oblikovano. Nepretrganost glasovja členijo premori, rastoči in padajoči tonski poteki v različnih višinah, glasneje, poudarjeno in tiše izgovorjeni deli sporočila, hiter in počasen tempo govora, barva govorničevega glasu, njegovo razpoloženje itd. Vse te značilnosti raziskuje stavčna fonetika. Večinoma vključuje šest stavčnofonetičnih prvin: členitev s premori, poudarjanje, stavčno intonacijo, register, hitrost govora in barvanje zvočnega gradiva (Toporišič 2004: 533). Vsaka izmed njih prispeva h končni glasovni podobi besedila in posledično k naslovnikovemu razumevanju ter vtisu na podlagi podanega sporočila.

V praktičnem delu diplomske naloge (pri analizi zaznamovanih in nezaznamovanih stavčnofonetičnih prvin) se bova ukvarjali le s prvimi petimi prvinami. Glasovno barvanje bova izpustili zato, ker ni jezikovnosistemska prvina in načeloma ne vpliva na pomen povedanega. Po Toporišiču (2004: 554) je stavčnofonetično barvanje zvočnega gradiva »posledica spremembe odzvočnega prostora v ustih«.

Najin cilj je na podlagi primerjalne analize nezaznamovano in zaznamovano prebranih besedil ugotoviti, ali in na kakšen način lahko stavčnofonetične prvine zaznamujejo določena govorničeva besedila. Na osnovi ustreznih ugotovitev bova skušali poimenovati tipe zaznamovanosti v govoru. Iz tega sledi tudi najina hipoteza, ki pravi, da določena kombinacija zaznamovanih stavčnofonetičnih prvin vpliva na vrsto zaznamovanosti v govoru.

Zvočno gradivo, posneto na avdio kaseti dr. Toma Korošca, ki ga je pred leti na podlagi prispevkov iz arhivov različnih radijskih redakcij ustvaril igralec, napovedovalec in voditelj Mirko Bogataj v nočnem programu Radia Slovenija, sva za potrebe diplomske naloge najprej presneli na zgoščenko, da sva ga lahko kasneje uporabili pri analizi v računalniških programih Cool Edit in Praat.

Iz vsega govornega gradiva sva nato izbrali osem posnetkov besedil in jih transkribirali, saj izvirnih besedil ni bilo mogoče dobiti. Izbrana besedila sva poimenovali oziroma naslovili sami, tako da se je naslov vsebinsko vezal na besedilo. Z navodilom, naj skušata brati čim bolj nezaznamovano, sva dali transkripcijo prebrati »nevtralnima« bralcema: Janku Ropretu z Radia Slovenija in Bernardu Stramiču iz radijske mreže Infonet.

Sprva sva se sicer odločili le za Ropreta kot kredibilnega bralca z večletnimi izkušnjami v vlogi radijskega voditelja. Besedila je prebral v studiu Radia Slovenija, njegove zvočne posnetke pa sva prejeli po elektronski pošti. Ker sva domnevali, da prihaja do določenih odstopanj pri branju že med »nevtralnimi« govorcji, sva dali besedila prebrati še Stramiču, ki je gradivo posnel v studiu Infoneta in nama ga prav tako posredoval po elektronski pošti.

Odločili sva se, da bova kot nezaznamovano normo pri stavčnofonetičnih prvinah upoštevali neko srednjo vrednost med govorcema oziroma da bova kot zaznamovano prvino v Bogatajevih interpretacijah označili tisto, ki bo bistveno odstopala od prvin obeh »nevtralnih« govorcev.

Združenost dela je zasnovana tako, da bo ena kandidatka (Živa Zakšek) razpoznala in določila nezaznamovane stavčnofonetične prvine v interpretacijah Janka Ropreta in Bernarda Stramiča, druga (Anja Novinec) pa zaznamovane v interpretacijah Mirka Bogataja. Primerjalna analiza zaznamovanih in nezaznamovanih prozodičnih prvin, določitev in poimenovanje tipov zaznamovanosti, teoretični del ter sklep z zaključkom bodo skupni. Pri delu se bova opirali predvsem na Toporišičeve ugotovitve v Slovenski slovnici (2004), saj je v literaturi o stavčnofonetičnih prvinah v slovenskem jeziku napisanega izredno malo.

Pri analizi nezaznamovanih in zaznamovanih interpretacij bova poleg osebne presoje uporabljali različne računalniške programe. Premore, zlasti njihove dolžine, in nekatere poudarke bova merili s pomočjo računalniškega programa Cool Edit. To je digitalni avdio

urejevalnik za programe Windows. Z njim lahko snemamo, predvajamo, montiramo datoteke različnih glasbenih oblik, jih med seboj združujemo in analiziramo njihove značilnosti. Avtor programa je Američan David Johnson. (Cool Edit, Help, Contents)

Pri grafičnih prikazih stavčne intonacije si bova pomagali z računalniškima programoma Praat in Jasc Paint Shop Pro. S pomočjo prvega bova narisali grafe, korigirali in oblikovali pa jih bova v drugem programu. Praat je program za analizo in urejanje govora. Z njim lahko med drugim delamo spektralne analize, analiziramo formante, višine tonov, stavčno intonacijo in jakost govora. Izriše tudi slike grafov analiz. Avtorja tega programa sta Nizozemca Paul Boersma in David Weenink (Praat, Praat objects, Help, Praat Intro). Jasc Paint Shop Pro pa je program za ustvarjanje, urejanje in predelovanje slik (Jasc Paint Shop Pro, Help, Help topics).

V prvem poglavju bova na kratko predstavili radio kot množično občilo, Radio Slovenija in njegov nočni program ter radijski govor. Pri tem bova uporabili metodo analiz in interpretacij sekundarnih virov.

V drugem poglavju se bova ukvarjali z glasnim branjem in njegovimi vrstami ter lastnostmi po Ivu Škariću (1999). Tudi v tem poglavju bova uporabili metodo analiz in interpretacij sekundarnih virov.

Sledilo bo tretje poglavje, v katerem bova predstavili vse tri interprete: Mirka Bogataja, Janka Ropreta in Bernarda Stramiča. Pri Bogataju bova pisali tudi o njegovem ustvarjanju nočnega programa. Kot raziskovalni metodi bova uporabili intervju ter metodo analiz in interpretacij sekundarnih virov.

Četrto poglavje bo namenjeno stavčni fonetiki. V njem bova povzeli predvsem ugotovitve, zapisane v Toporišičevi Slovenski slovnici (2004). Tako bova na kratko predstavili vse stavčnofonetične prvine po Toporišiču. To so členitev s premori, poudarjanje, stavčna intonacija, register, hitrost govora in barva glasu. Dotaknili se bova tudi Brazilovega intonacijskega modela iz angleške slovnice. V tem delu bova uporabili metodo analiz in interpretacij sekundarnih virov.

Peto poglavje bo vključevalo podrobnejšo analizo nezaznamovanih stavčnofonetičnih prvin v Ropretovih in Stramičevih interpretacijah. Uporabili bova metodo analiz in interpretacij

primarnih virov, statistično metodo in primerjalno raziskovanje v povezavi s študijami primerov.

Šesto poglavje bo namenjeno analizi zaznamovanih stavčnofonetičnih prvin v Bogatajevih interpretacijah. Tudi v tem poglavju bova uporabili metodo analiz in interpretacij primarnih virov, statistično metodo in študije primerov.

V sedmem poglavju se bova ukvarjali s primerjavo rezultatov analiz iz predhodnih dveh poglavij. Skušali bova ugotoviti, v čem se nezaznamovane in zaznamovane interpretacije oziroma njihove stavčnofonetične prvine razlikujejo. Pri tem bova uporabili primerjalno raziskovanje v povezavi s študijami primerov in statistično metodo.

V osmem poglavju bova na podlagi primerjave analiz iz sedmega poglavja določili in poimenovali tipe zaznamovanosti. Pri tem bova uporabili induktivno sklepanje in opisno metodo.

V zaključku bova povzeli ključne ugotovitve diplomske naloge.

1. RADIO

Radio je množično občilo dvajsetega stoletja. Uvrščamo ga med tradicionalne medije. Je zelo dostopen, neposreden, splošno uporaben in dovzeten medij, ki lahko v trenutku in hitreje od drugih množičnih občil posreduje informacijo občinstvu. Informacije lahko prenaša vsebinsko bogato, razumljivo in verodostojno najširšemu krogu ljudi. (Erjavec 1999: 21)

Po definiciji, zapisani v Slovarju slovenskega knjižnega jezika (1994), je radio »sredstvo za javnosti namenjeno oddajanje zvočnih sporočil po radijskih valovih«. Po definiciji Pirčeve (2005: 13) je radio osebni medij, ki ga ljudje poslušajo zaradi govora in glasbe. Navadno ga poslušata posameznik. Radijsko občinstvo je izredno zahtevno, saj lahko hitro zamenja radijsko postajo ali pa radio celo ugasne, če mu vsebina ne ugaja.

Radio je slepi medij. Sporočil ne moremo videti, sestavljata ga le hrup in tišina. Gre za medosebni oziroma interpersonalni medij, pri katerem komunikacija poteka med tvorcem sporočila oziroma radijskim govorcem in poslušalcem oziroma naslovnikom. Stik med njima je oralen, komunicirata prek jezikovnega koda. Sporočanje je večinoma enosmerno, saj je poslušalcev preveč in zato takojšna povratna informacija ni mogoča. Da naslovnik pravilno razume sporočilo, morata tako radijski govorec kot naslovnik izhajati iz istega okolja in imeti podobne izkušnje. (Crisell 1986: 3–4)

Pirčeva (2005: 14–16) ugotavlja, da je radio medij, ki je naslovnikom najlažje dostopen in ne zahteva stodontne pozornosti poslušalca. Ustvarja vtis bližine med radijskim govorcem in poslušalcem. Informacije vidnega sveta preoblikuje v zvočno podobo. Pri tem so sredstvo prenosa radijskih sporočil elektromagnetni valovi. Oddajnik spremeni sporočilo v elektromagnetno valovanje, sprejemnik pa jih prevede v človeku razumljivo sporočilo.

Po Finku (1992: 10) je največja prednost radia hitrost, s katero pridejo informacije do občinstva. Radio lahko informacijo o nekem dogodku objavi prvi in o dogodku poroča natančno, zanesljivo, celovito in kontinuirano. Sodobna tehnika mu omogoča, da se informativne oddaje oziroma njihovi deli in deli informativnega programa vključijo neposredno v eter (Milič 1998: 7).

Zgodovina radia sega na prelom 20. stoletja. Leta 1888 je Heinrich Herz odkril uporabnost elektromagnetnih valov v prostoru (Erjavec 1999: 21). Izum radia pripisujejo Guglielmu Marconiju, ki je leta 1896 brezžično prenašal signale 1,6 kilometra daleč; v Sloveniji je prvi oddajal Marij Osana leta 1924 (Veliki splošni leksikon 1998: 3506).

1.1 Radio Slovenija

Prvega septembra 1928 je začel poskusno obratovati oddajnik Radia Ljubljana. 28. oktobra istega leta pa se je začel redni program Radia Slovenija, takrat imenovanega še Radio Ljubljana. (Erjavec 1999: 21)

V začetku druge svetovne vojne je nemško letalstvo uničilo oddajnik v Domžalah, radio pa je prevzela italijanska družba. Maja 1945 je začel oddajati Radio svobodna Ljubljana, dva dni kasneje pa v Mariboru še Radio svobodni Maribor (Erjavec 1999: 21–22). Radio Ljubljana se je preimenoval v Radio Slovenija leta 1991.

Nacionalna radijska postaja Radio Slovenija danes deluje v sklopu javnega zavoda Radiotelevizije Slovenija. Javna služba obsega ustvarjanje, pripravljanje in oddajanje treh nacionalnih radijskih programov (Radio Slovenija 1 – program A1, Radio Slovenija 2 – Program Val 202, Radio Slovenija 3 – Program Ars), po enega za italijansko oziroma madžarsko narodno skupnost, radijskih programov za slovenske narodne manjšine v sosednjih državah, radijskih programov za tujo javnost in radijskih programov regionalnih centrov v Kopru in Mariboru. (Erjavec 1999: 23)

Nacionalni radijski program se od ostalih razlikuje predvsem po tem, da mora biti zagotovljena njegova slišnost na ozemlju, kjer živi najmanj 90 odstotkov prebivalcev Republike Slovenija (Erjavec 1999: 23).

1.2 Nočni program prvega programa Radia Slovenija

V glasbeni (zabavni) redakciji Radia Slovenija (takrat še Radia Ljubljana), v kateri so pripravljali tudi vse kontaktne in javne oddaje v živo iz Studia 14 ali gostovali po Sloveniji, so se v poznih sedemdesetih odločili, da poskusijo s kakšno oddajo tudi ponoči (ne samo za silvestrovo, ki so jo pripravili vsako leto). Sprva je bilo to le ob četrkih, petkih in sobotah, sčasoma pa se je razširilo na cel teden. Takrat so tudi odkrili svoje občinstvo, predvsem ljudi v nočnih službah: vratarje, varnostnike, dežurne zdravnike in medicinske sestre, šoferje na dolgih nočnih vožnjah, policiste, hotelske receptorje in starejše ljudi, ki ponoči bedijo. Teh »nočnih izletov« se je tako udeleževalo precej ljudi. Poleg tega je televizija v tistem času končala svoj program med 23. in 24. uro, tako da je tem ljudem ostal le radio.

Radijski signal je po polnoči zelo močan. Program Radia Slovenija je zato slišen od Norveške do Severne Afrike, od koder so se slovenski poslušalci celo oglašali oziroma klicali. Glasbe po željah niso vrteli, ker še ni bilo računalnikov in je bila glasba pripravljena že vnaprej.

V »nočnjaku« so se (takrat še v skupni Jugoslaviji) odločili za skupen program z radijskimi centri v Zagrebu, Beogradu, Mariboru in Kopru. To je bila običajno ena ura skupnega programa s posamezno radijsko postajo takoj po poročilih ob polnoči. Beograd je imel elitni čas – izključno sobote. Dan pred oddajo so se dogovorili za skupno temo in goste, ki so popestrili program. (Bogataj 2006)

Danes je nočni program prvega programa Radia Slovenija na sporedu vsak dan med polnočjo in peto uro zjutraj. V prvi uri programa portretirajo posameznike, ki so vredni javne predstavitve v nacionalnem mediju. V nadaljevanju radijski voditelji preverjajo znanje poslušalcev v različnih kvizih in ugankah. Program sestavljajo tudi novice ter razvedrilne, glasbene in druge vsebine, prilagojene utripu noči. (RTV Slovenija 2006)

1.3 Radijski govor

Govor je temeljni kamen radijskega programa. Nekatere radijske postaje mu namenjajo več časa, druge manj. Brez njega bi program izgubil pomen in obliko, saj je ravno govor tisti, ki neko radijsko postajo loči od druge in ji da identiteto. (Pirc 2005: 70–71)

»Radijski program sestavljajo komunikacijska dejanja, ki so umeščena v konkretne časovne in prostorske koordinate« (Pirc 2005: 71). S tem mislimo glasbo, šume, jezikovne dejavnosti. »Radijski govorec mora znati med mnogimi jezikovnimi kodi izbrati tistega, ki je najprimernejša za konkretno komunikacijsko dejanje« (Pirc 2005: 72).

Radijski govor je enkraten oziroma neponovljiv, zato mora biti tak, da ga poslušalec razume po enem poslušanju. Govorec mora govoriti jasno in preprosto, njegov govor mora biti neposreden in nezapleten. Upoštevati mora tudi jezikovna pravila. (Pirc, 2005: 73)

Po Boydu (2001) morajo radijski govorniki upoštevati hitrost, glasnost in intonacijo govora, paziti na dihanje ter pravilno delati premore in poudarke.

Hitrost branja, ki najbolj ustreza britanskemu poslušalcu, znaša po Boydu (2001: 182) od 140 do 220 besed na minuto, povprečje na ameriških radijskih postajah pa je 150 besed na minuto. Pirčeva (2005: 75) kot normalno branje označi branje treh besed na sekundo oziroma med 140 in 180 besed na minuto; pri počasnejšem branju izgovorimo od 140 do 160 besed na minuto, pri hitrejšem pa od 180 do 190. Po Pirčevi (2001) beremo težje razumljiva sporočila počasneje, lahkotnejša pa hitreje.

Po Boydu (2001: 182) je jasnost pomembnejša od hitrosti. Kot enega najboljših načinov za jasno branje izpostavi premor, ki omogoča, da se poslušalcu ravnokar slišane besede usedejo v zavest. Premor tudi omogoči radijskemu govorniku, da zajame sapo, spremeni stil ali nakaže začetek citata.

Dihanje je odločilnega pomena za branje in dober glas, saj lahko pravilno dihanje glas obogati (Boyd 2001: 183).

Radijski govorniki bi morali brati samo tako glasno, da skozi razne motnje pridejo do poslušalca in pridobijo njegovo pozornost. Preglasno branje lahko namreč poslušalca zmoti. Če želimo, da se sliši vsaka beseda, ni potrebno vpitje, ampak jasno izražanje. (Boyd 2001: 184)

Priporočljivo je, da si radijski govorec besedilo najprej prebere naglas, da ugotovi, katere besede naj bi poudaril. Pomensko težišče glede na členitev po aktualnosti lahko popolnoma spremeni pomen povedi. Nešolani radijski govorniki pogosto napačno mislijo, da poudarjanje pomeni izrazito izgovoriti vsako peto besedo in narediti poudarek na zadnji besedi vsakega stavka. Pravilno pa je, da ima vsak stavek svoj ritem, saj je namen poudarjanja pokazati pravi pomen besedila (Boyd 2001: 185). V slovenski literaturi (Toporišič 2004) je poudarjena tista prvina, ki je v pomenskem težišču.

Tivadar (2003: 444) loči v radijskem govoru pet osnovnih načinov, s katerimi radijski govorec na osnovi poznavanja knjižne norme in govornih spretnosti uresniči knjižni jezik. To so branje, polbranje, zapisano po opornih točkah, prosto brez zapisa in popolnoma prosto. Danes pogosto prihaja do mešanja teh tipov govora.

2. GLASNO BRANJE

Glasno branje vsebuje dve vrsti ozvočenja. Prva vrsta je odvisna od napisanega besedila in upošteva stavčnofonetične zakonitosti ter zakonitosti govora nasploh. Petar Guberina je značilnosti govornega jezika razdelil na intonacijo, tempo, jakost, premore, register in barvo. Druga vrsta ozvočenja je popolnoma neodvisna od zapisa. Nanjo vplivajo individualne glasovne sposobnosti (hripav glas, govorne napake, topel glas), odnos do govornega (zaničljivo, nevtrarno, pretirano čustveno branje) in govorni položaj (hrup, tišina, prisotnost drugih ljudi). (Podbevšek 1998: 14–15)

Škarić (1999: 73) deli kvaliteto branja na bralno, spikersko, minimalno interpretativno in dobro intepretativno branje. Stopnje se med seboj razlikujejo po stilni kvaliteti. V nadaljevanju bova posamezne stopnje branja predstavili s Škarićevo terminologijo.

Bralno branje je navadno glasno branje. Bralec izgovarja točno tisto besedo, ki jo trenutno gleda, zato stavka ne more interpretirati. Njegov pomen odkrije šele po izgovoru celotnega stavka. Tako branje prinaša v govor celo vrsto napak, kot so: ločena in naglašena izgovorjava naslonk, pomikanje naglasa na predlog, nespoštovanje razlik med proklitikami in enklitikami, nespoštovanje glasovnih zakonov o asimilaciji po zvonečnosti itd. (Škarić 1999: 74)

Spikersko branje zelo dobro upošteva jezik na ravni glasov ter na ravni besed in stavkov. Takšno branje pogosto označujemo za nevtrarno interpretacijo ter ga povezujemo z nevsiljivostjo in poučnostjo. Vsi stavki iste jezikovne konstrukcije se izgovarjajo enako, ne glede na kontekst, neodvisno od pomena in od tega, komu so namenjeni. To pomeni, da se stavki iste jezikovne konstrukcije izgovarjajo z isto intonacijo, isto razvrstitvijo stavčnih naglasov, premorov in z isto hitrostjo. (Škarić 1999: 75)

Interpretativno branje na glas zveni kot govornje, kot izražanje bralčevih lastnih misli. Govornik oceni količino informacij v različnih delih besedila in tem ocenam prilagodi svoje izrekanje. Dele, kjer je več informacij, izgovori upočasnjeno, jasneje, s stavčnim naglasom oziroma poudarkom in z višjim tonom. Dele z manjšo količino informacij pa izrazi hitreje, z bolj tihim glasom, manj jasnimi in bolj zlitimi glasovi ter z nižjim tonom. Premori v govoru služijo poudarjanju. (Škarić 1999: 76)

Bistvene odlike govornega izraza v zapisanem besedilu niso zabeležene. Interpunkcije se v glavnem nanašajo na intonacijo: pika pomeni blag intonacijski lok, vprašaj označuje vprašalno in klicaj vzklično intonacijo; vejica označuje v prvi vrsti intonacijski prelom (mesto, kjer intonacija spremeni smer). Bralec mora na podlagi logike izrazov in znanja govornih znakov sam rekonstruirati dva, za govorni kod bistvena elementa: premor znotraj stavka in stavčni poudarek. Prepoznavanje teh nenapisanih znakov je predpogoj za interpretativno branje. (Škarič 1999: 77)

Da bi neko besedilo lahko brali na smiselni in logični način, je treba pravilno dojeti pomen celote in delež vsakega posameznega dela v tej celoti. Za interpretativno branje se je zato treba vnaprej seznaniti z besedilom in poznati njegove pomenske vrednosti. (Škarič 1999: 77–78)

Dobro interpretativno branje dosežemo, ko logični interpretaciji dodamo še neizkrivljen odnos do besedila: slovesen, resen, angažiran, kritičen, ironičen, komičen odnos. Intonacije dobivajo bolj strme loke, dinamika glasnosti se širi, obrati tempa so bolj izraziti, premori raznoliki in izrazitejši, z menjavanjem barve glasu se odlikavajo pomeni. Tako branje naglas je podobno igralčevemu pripovedovanju ali dobremu retoričnemu govorjenju trenutnih misli in tez. (Škarič 1999: 79)

3. PREDSTAVITEV INTERPRETOV

V tem poglavju bova predstavili interprete, katerih zvočne posnetke izbranih besedil bova v nadaljevanju analizirali: Mirka Bogataja, Janka Ropreta in Bernarda Stramiča. Pri Bogataju bova opisali tudi njegovo ustvarjanje nočnega programa na prvem programu Radia Slovenija, v katerem je na svojstven in zaznamovan način interpretiral različna besedila. Med njimi sva jih osem izbrali in jih z vidika stavčnofonetičnih prvin v naslednjih poglavjih tudi podrobneje analizirali.

3.1 Mirko Bogataj

Televizijski, gledališki in filmski igralec, napovedovalec in voditelj (Jožef Branko) Mirko Bogataj se je rodil 1. januarja 1942 v Krškem. Po drugi svetovni vojni se je z družino preselil na Ptuj, kjer je že kot otrok nastopil v gledališki igri *Kralj na Betajnovi*. Po selitvi v Ljubljano se je njegova umetniška pot nadaljevala v ljubljanski Drami. Na Radiu Ljubljana se je priključil otroški dramski skupini. Po maturi se je vpisal na Akademijo za gledališče, radio, film in televizijo. (Bogataj 2006)

Pred filmsko kamero in na odrskih deskah je nastopal že kot študent. Svojo kariero kot svobodni igralec je začel leta 1966, ko je postal absolvent na AGRFT. V ljubljanskih gledališčih (Glej, Mestnem gledališču ljubljanskem in SNG Drami) je odigral vrsto vlog: Čika v Torkarjevi *Zlati mladosti*, Meda v Lebovičevih *Padlih angelih*, Barryja v Bondovem *Rešenem*, Lepega Smitha v Radovičevem *Kapitanu Johnu Piplfoxu*, Vohuna v Grayevem *Cesarjevem slavčku* itd. Pred filmsko kamero je prvič nastopil leta 1965 v Babičevem filmu *Po isti poti se ne vračaj*. Nato je igral v dveh Klopčičevih filmih: leta 1967 v *Zgodbi, ki je ni* in *Na papirnatih avionih*. 1969. leta je igral v Klopčičevi *Sedmini* in leto dni kasneje v filmu *Oxygen* istega režiserja. Zadnji filmski vlogi sta bili v Kavčičevem *Beguncu* (1973) in Milčinskega *Prestopu* (1980). Ena njegovih največjih vlog je bila vloga Popaja v filmu *Sedmina*. Filmski kritik Marcel Štefančič ml. ga je v knjigi *Slovenske filmske zvezde*, ki jo je izdal Slovenski gledališki in filmski muzej, označil kot slovenskega Jamesa Deana.

Bogataj je nastopil v številnih mladinskih televizijskih oddajah, ki so bile v sedemdesetih letih izredno priljubljene. Igral je tudi v nadaljevankah o varnostno-obveščevalni službi *VOS*, v Marodičevih *Malih oglasih* in *Dekameronu*. V televizijskem arhivu hranijo tudi posnetke njegovih vlog v Žižkovi drami *Napravite mi to deželo spet nemško*, Megličevi *Major, ustreljeni boste* in še nekaterih. V zadnjih letih pred upokojitvijo je delal predvsem kot radijski napovedovalec in voditelj. Leta 1998 se je po 28 letih dela na RTV Slovenija predčasno upokojil. (Čuček 1998: 42)

3.1.1 Ustvarjanje nočnega programa

Bogataj je gradivo za govorni del nočnega programa na Radiu Slovenija črpal iz arhivov različnih radijskih redakcij. Pri tem je veliko sodeloval s humoristi, kot so Tone Fornezzi – Tof, Evgen Jurič, Slavko Krušnik, Žarko Petan, Jože J. Petelin, Janez Menart, Frane Milčinski – Ježek, največ pa je sodeloval s pesnikom, esejistom, scenaristom, piscem humoresk in kabarejskih besedil, prevajalcem humorističnih besedil iz poljskega, češkega, madžarskega in ruskega jezika Brankom Sömmom. Vse dobljeno gradivo je Bogataj priredil za potrebe nočnega programa. Za ustrezno spremljevalno glasbo ob govoru pa se je posvetoval z glasbenim redaktorjem, tako da je glasba »dala svojo poanto«, če je bilo treba. (Bogataj 2006)

3.2 Janko Ropret

Janko Ropret se je rodil 21. marca 1951 v Ljubljani. Izobraževal se je na ljubljanski Akademiji za gledališče, radio, film in televizijo, vendar je študij podredil pevski karieri, to pa nato radijskemu mediju. Danes stanuje v Trziču, njegovo govorno ozadje je gorenjsko.

Prepevati je začel leta 1970. Sodeloval je na Slovenski popevki, Narečni popevki, pri televizijski risani seriji *Čebelica Maja* in še marsikje. Na televiziji se je preizkusil tudi kot športni novinar, saj se je vedno veliko ukvarjal s športom, in kot voditelj turistične oddaje *Kompas*.

Na Radiu Slovenija dela od leta 1981. Tam se je izobraževal pri fonetičarki Ani Mlakar, Ajdi Kalan in vodji spikerjev Nataši Dolenc. Sprva je bil zaposlen kot radijski voditelj oddaje *STOP POPS 20*, kasneje kot napovedovalec na vseh treh programih Radia Slovenija. Sodeloval je tudi pri snemanju radijskih oddaj in od leta 1991 naprej vodil oddajo *V nedeljo zvečer*. (Velkaverh 2006)

3.3 Bernard Stramič

Bernard Stramič se je rodil 10. oktobra 1977 v Novem mestu. Živi v okolici Novega mesta. Pravi, da je zaljubljen v slovensko (predvsem govorjeno) besedo, v radio in v vse, kar je povezano z njim. Odlikuje se tudi kot poznavalec slovenske starejše glasbe (evergrinov, popevk, šansonov ...).

Za seboj ima že devet let radijskega dela. Na tem področju se je preizkusil v različnih vlogah, in sicer kot novinar, voditelj, glasbeni opremljevalec, tonski tehnik in lektor. Deloval je na več radijskih postajah, kot so Studio D, Radio Krka, Radio Antena oziroma celotna radijska mreža Infonet. Deloval je tudi na dolenski televiziji Vaš kanal.

Trenutno dela predvsem na Infonetu in Radiu Krka ter se izpopolnjuje za delo napovedovalca na Radiu Slovenija pri mentorici Ajdi Kalan ter fonetičarki in lektorici Cvetki Šeruga Prek. Meni, da je zlasti na komercialnih radijskih postajah in pri številnih javnih govorcih znanje o zborni izreki slovenskega jezika izredno šibko, zato se zavzema za lepo govorjeno slovensko besedo, vsaj na radijskem področju. (Stramič 2006)

4. STAVČNA FONETIKA

»Fonetika raziskuje in opisuje oblikovanje in slišanje zvočnih znamenj govorne besede« (Mahnič 1959: 16). Z njo so se ukvarjali že Indijanci in Grki, globlje zanimanje zanjo pa se je začelo v 17. stoletju. Konec 19. stoletja je prišlo do zlate dobe fonetike, ko je Francoz abbé Rousselot ustanovil prvi laboratorij za eksperimentalno fonetiko. Starejša raziskovanja so bila vezana na uho, moderno raziskovanje pa si pomaga s sodobnimi metodami, merilnimi postopki in programi. (Mahnič 1959: 16–17)

Značilnosti slušnega gradiva raziskuje poseben del fonetike – **besedilna fonetika**, ki jo imenujemo tudi **stavčna fonetika**. Po Toporišiču (2004: 533) naj bi načeloma vključevala vse slušne značilnosti kakega besedila v celoti, v sedanjem stanju pa obravnava le slušne pojave med posameznimi povedmi in slušne značilnosti povedi, zlasti stavka. Avtor (Toporišič 2004: 534) besedilno fonetiko tako omeji na fonetiko povedi, pri čemer ga zanimajo naslednji pojavi:

- strnjenost oziroma razčlenjenost besedila s premori,
- jakostna izoblikovanost posameznih segmentov,
- podoba tonskega poteka teh segmentov,
- relativna višinska lega tonških potekov,
- relativna dolžina trajanja posameznih segmentov in
- tipična obarvanost glasovja.

Iz teh pojavov izhaja šest stavčnofonetičnih prvin:

- **členitev s premori,**
- **poudarjanje,**
- **stavčna intonacija,**
- **register,**
- **hitrost govora in**
- **barva glasu.**

Za primerjavo Toporišičevi razlagi slovenske stavčne fonetike, ki jo povzemava po njegovi Slovenski slovnici (2004), bova predstavili še Brazilov intonacijski model. Tega bova povzeli po doktorski disertaciji Smiljane Komar (1996: 36–63) z naslovom Funkcija intonacije v diskurzni analizi intervjuja v angleščini in slovenščini.

Brazila (v Komar 1996) zanima predvsem, na kakšen način intonacijske prvine vplivajo na sporočilno vrednost izrečenega. Pri tem je pomemben kontekst intonacije, kjer loči skupno védenje, stopnjo zblíževanja in skupno polje. Loči štiri intonacijske prvine:

- **poudarjenost,**
- **vrsto tonskega poteka,**
- **tonski zaključek in**
- **register.**

4.1 Členitev s premori

Primerna členitev s premori je za govorjenje zelo pomembna, saj naredi sporočilo pregledno in jasno; neprimerna pa zapleteno, lahko tudi nepravilno. V pisanju členitev s premori navadno zaznamujemo z ločili. (Toporišič 2004: 539–540)

Toporišič (2004: 537–538) loči osem tipičnih mest členitve:

- S premori zaznamujemo **meje povedi**. Toporišič ugotavlja, da je na koncu povedi (skoraj) vedno premor in da je tu dolžina premorov največja. S premori členimo tudi posamezne enostavčne povedi.
- Tipično mesto za premore je **med relativno samostojnimi deli iste povedi**, ki skladenjsko niso posebno povezani, so pa vsebinsko. V pisavi jih zaznamujemo s podpičjem.
- Premori so običajni **po spremnem stavku** premege govora, kadar je pred dobesednim navedkom.
- Premori se delajo **med posameznimi prirednimi deli**, zlasti v posledičnem in protivnem priredju, najmanj pa v vezalnem.
- Običajni so premori **pred dostavki in pred neprvim** nestavčnim prirednim členom brez veznika.

- V podredu se delajo premori zlasti **pred prilastkovim odvisnikom**, krajši so premori **pred časovnim in predmetnim odvisnikom**.
- **Členitev zaradi ritmičnosti** deli glasovje povedi na približno enako dolge dele.
- V prostem **nepripravljenem govorjenju** se premori pojavljajo tudi na mestih, ko govorec ne ve, kako nadaljevati, ali ko začeti stavek ali večstavčno poved preusmeri v drugo smer. Več premorov je tudi v govoru razburjenega govorca in v slovesnem govoru. Delamo jih tudi pred tistimi deli povedi, ki jih želimo posebej poudariti.

Premori so različno dolgi. Čim redkeje se pojavljajo v besedilih, tem daljši so. Toporišič (2004: 539) loči devet skupin dolžine premorov. Najdaljši so premori na koncu vprašalne povedi, sledijo premori na koncu pripovedne povedi, nato je skupina, v katero uvrščamo premore na koncu vzklične povedi, na koncu avtorskega spremnega (napovednega) stavka pred dobesednim navedkom premege govora in na koncu povedi, ki bi se lahko nadaljevala. Še krajši so premori na koncu daljšega dela zložene povedi in na koncu vprašalnega stavka v premem govoru istega govorečega. Sledijo premori na meji vrinjenega stavka, nato premori ob menjavanju skladskega vzorca, na koncu vzklične povedi v besedilu iste osebe, premori pred *zato* in pred pristavkom. V naslednjo skupino se uvrščajo premori med sestavinami stavčnega priredja, pred podrednim stavkom in za zamolkom. Premori pred *in* in *ter* so še krajši. Najkrajše premore pa najdemo pred navadnim podrednim veznikom, za podrednim stavkom in v leksikaliziranih prirednih zvezah.

Premorov v stilno zaznamovani rabi navadno ni med stavčnimi členi kratkega prostega stavka, med kratkima glavnim in odvisnim stavkom ter med deli nestavčnega priredja z vezniki *in*, *pa*, *ter*. Malo verjetni so premori ob enobesednem prilastku, med prislovnim določilom načina ali mere in odnosnico ter med naslonkami in besedo, na katero se naslanjajo. Medmeta in za njim stoječega zvalnika ravno tako ne členimo. (Toporišič 2004: 539)

4.2 Poudarjanje

Toporišič (2004: 540–541) v povedih loči štiri stopnje jakostne izrazitosti besed oziroma štiri stopnje naglaševanja: nenaglašenost, oslajeno naglašenost, neoslajeno ali normalno naglašenost in poudarjeno naglašenost (poudarjenost). V diplomski nalogi se bova ukvarjali le s slednjo.

Poudarjenost prinaša besedam poudarek kot posebno sredstvo členitve sestavin povedi z jakostjo. Ta stopnja ni vezana na naglasno mesto, kar pomeni, da lahko poudarimo naglašene ali nenaglašene besede in tudi nenaglašeni del besede. Poved ima lahko glede na to, kateri del je poudarjen, različen pomen. Poudariti je mogoče tudi več mest istega segmenta. Vendar lahko postane poved za naslovnika pretežka, če je poudarkov preveč. Jakostno so členjene tudi povedi z več segmenti. (Toporišič 2004: 541–542)

Po Toporišiču jakost izrečenega določa stopnjo naglašenosti in s tem tudi poudarjenosti. Cruttenden (v Komar 1996: 81) pa (pri angleškem jeziku) ugotavlja, da na prepoznavanje naglašenosti v besedi in stavku ne vpliva le glasnost oziroma jakost, s katero je zlog/beseda izrečen/a. Pomembnejši faktor predstavljajo tonska višina, tonski potek, ki se uresniči na naglašenem zlogu ali besedi, in dolžina samoglasnika v naglašenem delu.

Podobno je po Mahničju (1959: 25) moč glasu odvisna od amplitude glasilk, od občutljivosti našega sluha in od posameznega soglasnika ali samoglasnika, ki pri isti višini in moči zvenijo različno. Poudarek je odvisen tudi »od konkretnega namena sporočanja, torej od govorne situacije« (Ferbežar in drugi 2004: 182).

Po Brazilu (v Komar 1996: 38) so poudarjeni zlogi tisti, ki jih poslušalec lahko zazna kot izstopajoče. Pri tem je treba razlikovati med besednim naglasom in stavčnim poudarkom. Odločitev, ali bo določena beseda (zlog) v stavku poudarjena, je odvisna od govorničevega izbora. Avtor (v Komar 1996: 39) pravi: »Poudarjanje besede, z leksikalnim pomenom ali brez njega, predstavlja pomenski izbor.« Niz možnosti, ki jih ima govorec na voljo v dani situaciji, poimenuje eksistencialna paradigma. Stavčna poudarjenost je tako odvisna od konteksta interakcije in od govorničeve ocene o tem, kako informacijsko je z vidika širjenja

skupnega polja pomembna beseda, ki jo namerava poudariti. Ostale besede v tonski enoti so gramatično ali semantično predvidljive. (Brazil v Komar 1996: 39)

Jakostna členitev povedi je po Toporišiču (2004: 542) pomembna zaradi stavčne intonacije, saj se v jakostnem težišču oblikuje glava stavčne intonacije.

4.3 Stavčna intonacija

»Stavčna intonacija je značilna podoba tonskega poteka v edinem segmentu ali v vsakem segmentu večsegmentne povedi« (Toporišič 2004: 543). **Tonski potek** je »ton, ki ga spreminjajočimi se števili nihajev v določeni časovni enoti tvorijo glasilke« (Toporišič 2004: 544). Kolikor hitreje se glasilke tresejo, toliko višji je glas. »Višina glasu je torej odvisna od števila tresljajev glasilk na sekundo (frekvenca)« (Mahnič 1959: 25).

Za Brazila (v Komar 1996: 63) niz tonskih potekov predstavlja nivo posamezne tonske enote, nad katerega se je treba dvigniti, da bi popolnoma razumeli sporočilno vrednost intonacije.

Segment ali **tonska enota** je po Toporišiču (2004: 544–545) manjša enota daljše povedi.

Delimo jo na:

- **intonacijsko ogrodje** (tvorijo ga naglašeni zlogi danega segmenta, lahko pa tudi nenaglašen zlog, če je poudarjen – če nosi težišče intonacije) in
- **zložje** (tvorijo ga naglašeni zlogi danega segmenta).

Segment lahko razdelimo v govorne takte.

Po Brazilu (v Komar 1996: 41) pa so tonske enote manjše enote daljšega govornega niza. Kriterij delitve v posamezne tonske enote je poudarjenost. Delimo jih na tri sklope: tonski sklop (tega mora posamezna tonska enota nujno vsebovati), predtonski sklop in potonski sklop.

Govorni takt je po Toporišiču (2004: 545) enota, ki se začne z naglašenim zlogom in vsebuje vse nenaglašene zloge do naslednjega naglašene zloga istega segmenta ali pa do premora.

Loči:

- **arso** (naglašeni zlog takta),
- **tezo** (nenaglašeni zlog za arso) in
- **anakruzo** (nenaglašeni zlog pred prvim taktom segmenta).

Če je teza nižja od arse, govorimo o **cirkumfleksih**, če pa je teza višja, govorimo o **akutih**.

Pri Brazilu (v Komar 1996: 42) govorni takt ustreza tonskemu sklopu, ki se začenja s prvo poudarjeno besedo (zlogom) in končuje z drugo poudarjeno besedo (zlogom). Začetni poudarjeni zlog ne predstavlja samo začetka tonskega sklopa, ampak označuje tudi mesto, na katerem govorec določi register. Bistvena sestavina tonskega sklopa je tonski zlog. Po Brazilovi definiciji gre za zadnji poudarjeni zlog v tonski enoti in je nosilec tonskega poteka. (Brazil v Komar 1996: 41–42)

Stavčno intonacijo po Toporišču (2004: 546) **grafično** uprizorimo tako, da uporabimo štiri vodoravne črte. S tem dobimo tri pasove govornega tonskega obsega.

Toporišič (2004: 547) deli intonacijo segmenta na:

- **trup intonacije** in
- **glavo intonacije**.

Glava predstavlja del intonacije, ki se začenja s težiščem segmenta. Ima jo vsak smiselni segment (vsaka intonacija). Trup intonacije pa predstavlja del pred glavo in ni neobhodno potreben.

Glavo intonacije sestavljata:

- **intonacijsko težišče** (tako imenujemo zlog, na katerem je težišče) in
- **rep** (predstavlja tisto, kar sledi težišču: ali ponaglasno zložje ali zložje in celi takti ali zadnji del zloga).

Toporišič (2004: 547–550) loči tri vrste glav:

- **kadenco,**
- **antikadenco** in
- **polkadenco.**

Kadenca in antikadenca sta končni glavi, zaznamujemo ju s končnimi ločili (pika, vprašaj, klicaj). Polkadenca je nekončna glava, zaznamujemo jo z nekončnimi ločili (vejica, podpičje, dvopičje, tudi tri pike).

Kadenca je padajoča intonacija, v težiščnem taktu se usmeri proti višini. Pri antikadenci je težišče navadno znižano, rep pa se enakomerno dviga navzgor. Toporišič (2004: 549) loči rastočo, stopničasto in visoko antikadenco. Polkadenca pa je navadno podobna antikadenci in je štirih vrst (padajoča, rastoča, stopničasta, visoka). Uporabljamo jo pri vseh nekončnih segmentih.

Kadenca, antikadenca in polkadenca označujejo vrste intonacij, ki so po Toporišiču (2004: 551) naslednje:

- **pripovedna intonacija,**
- **vprašalna intonacija** in
- **vzklična intonacija.**

Pripovedna intonacija je končna intonacija, ki se končuje s kadenco. Najpogosteje jo najdemo v »povedih brez čustvene zavzetosti« (Toporišič 2004: 551), pri čemer je glagolski naklon povedka povedni, pogojni ali velelni. Najdemo jo tudi v dopolnjevalnih vprašalnih povedih.

Vprašalna intonacija je končna intonacija, ki se končuje z antikadenco. Značilna je predvsem za odločevalna vprašanja. Uporablja se tudi v dopolnjevalnih vprašanjih, kadar jih izgovorimo kot ponovljeno vprašanje. (Ferbežar in drugi 2004: 182)

Vzklično intonacijo uporabljamo, kadar govorimo s čustveno prizadetostjo. Tako lahko izgovorimo vsak primer s pripovedno ali vprašalno intonacijo. (Toporišič 2004: 551)

Brazilov model (v Komar 1996: 91) sestavlja pet različnih tonskih potekov oziroma tonov:

- **padajoči,**

- **rastoči,**
- **padajoče-rastoči,**
- **rastoče-padajoči** in
- **ravni.**

Ko govorec tonskemu zlogu določi tonski potek, mu mora določiti tudi višino tona oziroma tonski zaključek. Tonski zaključek je torej višina, »ki jo govorec določi tonskemu zlogu« (Brazil v Komar 1996: 52). Njegova primarna funkcija je naznanjanje govorečevih pričakovanj glede registra, ki ga bo sogovorec uporabil v svojem govoru (Brazil v Komar 1996: 57). Brazil (prav tam) loči tri vrste višine:

- **visoki tonski zaključek,**
- **srednji tonski zaključek** in
- **nizki tonski zaključek.**

Visoki tonski zaključek predvideva visoki ali srednji register, srednji tonski zaključek predvideva vse tri vrste registra, nizki tonski zaključek pa zaključuje niz tonskih potekov in zato ne predvideva ničesar.

Mahnič (1959: 61) pravi, da če bi bilo govorjenje samo fiziološko dejstvo, bi takti imeli le padajočo melodijo. Ker pa lahko človekova zavest spreminja melodijo zvočnega gradiva in s tem daje istim stavkom čisto drug pomen, je lahko melodija takta (podobno kot pri Brazilu) ravna, rastoča, padajoča, rastoče padajoča in padajoče rastoča.

4.4 Register

Register je po Toporišiču (2004: 553) »relativni tonski položaj stavčne intonacije«. Vsak posameznik ima svoje govorno tonsko območje. Pri normalnem govorjenju uporablja »pretežno srednji tonski pas« (Toporišič 2004: 553) svojega območja. Prehodi v višje oziroma nižje območje pa so povezani s posebnimi psihičnimi stanji govorečega oziroma s čustveno obarvanostjo sporočila. Tako se po Toporišičevi razlagi (prav tam) višje območje uporablja pri posebnem poudarjanju; na primer pri govorjenju »po otročje«, pri oponašanju koga, ki govori zelo visoko, pri klicanju živali ali če smo nervozni. Z nižjim registrom pa se končujejo

pripovedne kadence. S tem območjem so navadno zaznamovani vrinjeni stavki, včasih pa ga uporabljamo tudi, kadar smo jezni. (Toporišič 2004: 553)

Brazil (v Komar 1996: 52) razlaga register kot »višino, ki jo govorec določi prvemu poudarjenemu zlogu«. Po njegovem mnenju ima register samostojno sporočilno vrednost, nanj pa vplivajo trije dejavniki: narava govorcevih govornih organov, družbeno-kulturološki dejavnik in vpliv čustev na govorca (Brazil v Komar 1996: 53). Loči tri vrste registra:

- **visoki,**
- **srednji in**
- **nizki.**

Visoki register lahko prikazuje »nasprotujoč odnos med dvema članoma eksistencialne paradigme ali med izbranim članom in vsemi ostalimi možnimi člani te paradigme« (Brazil v Komar, 1996: 56). Srednji register je nevtralen, izraža pa »preprost seštevalni odnos med tonskimi sklopi« (Brazil v Komar 1996: 56). Nizki register prikazuje »eksistencialno enakovreden odnos med dvema tonskima sklopoma« (Brazil v Komar 1996: 57). Brazil (v Komar 1996: 53) še poudarja, da »govorec za vsako tonsko enoto posebej in sproti določi register« in da »srednjega registra ne smemo razumeti kot govorcevo normo, saj se dejanska višina registra določa glede na register prejšnje tonske enote«.

4.5 Hitrost govora

Toporišič (2004: 553) priporoča pri govorjenju normalno hitrost, vendar opozarja, da ne moremo govoriti vsega enako hitro. Pomembnejše besede izgovarjamo počasneje, manj pomembne pa hitreje. Vrinjene stavke izgovarjamo hitreje od preostalega besedila. »Jedro stavka se pove počasneje kot prehod, včasih tudi počasneje od izhodišča« (Toporišič 2004: 553). Če govorimo poslušanja manj vajenim, govorimo počasneje. Enako je pri razpravljanju o težjih tematikah. Kako hitro bomo govorili, je odvisno tudi od časa, ki ga imamo na voljo, čustvene obarvanosti obravnavane tematike ali pa od razpoloženja in temperamenta govorečega. (Toporišič 2004: 554)

Mahnič (1959: 62) razlikuje osebni tempo in stvarni tempo. Osebni tempo je odvisen od temperamenta govorečega, stvarnega pa določajo tehtnost in netehtnost naših izjav ter okoliščine, v katerih govorimo.

4.6 Barvanje zvočnega gradiva

Barvanje zvočnega gradiva je po Toporišiču (2004: 554) »posledica spremembe odzvočnega prostora v ustih«. Z njim razodevamo »stanje govornih organov in duševnost« (prav tam). Avtor loči normalno in negativno barvanje. Normalno barvanje je po njegovi razlagi tisto, ki ne zbuja posebne pozornosti, kot negativno pa je označil npr. nosljanje. Značilno barvanje glasovja je odvisno od čeljusti ter oblike ustnic in lic. Glasovje pa se obarva tudi ob močni spremembi registra, ob veliki jakosti, s hripavostjo itd. »Barvanje se grafično ne more zaznamovati« (Toporišič 2004: 554).

Mahnič (1959: 26), pod pojmom barva razume »vsoto vseh tonov in šumov določenega glas«, saj po njegovem posamezni glasovi predstavljajo »nekakšen akord, sestavljen iz več tonov«. Barva je odvisna od absolutne višine, v kateri govorimo, od oblike in načina uporabljanja resonančnih votlin, od razmerja med temeljnim in ostalimi toni, od psihičnih karakteristik, starosti, spola in od narodne pripadnosti (Mahnič 1959: 62).

5. Analiza nezaznamovanih stavčnofonetičnih prvin

Po Škariću (1999: 75) za nezaznamovano interpretacijo pogosto označujemo spikersko branje, pri katerem se stavki iste jezikovne konstrukcije izgovarjajo z isto intonacijo, isto razvrstitvijo stavčnih naglasov in premorov ter z isto hitrostjo.

Ker je zbrano gradivo zajemalo samo govorno zaznamovane prvine, je bilo treba nezaznamovane poročevalske dodatno ustvariti s pomočjo izkušenih in kredibilnih govorcev. Osem izbranih besedil sta prebrala Janko Ropret in Bernard Stramič. Za dva bralca sva se odločili zaradi lažjega sklepanja o nezaznamovani govorni normi, s čimer se bom ukvarjala Živa Zakšek.

V nadaljevanju bom predstavila analize in ugotovitve pri vseh petih stavčnofonetičnih prvinah: členitvi s premori, poudarjanju, stavčni intonaciji, registru in hitrosti govora. Podrobneje sem se ukvarjala s premori in stavčno intonacijo. Pri ugotovitvah sem svoje sklepe podprla s primeri, ki so zaradi boljše preglednosti zamaknjeni malo v desno in zapisani z manjšo pisavo.

5.1 Členitev s premori

Pri analizi premorov sem si pomagala s programom, imenovanim Cool Edit. Analizirala sem premore, dolge vsaj pet stotink sekunde. Kar nekaj premorov sta oba bralca naredila znotraj same besede, vendar jih nisem upoštevala. V takšnih primerih je šlo največkrat za tako imenovani požrti samoglasnik.

Mesto premorov med posameznimi besedami označujejo oklepaji, dolžino posameznega premora (merjen je v sekundah) pa predstavljajo zapisane številke. Z rdečo barvo so označeni Ropretovi, z modro pa Stramičevi premori. Pri ugotovitvah so z zeleno barvno označene poudarjene besede.

5.1.1 Analiza besedil

V razvoju

Hja, (0,45/0,42) pri nas (0,23/0,12) je vse še v razvoju, (0,71/0,46) povsod so potrebne investicije, (0,44) reklama si mora šele utirati svojo pot. (1,58/0,96) Imamo pa (0,13) toliko lepih, (0,10) skritih, (0,23) svetovnemu vrenju (0,09) oddaljenih, (0,15) ljubeznivih kotičkov, (0,38) da ti (0,09) privabljajo (0,06) bolj kot vsa propaganda. (1,46/1,35) Jugoslovani smo (0,06) tolerantni narod, (0,52/0,40) vsak se lahko pomeni pri nas po svoje, (0,60/0,41) lahko živi po svojih (0,08) šegah (0,15/0,16) in navadah. (1,36/0,46) Naša zemlja (0,25/0,20) ni nič manj mikavna, (0,42/0,25) nič manj kratkočasna, kot so druge, (0,70/0,33) recimo; (0,34/0,47) naši vrelci (0,17) niso nič manj zdravilni kot drugod; (0,83/0,59) naš (0,06) narodni značaj (0,33/0,17) je iskren (0,48/0,19) in blagohoten. (1,77/0,76) Ostanimo zvesti sami sebi, (0,67/0,32) da bo kljub vsemu (0,06/0,06) narodnemu vrenju (0,60/0,33) ostala vidna (0,14) značilna poteza (0,09) jugoslovanske zemlje (0,40/0,33) in njenih (0,07) prebivalcev, (0,53) kajne.

Sijajno in veliko delo

To je ... (0,79/0,30) to je sijajno (0,28/0,07) in veliko delo (0,70/0,31) in treba je čestitati avtorju ter mu izreči (0,06) zaslužen priznanje za energijo in napore, ki jih je zastavil,

(0,48/0,31) da bi nam dal resnično (0,19) in človeško sliko (0,06) o človeku, (0,83/0,35) ki ga bo zgodovina (0,41/0,07) zagotovo ocenila kot (0,27/0,31) veliko (0,19) osebnost.

Mehaniki

Našim mehanikom in traktoristom (0,46) je marsikatera stvar bila presenečenje. (1,02/0,67) Izredna čistoča v delavnicah, (0,32/0,05) kjer so skoraj vsi oblečeni v bele obleke, (0,56/0,39) tako da so videti kot zdravniki (0,31/0,28) in ne kot mehaniki. (1,66/0,92) Tla (0,21) v delavnici (0,09) so čista kot v boljši jedilnici, (0,70/0,41) nikjer ni videti oljnih madežev. (0,85/0,52) Tudi naši ljudje se brijejo (0,07) redno (0,11) vsak dan, (0,53/0,34) kajti britje (0,41/0,12) je za Angleže (0,13) isto kot umivanje. (1,01/0,48) Tudi ko so na tečaju (0,42) ali pa delajo na polju (0,44) imajo domačini privezano kravato. (0,99/0,75) Čaj (0,66/0,08) pa pijejo (0,05) dopoldne (0,33/0,17) in popoldne (0,16/0,23) okoli (0,18) petih.

Župani

Župani zahtevamo, da se občinam (0,06) z ozirom na njihov težki (0,05) gospodarski položaj (0,49/0,45) ne nalagajo (0,08) nobena nova bremena (1,44/0,52) ter da jim država (0,08) odvzame bremena, (0,06) ki bi jih morala sama nositi, (0,18/0,38) ali jim (0,07) odstopiti ustrezen del svojih dohodkov. (1,28/0,35) Župani smatramo za (0,06) najnujnejše v tem pravcu, (0,15/0,34) da se uvede zopet (0,08) nadzorstvo nad prometom z alkoholnimi pijačami; (1,07/0,52) dalje, (0,53) da se odvajajo občinske trošarine od oddelkov državne finančne kontrole (0,13) neposredno občinam (0,97/0,64) in da državne prometne ustanove (0,49/0,27) podpirajo občine s tem, (0,52/0,30) da dovoljujejo občinskim in državnim uradom (0,32/0,32) vpogled (0,09) v prevozne listine, (0,30) odnosno jim dajejo (0,17) izpiske iz njih.

Delavski sveti

Delavski sveti obstajajo pri železniških edinicah kot posvetovalni organi (0,34) ter so samo (0,06) izboljšana oblika sindikalnega dela. (1,36/0,54) Koristni predlogi pa gredo naprej v Ljubljano (0,37/0,42) in nato še v direkcijo v Beograd, (0,40/0,35) delavski sveti pa lahko sami izvajajo v svojih enotah (0,30) le manj (0,14) pomembne naloge. (2,00/1,21) V Mariboru tudi niso posebno navdušeni nad osrednjo gospodarsko službo železnic. (0,78/0,85) Zdi se jim, (0,47) da bi marsikdaj kupili blago v Mariboru (0,14) ceneje, (0,51/0,16) kot pa ga dobijo iz skladišča v Zalogu. (1,92/0,97) O pravilniku za službene oblike pravijo, (0,10) da je preveč tog. (1,15/0,78) Tako imajo premikači pravico do dežnih plaščev, (0,35/0,23) zavirači, (0,12)

ki delajo podobno delo, (0,11/0,35) pa je nimajo. (1,31/1,10) Tudi sprevodniki po pravilniku ne potrebujejo (0,25) dežnih plaščev, (0,33/0,16) čeprav so jih (0,25/0,07) v resnici potrebni.

Juristična palača

Juristična palača v Ljubljani hrani (0,05) velikansko število že prav starih sodnih aktov, (0,60/0,37) ki vsebujejo marsikatero, (0,34/0,28) mestoma napeto zgodbo, (0,47/0,42) ali pa pripovedujejo o hudih (0,32/0,06) in (0,06) velikih prvdah. (1,68/0,79) Mnogi akti, (0,13) ki tehtajo (0,08) po več kilogramov, (0,27/0,33) so shranjeni (0,11/0,07) v velikih kletih. (1,16/0,58) Njih se drži (0,29/0,06) debela plast prahu. (1,61/0,83) Po skupnem izkazu (0,25) apelacijskega sodišča v Ljubljani (0,28/0,39) je bilo lani (0,14/0,09) zaznamovano: (0,78/0,70) prvič: (1,02/0,58) pri štirih okrožnih sodiščih (0,23) petnajst tisoč (0,07) šesto sedemindeset novih aktov, (0,55/0,63) in drugič: (0,53/0,46) pri devetintridesetih (0,11) okrajnih sodiščih (0,37/0,43) dvesto enainštirideset tisoč (0,38) petsto osemindeset (0,31) novih spisov. (1,04/0,96) Torej, (0,69) skupaj (0,30) dvesto sedemindeset tisoč (0,08) dvesto (0,09) petindeset (0,33/0,14) novih aktov (0,26/0,28) v enem (0,09) letu. (1,43/1,61) Velikanska (0,17) množina (0,23) papirja. (1,33/0,66) Če vzamemo, da tehta vsak spis (0,29) najmanj (0,12) nič celih (0,13) petindvajset kilograma, (0,47/0,54) predstavljajo ti sodni spisi (0,25/0,39) lepo (0,13) in impozantno težo (0,36/0,36) štiriinšestdeset tisoč (0,19/0,06) dvesto (0,11) trinajst kilogramov. (1,34/1,31) Za prevoz tega papirja (0,49) bi bilo pač potrebno (0,08) najmanj (0,12) šest (0,44/0,10) tovornih vagonov.

Mož iz jekla

Mož iz jekla (0,17) je seveda (0,11/0,08) ameriška (0,15) posebnost. (0,92/0,67) V dvorani (0,05) vojaškega ministrstva stoji pošast, (0,39/0,23) visoka sedem metrov (0,29) in težka (0,13) pet (0,14) ton. (0,74/1,01) Ima obliko (0,17) velikanskega (0,06) človeka. (1,45/0,76) Posebnost tega stroja je, (0,28) da rešuje najtežje računske naloge (0,20) z brezprimerno (0,19) točnostjo. (1,28/0,78) Umetnik, (0,24/0,12) mož (0,41/0,08) pomaga graditi mostove, (0,38/0,52) meri nebesni prostor, (0,77/0,29) uči, kako naj se ravna (0,10) pravilno s topovi, (0,68/0,38) in vrši (0,26) še sto drugih poslov, (0,42/0,31) ki slonijo na številkah. (1,63/0,96) Ni ga človeka, (0,44) ki bi bil v računih tako hiter, (0,30/0,38) točen (0,08/0,21) in nezmotljiv. (1,04/0,23) Ta (0,23/0,08) umetni (0,08) človek (0,14) dela seveda (0,20) s pomočjo (0,14/0,11) dinamo stroja.

Predavanja

Pri predavanjih na radiu (0,29/0,14) se je izvršila sprememba. (1,15/0,74) Predavanje gospe (0,05) Znidarčičeve (0,20/0,18) o primorski kuhinji (0,35/0,42) je preloženo na (0,05) nedoločen čas. (0,99/0,95) Predavanje gospe Kumljeve (0,18/0,24) o sestavi naše prehrane (0,35/0,35) se bo vršilo dne (0,19/0,26) petega februarja. (1,21/0,73) Nadalje sledijo predavanja: (0,52/0,54) vzgoja (0,19) doraščajoče (0,09/0,05) ženske mladine, (0,65/0,49) snaženje (0,06) madežev, (0,69/0,51) nekaj za gospodinje (0,11/0,12) in dekleta (0,42/0,43) in vrednost (0,13/0,10) gospodinjskega dela.

5.1.2 Ugotovitve

Ropret in Stramič sta naredila premore na podobnih mestih in v skladu s Toporišičevimi meritvami. Tako sta s premori zaznamovala meje povedi.

Pri predavanjih na radiu se je izvršila sprememba. (1,15/0,74) Predavanje gospe ...

Po Toporišiču (2004: 538) je tipično mesto za premore med relativno samostojnimi deli iste povedi, ki so med seboj povezani vsebinsko in so v pisavi zaznamovani s podpičjem. Takšna mesta sta v analiziranih besedilih s premori označila tudi izbrana bralca.

Župani smatramo za najnujnejše v tem pravcu, da se uvede zopet nadzorstvo nad prometom z alkoholnimi pijačami; (1,07/0,52) dalje, da se odvajajo občinske ...

Bralca sta s premori zaznamovala tudi mesto, ki je v besedilu označeno z dvopičjem.

Po skupnem izkazu apelacijskega sodišča v Ljubljani je bilo lani zaznamovano: (0,78/0,70) prvič: (1,02/0,58) pri štirih okrožnih sodiščih ...

Premori so po Toporišiču (2004: 538) običajni med posameznimi prirednimi deli, kar sta bralca upoštevala.

To je, (0,79/0,30) to je sijajno (0,28/0,07) in veliko delo (0,70/0,31) in treba je ...

Bralca sta zaznamovala tudi meje med posameznimi deli pri naštevanju. To še posebej velja za Stramiča. Ropret se je tega pravila načeloma držal, v nekaterih primerih pa je celotno naštevanje povedal v eni sapi.

Umetnik, (0,24/0,12) mož pomaga graditi mostove, (0,38/0,52) meri nebesni prostor, (0,77/0,29) uči, kako naj se ravna pravilno s topovi, (0,68/0,38) in vrši še sto ...

Bralca sta s premori največkrat zaznamovala mejo med odvisnim in nadrednim stavkom.

... ki jih je zastavil, (0,48/0,31) da bi nam dal resnično in človeško sliko o človeku, (0,83/0,35)
ki ga bo zgodovina zagotovo ...

Tovrstne meje nista zaznamovala – zlasti Ropret – le v nekaterih predmetnih odvisnikih in stavčnih prilastkih.

... priznanje za energijo in napore, ki jih je zastavil ...
Župani zahtevamo, da se občinam z ozirom na njihov težki ...

Ropret je naredil premor tudi pri dostavku. Pri Stramiču ga ni, ker dostavka ni prebral, ampak je poved zaključil za besedo prebivalcev.

... bo kljub vsemu narodnemu vrenju ostala vidna značilna poteza jugoslovanske zemlje in njenih prebivalcev, (0,53) kajne.

Glede na Ropretovo in predvsem Stramičevo branje besedil sklepam, da je običajno mesto za premore pri spikerskem branju tudi pred ali za podajanjem števil. Naslovniki tako najbrž lažje dojamejo številske vrednosti.

Prvič: pri štirih okrožnih sodiščih (0,23) petnajst tisoč (0,07) šesto sedemindevetdeset novih aktov, in drugič: pri devetintridesetih (0,11) okrajnih sodiščih (0,37/0,43) dvesto enainštirideset tisoč (0,38) petsto osemindeset (0,31) novih spisov.

Stramič je velikokrat naredil premor za poudarjeno besedo, še večkrat pa pred njo. Pri Ropretu je tovrstna členitev s premori prej izjema kot pravilo.

Tudi naši ljudje se brijejo (0,07) redno (0,11) vsak dan, kajti britje (0,41/0,12) je za Angleže isto kot umivanje.

Bralca sta nekajkrat naredila premor pred pomožnim glagolom biti in nikalnico.

Hja, pri nas (0,23/0,12) je vse še v razvoju ...
Naša zemlja (0,25/0,20) ni nič manj mikavna ...

Ropret je nekajkrat naredil premor na neobičajnem mestu. Sklepam, da je narejeni premor posledica zmanjkanja sape, saj je pred tem izbrani odsek prebral brez premorov.

Imamo pa toliko lepih, skritih, svetovnemu vrenju oddaljenih, ljubeznivih kotičkov, da ti (0,09) privabljajo bolj kot vsa propaganda.

Pri Stramiču je močno prisotna členitev zaradi ritmičnosti, kot jo imenuje Toporišič (2004: 538). Po njej bralec razdeli povedi na približno enako dolge dele.

Predavanje gospe (0,05) Znidarčičeve (0,18) o primorski kuhinji (0,42) je preloženo na (0,05) nedoločen čas. (0,95) Predavanje gospe Kumljeve (0,24) o sestavi naše prehrane (0,35) se bo vršilo dne (0,26) petega februarja.

Tabela 5.1: Statistična primerjava premorov obeh bralcev

BRALCA / BESEDILA	Ropret					Stramič				
	Vsota vseh dolžin premorov*	Število premorov	Povprečna dolžina premora*	Najkrajši premor*	Najdaljši premor*	Vsota vseh dolžin premorov*	Število premorov	Povprečna dolžina premora*	Najkrajši premor*	Najdaljši premor*
Vse še v razvoju	14,53	23	0,63	0,06	1,77	10,99	36	0,31	0,06	1,35
Sijajno in veliko delo	4,14	9	0,46	0,19	0,83	1,84	9	0,20	0,05	0,35
Čistoča	11,22	19	0,59	0,16	1,66	5,93	19	0,31	0,05	0,92
Župani	7,52	12	0,63	0,08	1,44	5,24	21	0,25	0,05	0,64
Delavski sveti	11,70	16	0,73	0,11	2,00	8,25	19	0,43	0,06	1,21
Juristična palača	20,34	36	0,57	0,08	1,68	15,89	45	0,35	0,05	1,61
Dinamo stroj	13,03	28	0,47	0,06	1,63	8,43	25	0,34	0,05	1,01
Predavanja na radiu	7,77	18	0,43	0,06	1,21	6,35	18	0,35	0,05	0,95
Vsa besedila	90,25	161	0,56	0,06	2,00	62,92	192	0,33	0,05	1,61

* Dolžine premorov so merjene v sekundah.

Statistično gledano se Ropretova in Stramičeva členitev s premori razlikuje predvsem v tem, da so bili Ropretovi premori velikokrat daljši, Stramič pa jih je naredil več. Prvi bralec je tako naredil 161 premorov, ki so bili skupaj dolgi 90,25 sekunde; drugi pa je naredil 192 premorov, ki so bili dolgi 62,92 sekunde. Ropretov povprečni premor je bil dolg 0,56, Stramičev pa 0,33 sekunde. Dolžina najkrajšega premora je bila pri Ropretu šest stotink sekunde, pri Stramiču pa še za stotinko manj. Dolžina najdaljšega premora pa je bila pri Ropretu dolga dve, pri Stramiču le 1,61 sekunde.

Bralca sta se pri členitvi s premori najbolj ujemala pri branju besedila *Predavanja*. Oba sta naredila 18 premorov. Ropretov povprečni premor je bila za osem stotink sekunde oziroma za 17 odstotkov daljši od Stramičevega. Vsota vseh njegovih premorov pa je bila daljša le za 1,42 sekunde oziroma za 18 odstotkov.

Glede na dolžino povprečnega premora sta se bralca najbolj razlikovala pri branju besedila *Župani*. Ropretov povprečni premor je bil namreč dolg 0,63, Stramičev pa le 0,25 sekunde. Dolžina njunih povprečnih premorov se je torej razlikovala za 38 stotink sekunde oziroma za 60 odstotkov. V tem besedilu sta se bralca najbolj razlikovala tudi glede števila premorov, saj je Stramič v primerjavi z Ropretom naredil 60 odstotkov premorov več. Glede na vsoto vseh premorov pa je bilo največ razlik v besedilu *Sijajno in veliko delo*, v katerem je bila vsota Ropretovih premorov 4,14, Stramičevih pa 1,84 sekunde. Razlika je bila torej 2,30 sekunde oziroma 55 odstotkov.

5.2 Poudarjanje

Pri poudarjanju v nezaznamovano prebranih besedilih sem se ukvarjala le s stopnjo štiri po Toporišiču (2004: 541). To je poudarjena naglašenost, ki ni vezana na naglašeno mesto.

Poudarjenost sem ugotavljala po posluhu, saj jo je s programi težko meriti. Programi namreč označijo besede, ki so glasneje izgovorjene; takšne besede niso nujno tudi poudarjene.

Z rdečo barvo so označeni Ropretovi, z modro pa Stramičevi premori. Z zeleno barvo so označene besede, ki sta jih poudarila oba bralca.

5.2.1 Analiza besedil

V razvoju

Hja, pri **nas** je vse še v **razvoju**, povsod so potrebne **investicije**, reklama si mora šele utirati svojo pot. Imamo pa toliko **lepih**, **skritih**, svetovnemu vrenju **oddaljenih**, **ljubeznivih** kotičkov, da ti privabljajo **bolj** kot vsa propaganda. Jugoslovani smo **toleranten** narod, vsak se lahko pomeni pri nas po svoje, lahko živi po **svojih** šegah in navadah. Naša **zemlja** ni nič manj **mikavna**, nič manj **kratkočasna**, kot so druge, recimo; naši vrelci niso nič manj **zdravilni** kot drugod; naš narodni značaj je **iskren** in **blagohoten**. Ostanimo **zvesti** sami sebi, da bo kljub vsemu narodnemu **vrenju** ostala **vidna** značilna poteza jugoslovanske **zemlje** in njenih prebivalcev, kajne.

Sijajno in veliko delo

To je ... to je **sijajno** in **veliko** delo in treba je **čestitati** avtorju ter mu izreči **zasluženo priznanje** za energijo in **napore**, ki jih je zastavil, da bi nam dal **resnično** in **človeško** sliko o **človeku**, ki ga bo **zgodovina** zagotovo ocenila kot **veliko** osebnost.

Mehaniki

Našim **mehanikom** in **traktoristom** je marsikatera stvar bila **presenečenje**. Izredna **čistoča** v delavnicah, kjer so skoraj **vs**i oblečeni v **bele** obleke, tako da so videti kot **zdravniki** in ne kot **mehaniki**. **Tla** v delavnici so čista kot v **boljši** jedilnici, nikjer ni videti oljnih madežev. Tudi naši ljudje se brijejo **redno vsak** dan, kajti **britje** je za Angleže isto kot **umivanje**. Tudi ko so

na tečaju ali pa delajo na **polju** imajo domačini privezano **kravato**. Čaj pa pijejo **dopoldne in popoldne** okoli petih.

Župani

Župani zahtevamo, da se **občinam** z ozirom na **njihov težki** gospodarski položaj ne nalagajo **nobena nova** bremena več ter da jim država **odvzame** bremena, ki bi jih morala sama nositi, ali jim odstopiti ustrezen del svojih dohodkov. Župani smatramo za **najnujnejše** v tem **pravcu**, da se uvede **zopet nadzorstvo** nad prometom z **alkoholnimi** pijačami; dalje, da se odvajajo občinske **trošarine** od **oddelkov** državne finančne kontrole neposredno **občinam** in da **državne** prometne ustanove **podpirajo** občine s **tem**, da dovoljujejo občinskim in državnim uradom **vpogled** v prevozne **listine**, odnosno jim dajejo **izpiske** iz njih.

Delavski sveti

Delavski sveti obstajajo pri železniških edinicah kot **posvetovalni** organi ter so samo **izboljšana** oblika sindikalnega **dela**. Koristni predlogi pa gredo naprej v **Ljubljano** in nato še v direkcijo v Beograd, delavski sveti pa lahko **sami** izvajajo v svojih enotah le **manj** pomembne naloge. V Mariboru tudi niso posebno navdušeni nad osrednjo gospodarsko službo **železnic**. Zdi se jim, da bi marsikdaj kupili blago v Mariboru **ceneje**, kot pa ga dobijo iz skladišča v **Zalogu**. O pravilniku za službene oblike pravijo, da je preveč tog. Tako imajo **premikači** pravico do dežnih plaščev, **zavirači**, ki delajo podobno delo, pa je **nimajo**. Tudi **sprevodniki** po pravilniku **ne** potrebujejo **dežnih** plaščev, čeprav so jih v resnici **potrebni**.

Juristična palača

Juristična palača v Ljubljani hrani velikansko število že prav **starih** sodnih aktov, ki vsebujejo marsikatero, mestoma **napeto** zgodbo, ali pa pripovedujejo o **hudih** in **velikih** pravih. Mnogi akti, ki tehtajo po več kilogramov, so shranjeni v velikih **kleteh**. Njih se drži debela plast prahu. Po skupnem izkazu apelacijskega sodišča v **Ljubljani** je bilo lani zaznamovano: prvič: pri štirih okrožnih sodiščih **petnajst** tisoč šesto sedemindvetdeset novih aktov, in drugič: pri **devetintridesetih** okrajnih sodiščih dvesto enainštirideset tisoč petsto osemindvetdeset novih spisov. Torej, skupaj **dvesto** sedemindvetdeset tisoč dvesto petindvetdeset **novih** aktov v enem letu. Velikanska množina papirja! Če vzamemo, da tehta vsak **spis** najmanj nič celih petindvajset kg, predstavljajo ti sodni spisi **lepo** in **impozantno** težo štiriinšestdeset tisoč dvesto trinajst kg. Za prevoz tega papirja bi bilo pač potrebno najmanj **šest tovornih** vagonov.

Mož iz jekla

Mož iz jekla je seveda **ameriška** posebnost. V dvorani vojaškega ministrstva stoji pošast, visoka **sedem** metrov in težka **pet** ton. Ima obliko **velikanskega** človeka. **Posebnost** tega stroja je, da rešuje **najtežje** računske naloge z **brezprimerno točnostjo**. **Umetnik**, mož **pomaga** graditi mostove, **meri** nebesni prostor, uči, kako naj se **ravna** pravilno s topovi, in vrši še sto **drugih** poslov, ki slonijo na **številkah**. Ni ga človeka, ki bi bil v računih tako hiter, točen in nezmotljiv. **Ta** umetni človek dela seveda s pomočjo **dinamo** stroja.

Predavanja

Pri predavanjih na radiu se je izvršila **sprememba**. Predavanje gospe **Znidarčičeve** o primorski kuhinji je preloženo na **nedoločen** čas. Predavanje gospe **Kumljeve** o sestavi **naše** prehrane se bo vršilo dne **petega februarja**. Nadalje sledijo predavanja: **vzgoja** doraščajoče ženske mladine, snaženje madežev, nekaj za gospodinje in dekleta in **vrednost** gospodinjkega dela.

5.2.2 Ugotovitve

Bralca sta velikokrat poudarila različne besede. Sklepam, da je to posledica tega, da zasedba besed v stavku dopušča več interpretacij. Odločitev, kateri podatek bo bralec v povedi izbral za najpomembnejšega in ga v skladu s tem tudi poudaril, je tako lahko včasih subjektivna.

Iz analiziranih besedil sem ugotovila, da sta bralca poudarjala predvsem samostalniške in pridevniške besede. Pri tem je Ropret največkrat poudaril samostalniške besede, Stramič pa pridevniške.

Pri predavanjih na radiu se je izvršila **sprememba**.

... predstavljajo ti sodni spisi **lepo** in **impozantno** težo ...

Redko sta poudarila glagole in prislove. Razlika med bralcema je bila v tem, da je Ropret večkrat poudaril glagole, Stramič pa prislove.

Umetnik, mož **pomaga** graditi mostove, **meri** nebesni prostor, uči, kako naj se **ravna** pravilno s topovi ...

Čaj pa pijejo **dopoldne** in **popoldne** okoli petih.

Ropret je enkrat poudaril tudi veznik in enkrat členek.

Čaj pa pijejo dopoldne **in** popoldne okoli petih.

... da se uvede **zopet** nadzorstvo nad prometom ...

Tabela 5.2: Statistična primerjava števila poudarkov obeh bralcev

BESEDILA / BRALCA	Vse še v razvoju	Sijajno in veliko delo	Čistoča	Župani	Delavski sveti	Juristična palača	Dianmo stroj	Predavanja na radiu	Vsa besedila
Ropret	7	6	12	15	9	10	5	6	66
Stramič	16	8	13	10	12	12	13	8	92
Ropret in Stramič	3	3	6	4	5	7	2	5	34

Statistično gledano je Stramič poudaril več besed v povedih; nemalokrat je poudaril tudi več besed zapovrstjo, vendar takšno poudarjanje ni bilo moteče. Skupno je bilo njegovih poudarkov 92, Ropretovih pa 66, od tega sta poudarila le 34 istih besed.

Ropret je največ besed poudaril v besedilu *Župani*, v katerem je naredil 15 poudarkov, najmanj pa v besedilu *Mož iz jekla*, v katerem je poudaril le pet besed. V besedilu *V razvoju* je Stramič naredil največ poudarkov, to je 16. V njegovem primeru je bilo najmanj poudarkov v besedilih *Sijajno in veliko delo* ter *Predavanja*, in sicer je v vsakem poudaril po osem besed.

Bralca sta bila pri poudarjanju najbolj usklajena v besedilu *Juristična palača*, v katerem sta poudarila sedem istih besed. Največje razlike med njima pa so bile pri branju besedila *V razvoju*. Ropret je poudaril sedem besed, Stramič pa kar devet več. Zanimiv je še podatek, da je v besedilu *Župani* za spremembo Ropret naredil več poudarkov kot Stramič, poudaril je namreč pet besed več.

5.3 Stavčna intonacija

Pri analizi stavčne intonacije sem si pomagala s programom za analizo govora, ki se imenuje Praat. V navodilih za uporabo tega programa (Praat, Praat objects, Help, Praat Intro, Pitch analysis, Configuring the pitch contour) je zapisano, da je standardno območje za merjenje višine tona med 75 in 500 hertzi (Hz), za merjenje moškega glasu pa priporočajo območje med 75 in 300 Hz. Odločila sem se za meritev višine tona med 50 in 200 Hz, pri nekaterih besedilih pa med 50 in 250 Hz. Za ti območji sem se odločila, ko sem po nekaj merjenjih ugotovila, da se govorno območje bralcev nahaja znotraj teh meja in bi bilo nesmiselno, če bi bila meja višja ali nižja.

V celoti sem analizirala stavčno intonacijo besedil *Sijajno in veliko delo* ter *Predavanja*. Pri ostalih besedilih sem analizirala le izbrane segmente.

Toporišič (2004: 549) loči tri vrste antikadenc in štiri vrste polkadenc. Za namene diplomskega dela se mi je zdelo dovolj, da sem pri analizi razpoznala le antikadenco, s posameznimi vrstami pa se nisem ukvarjala; polkadence sem ločila le na padajoče in rastoče.

Rdeča in modra krivulja predstavljata bralčeve glasove. Prekinjena krivulja pomeni, da je bralec na tistem mestu naredil premor. Kako visoko ali nizko je krivulja na grafu zapisana, je odvisno od tega, s kako visokim tonom je posamezni bralec izgovoril besede. Številke ob levi strani grafa predstavljajo višino tona, merjeno v hertzih.

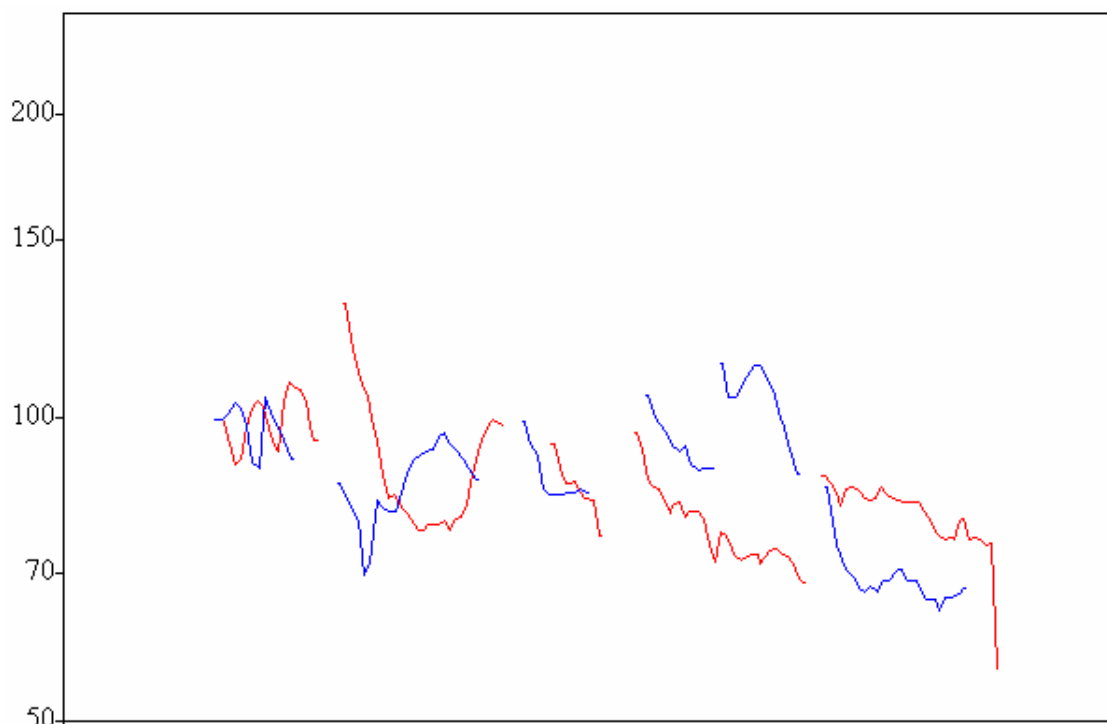
Rdeča krivulja predstavlja Ropretov, modra pa Stramičev potek stavčne intonacije. Ker je zaradi različne hitrosti branja, različno dolgih premorov in tudi različnih mest premorov prišlo do zamika med Ropretovo in Stramičevo krivuljo, nisem mogla natančno zapisati besedila pod obe krivulji. Zapis besedila je tako usklajen le z rdečo krivuljo, ki predstavlja Ropretov potek stavčne intonacije, in je v nekaterih primerih zaradi boljše preglednosti zapisan z manjšo pisavo.

Pri navajanju primerov v podpoglavju *Ugotovitve* predstavlja puščica ↓ kadenco in padajočo polkadenco, puščica ↑ pa označuje antikadenco in rastočo polkadenco.

5.3.1 Analiza besedil

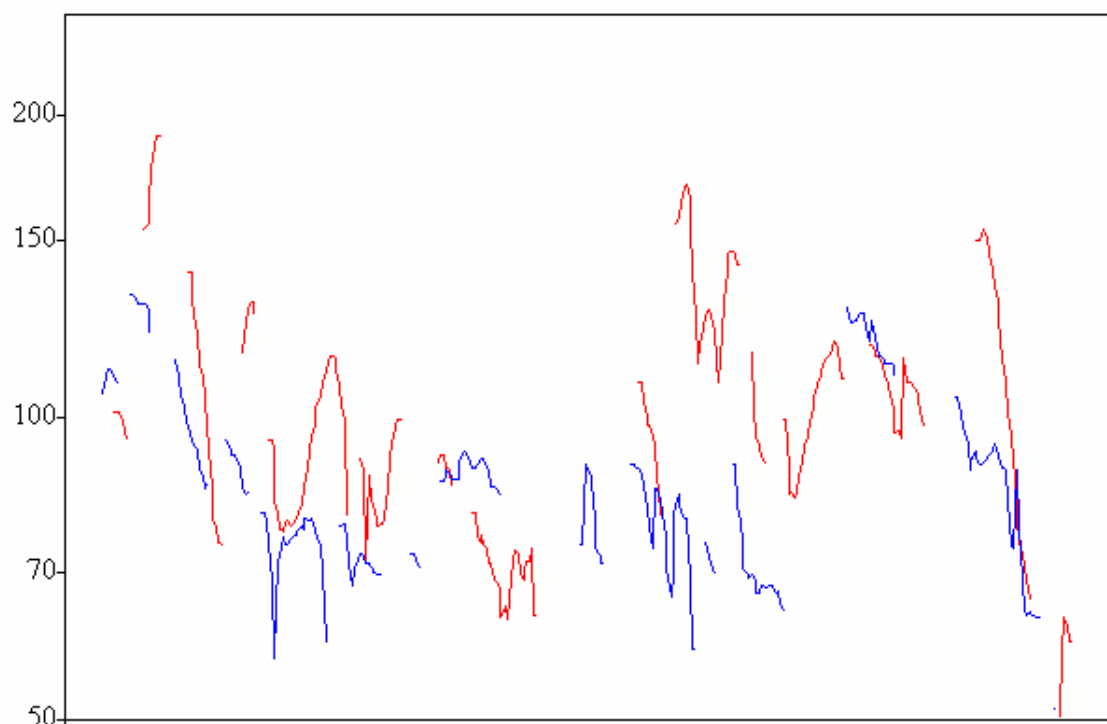
V razvoju

Graf 5.1

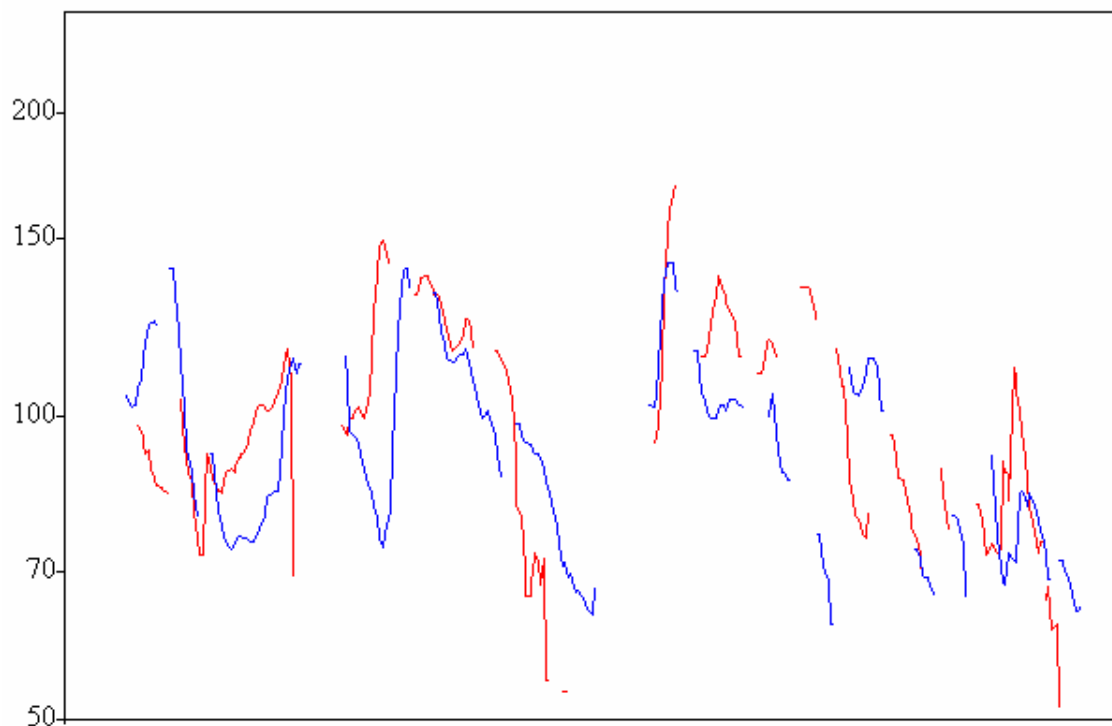
J u g o - s l o v a n i s m o t o l e r a n t e n n a r o d ,

Graf 5.2

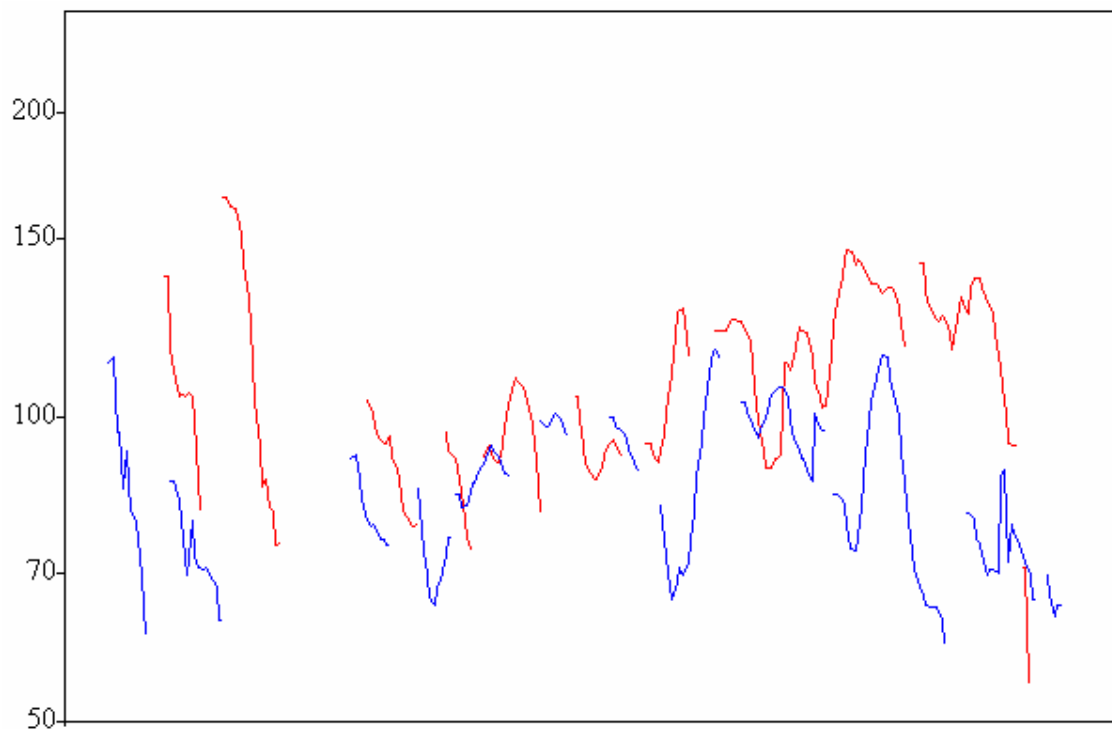
v s a k s e l a h k o p o m e n i p r i n a s p o s v o j e , l a h k o ž i v i p o s v o j i h š e g a h i n n a v a d a h .

Graf 5.3

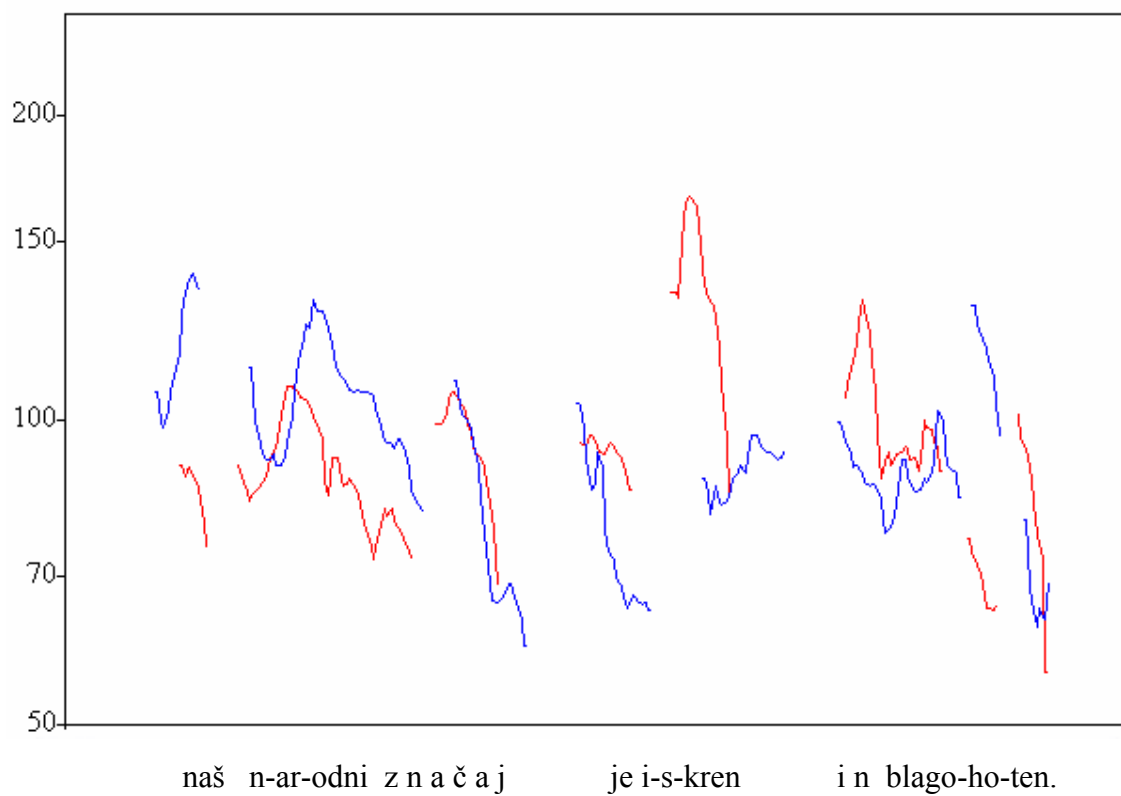
Naša zemlja ni nič manj mikavna, nič manj kratkočasna, kot so druge,

Graf 5.4

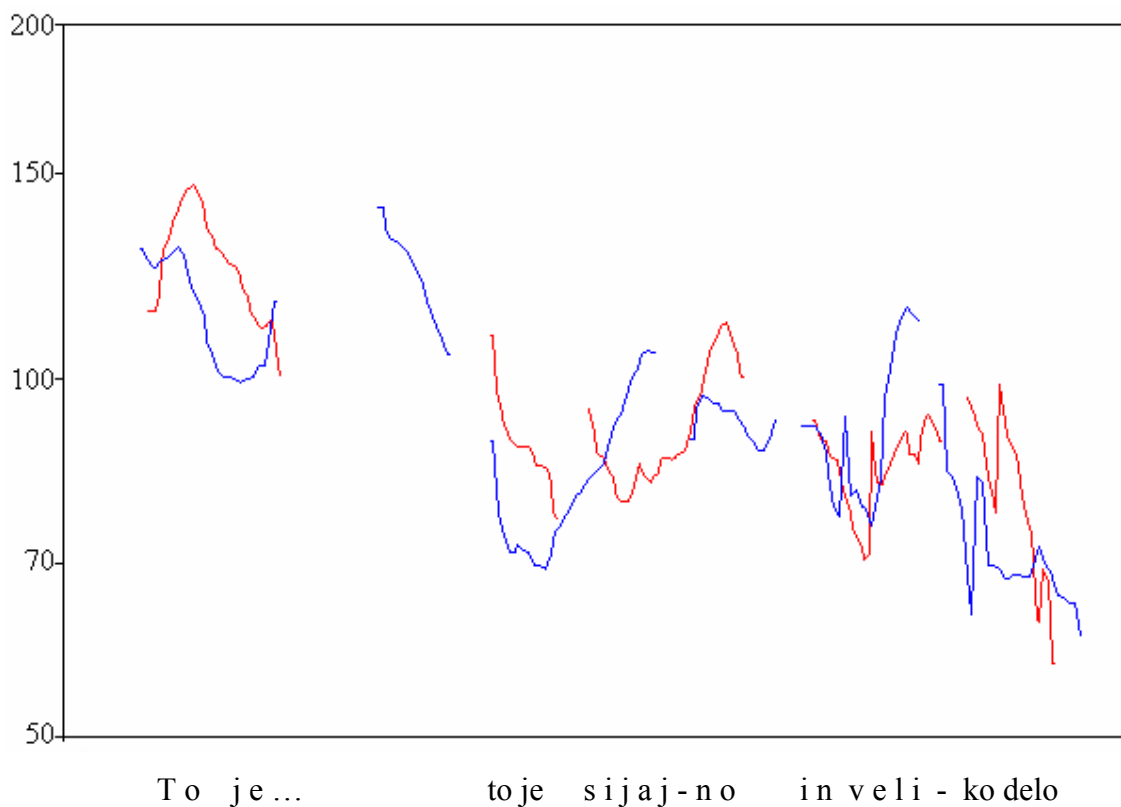
recimo; n a š i vrelci niso nič manj zdravilni kot drugod;

Graf 5.5

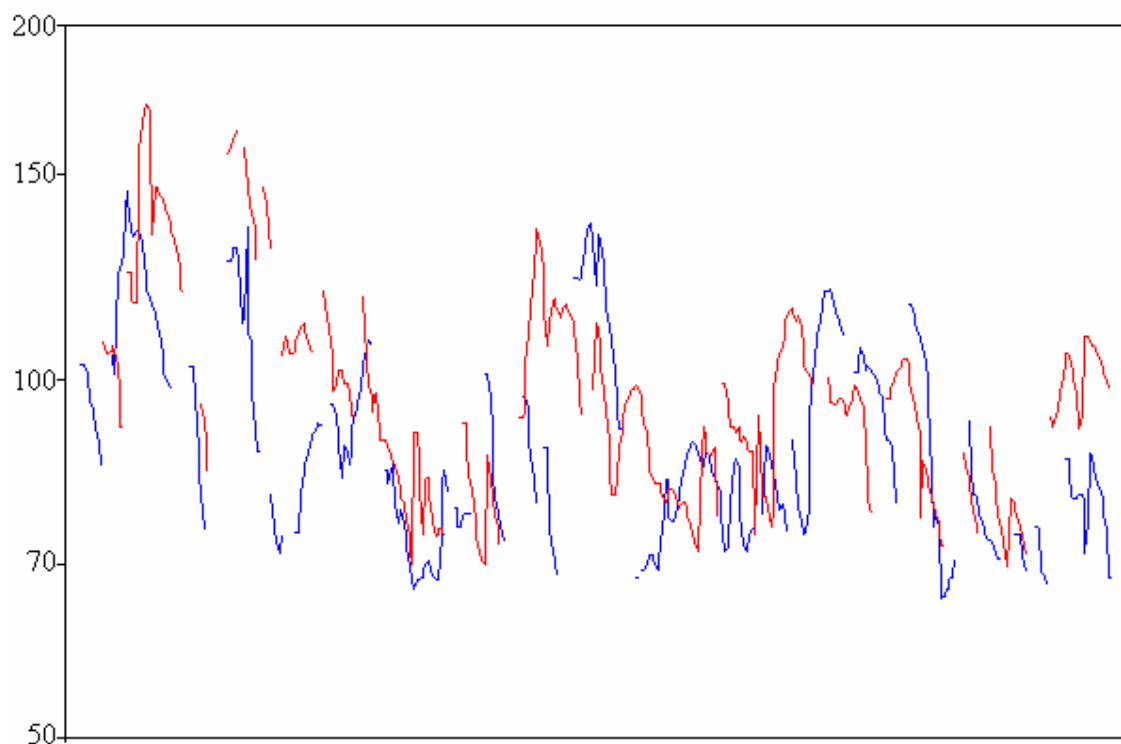

Sijajno in veliko delo

Graf 5.6

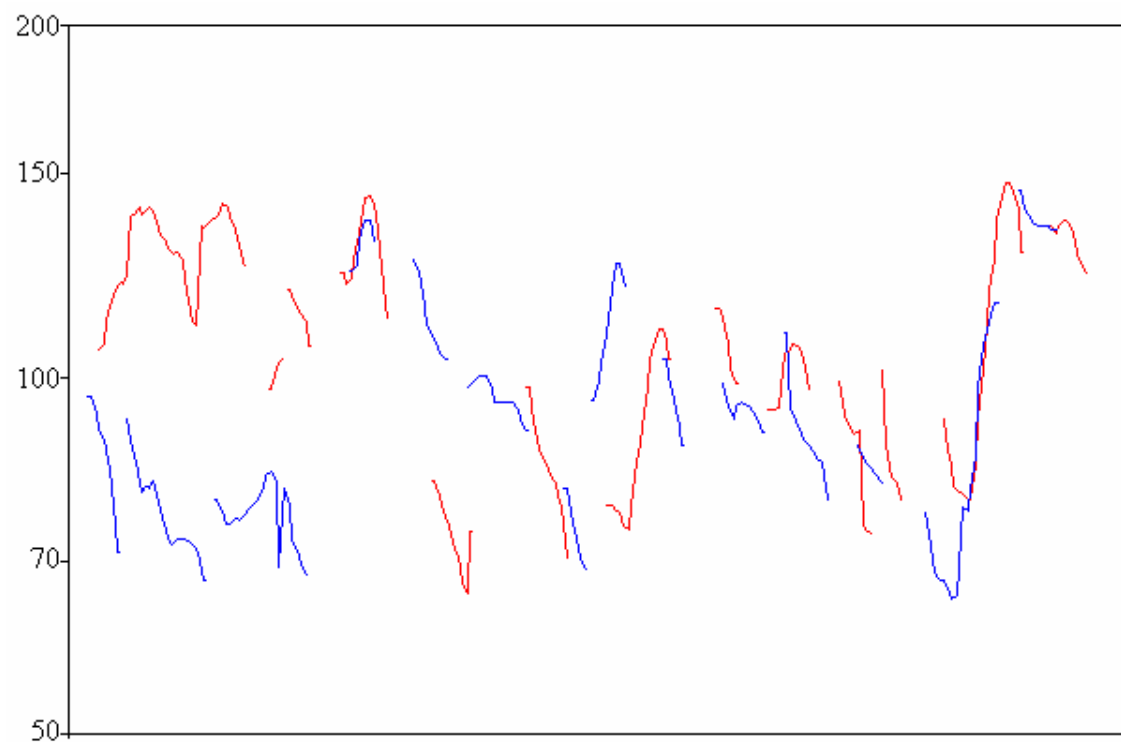

Graf 5.7

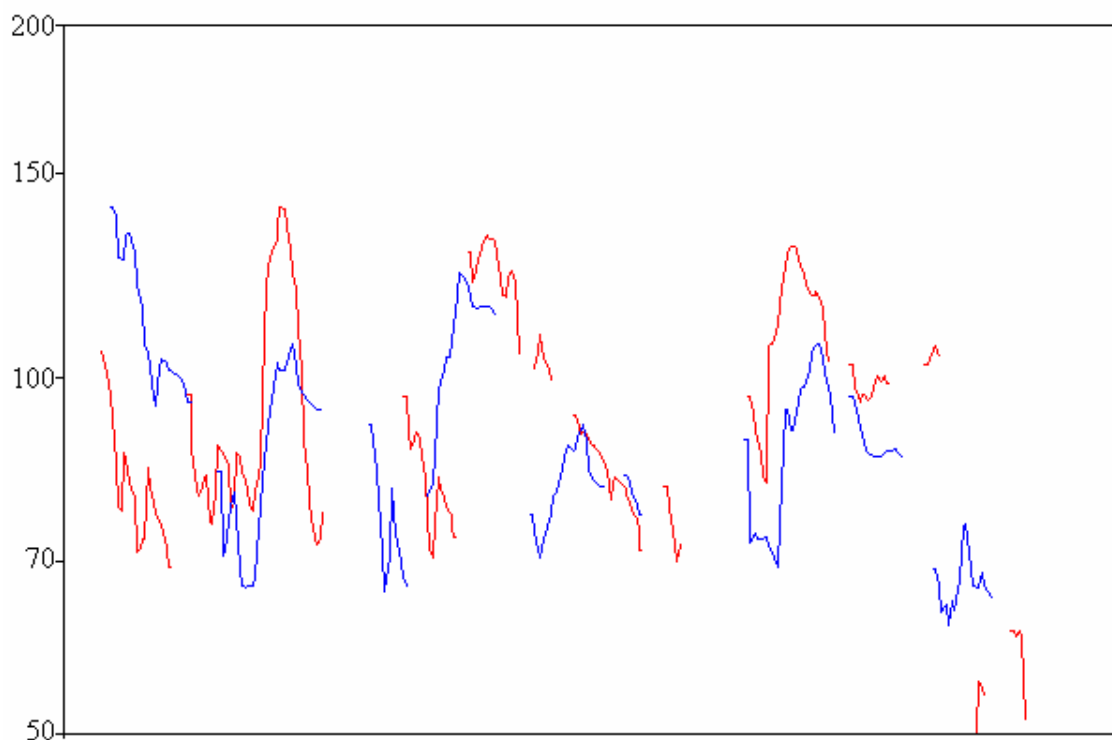
in treba je čestitati avtorju ter mu izreči zaslužen priznanje za energijo in napore, ki jih je zastavil,

Graf 5.8

da bi nam dal res-ni-čn - o i n človeško s l i k o o člove - ku,

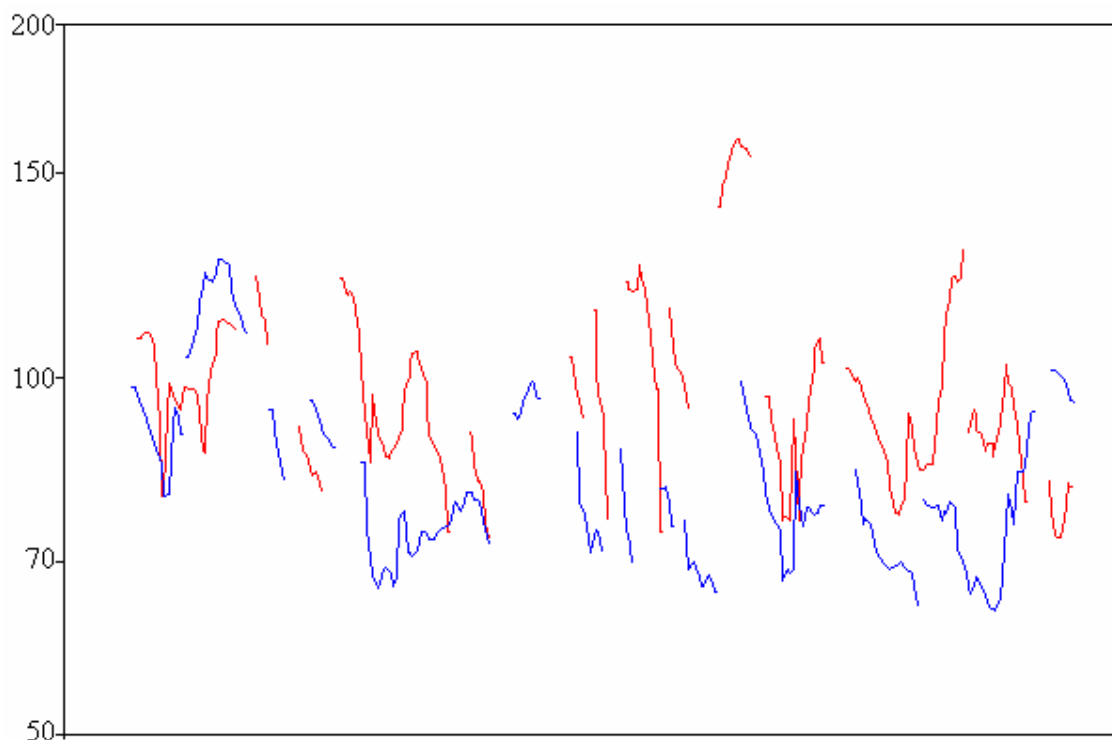
Graf 5.9

ki ga bo zgodovina zago-tovo o-cenila kot ve – li - ko osebnost.

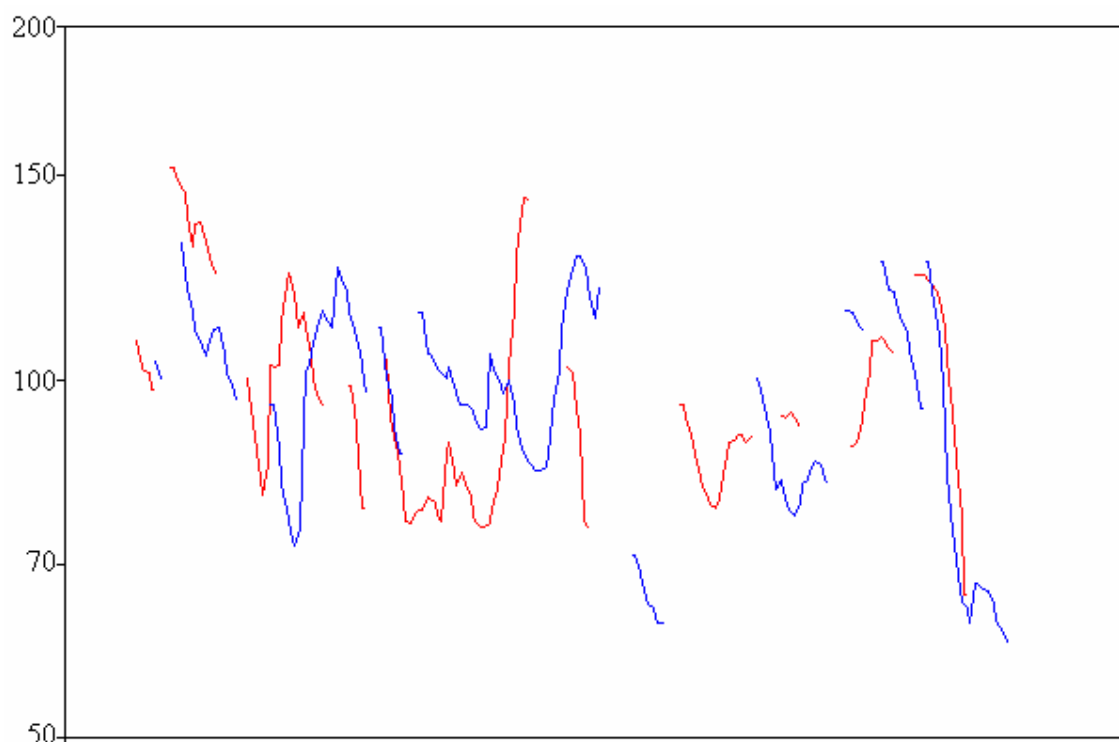
Mehaniki

Graf 5.10

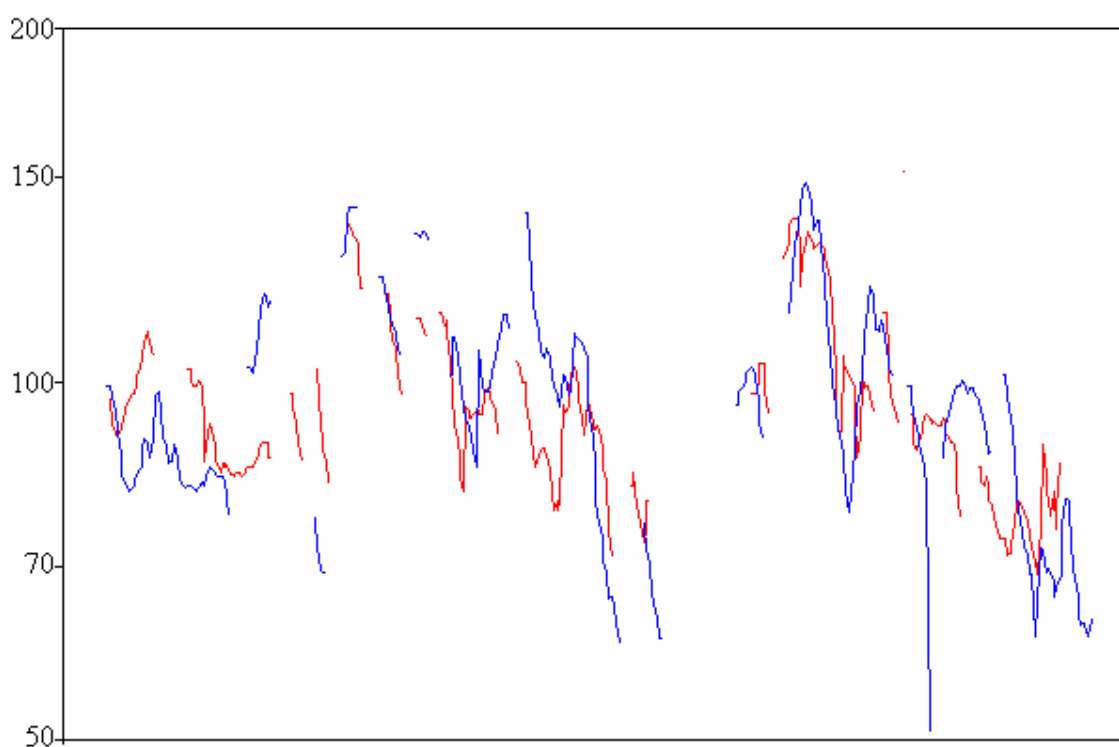
Izredna čis-to-ča v delavnicah, kjer so skoraj vsi oblečeni v bele oble-ke,

Graf 5.11

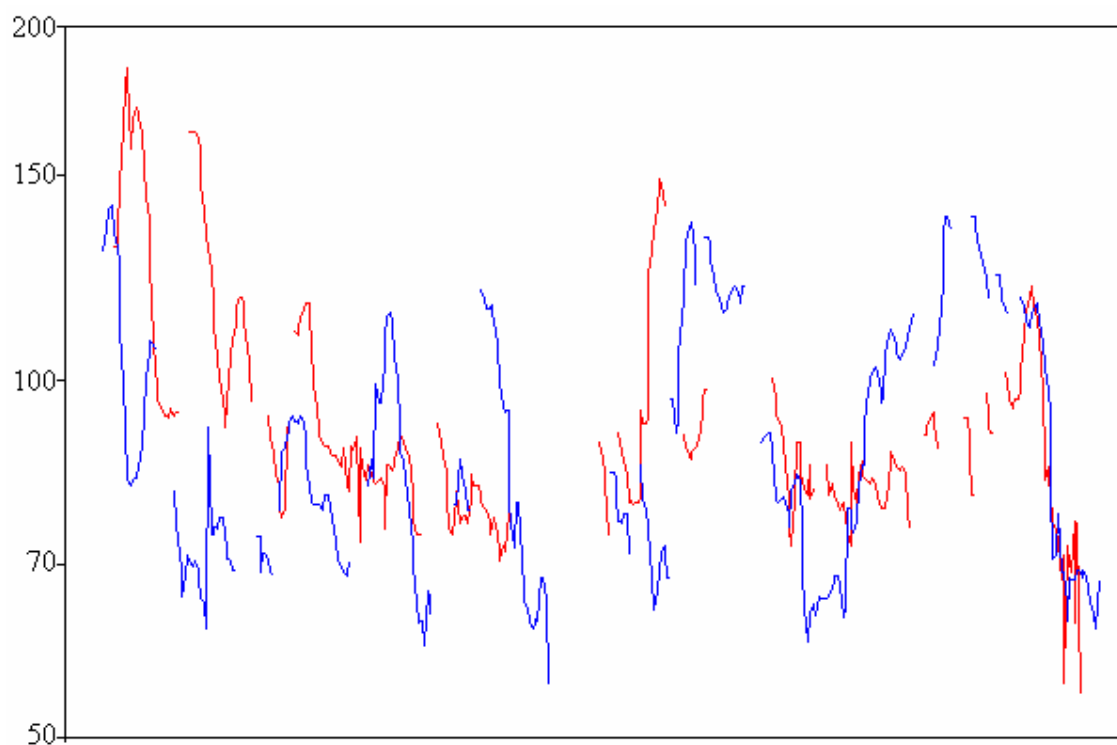
tako da so vide – t i kot zdravni - ki in ne kot mehaniki.

Graf 5.12

Tla v delavnici so čista kot v boljši jedilnici, nikjer ni videti oljnih madežev.

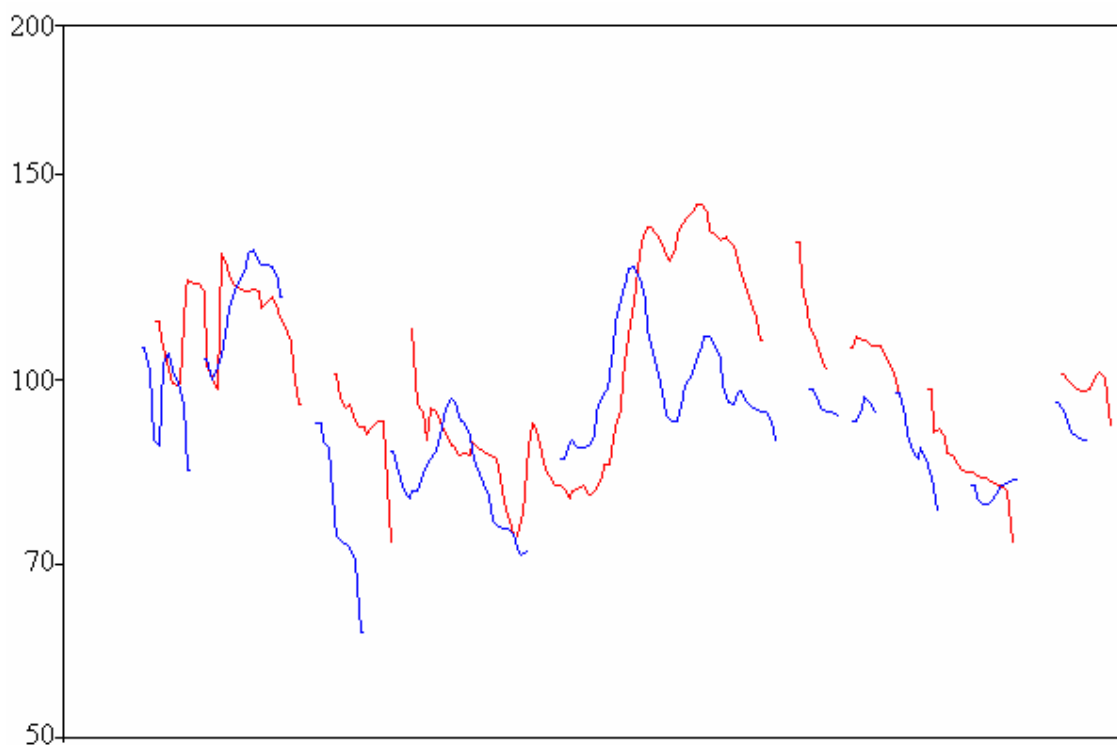
Graf 5.13

Tudi naši ljudje se brijejo redno vsak dan, kajti britje je za Angleže isto kot umivanje.

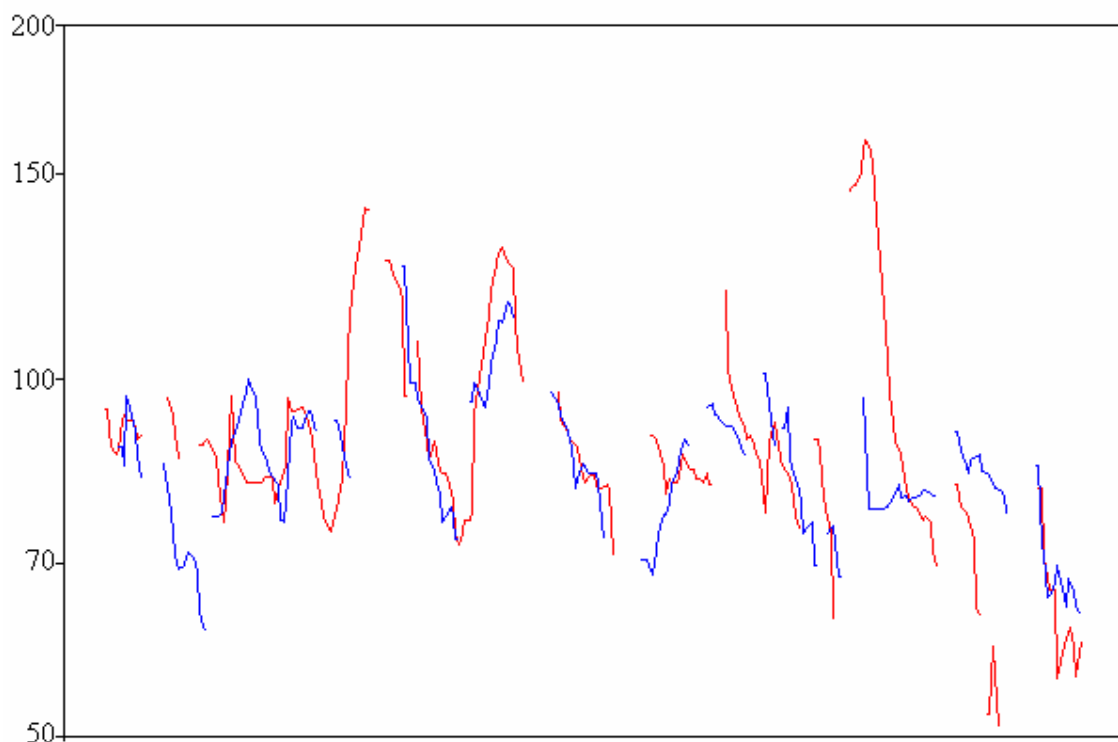
Župani

Graf 5.14

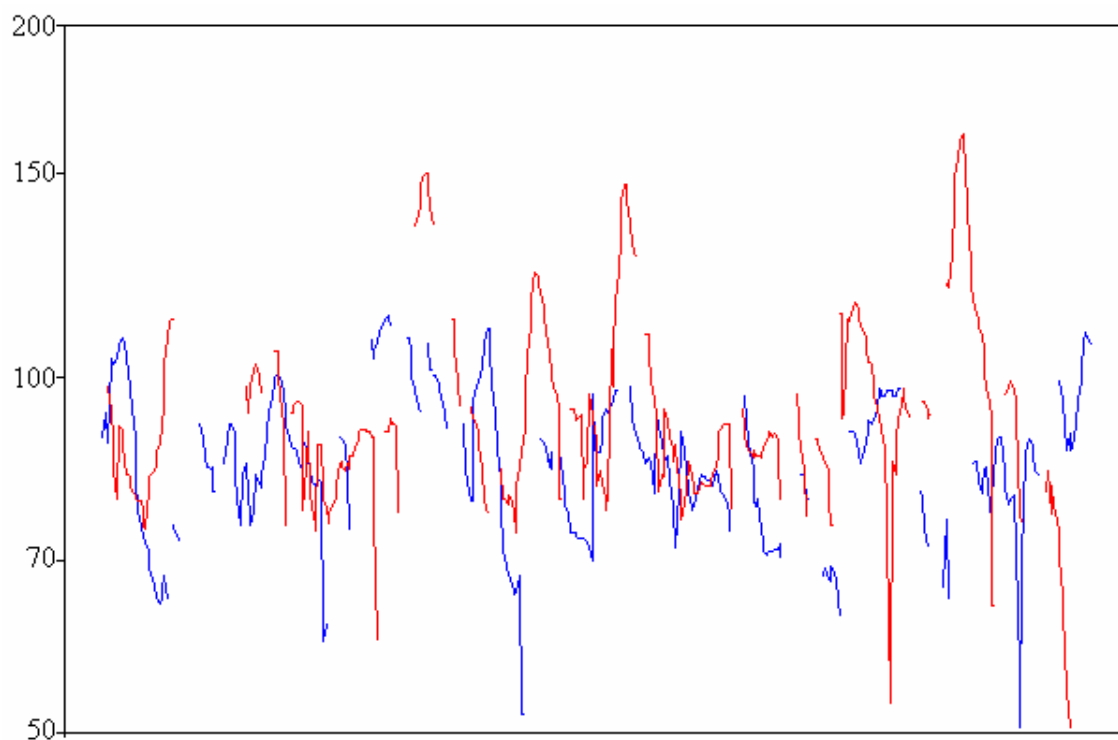
Župani sma-tramo za na-jnujnej-še v tem prav-cu,

Graf 5.15

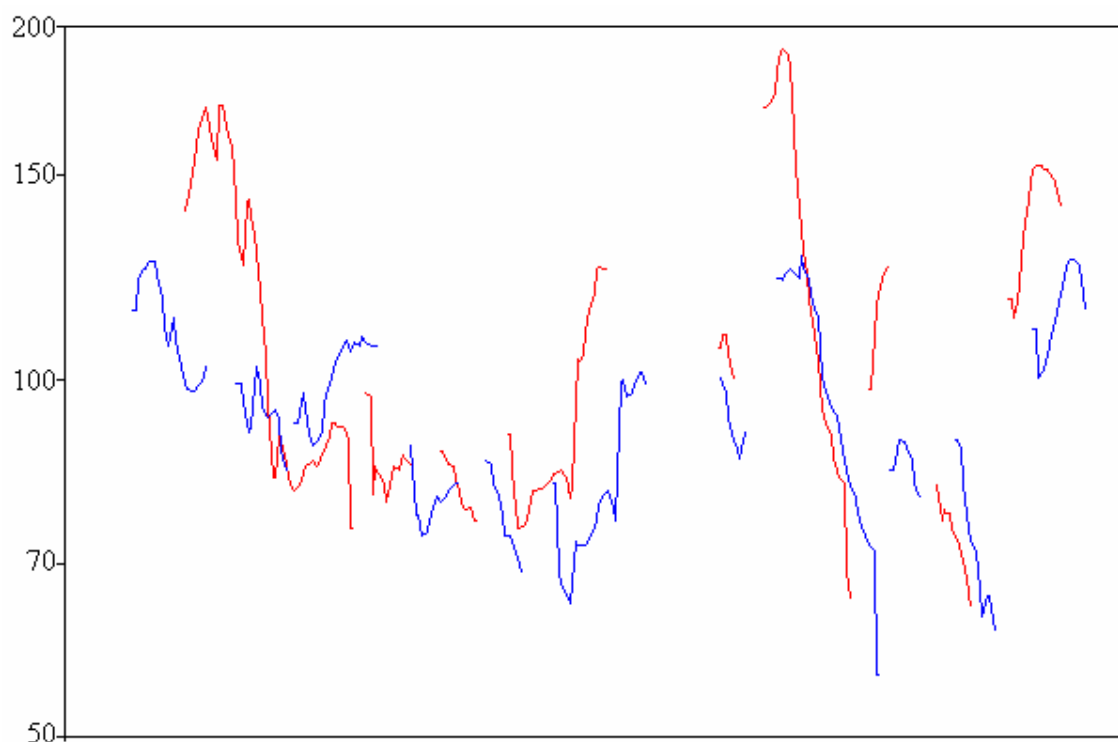
da se u - ve - de zopet nad-zor-stvo nad prometom z alkoholnimi pijačami;

Graf 5.16

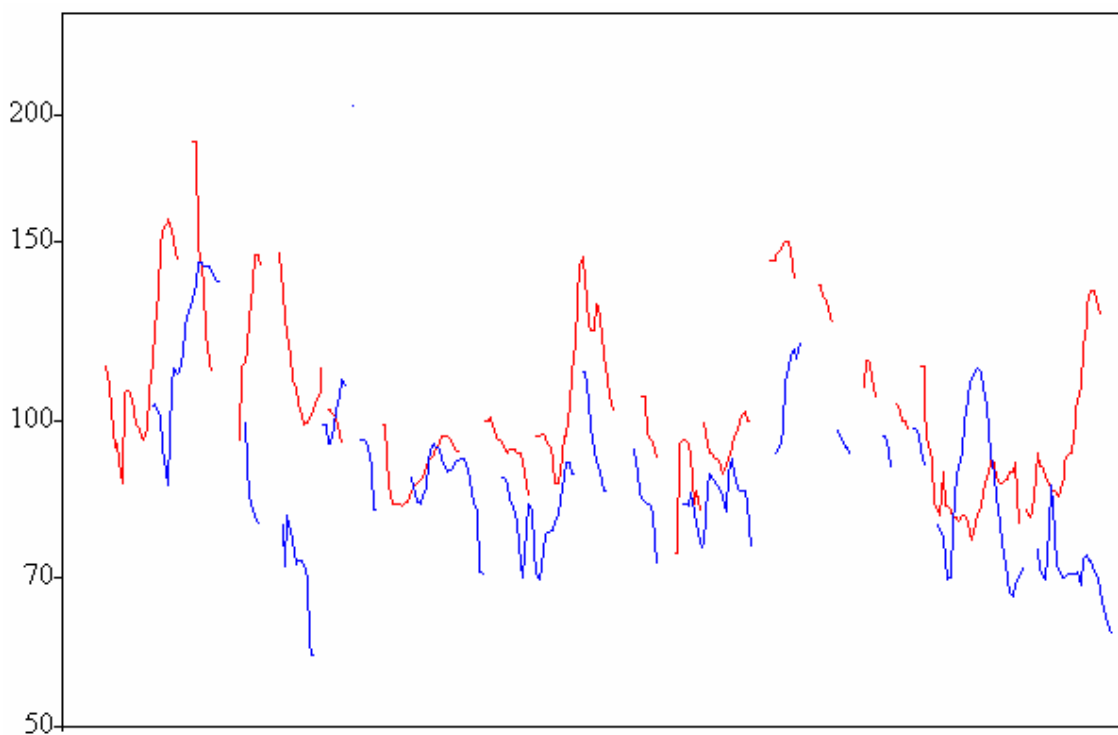
dalje, da se odvajajo občinske trošarine od oddelkov državne finančne kontrole neposredno občinam

Graf 5.17

in da državne prometne ustanove podpirajo ob - čine s tem,

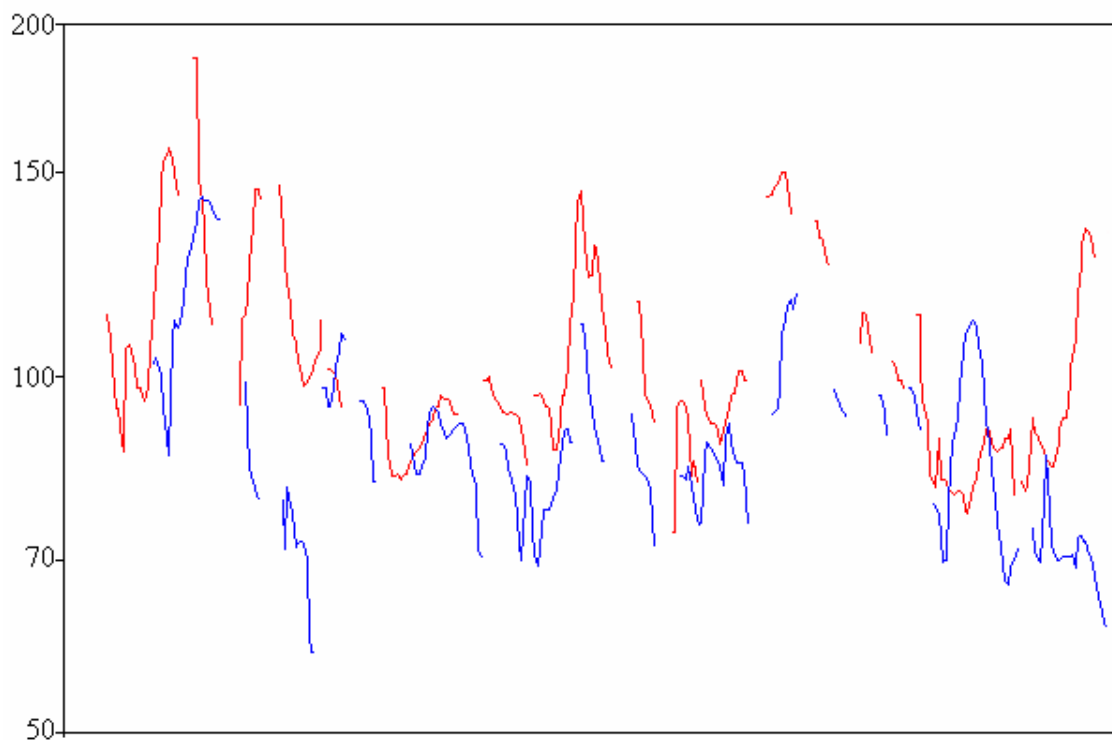
Graf 5.18

da dovoljujejo občinskim in državnim uradom vpogled v prevozne listine.

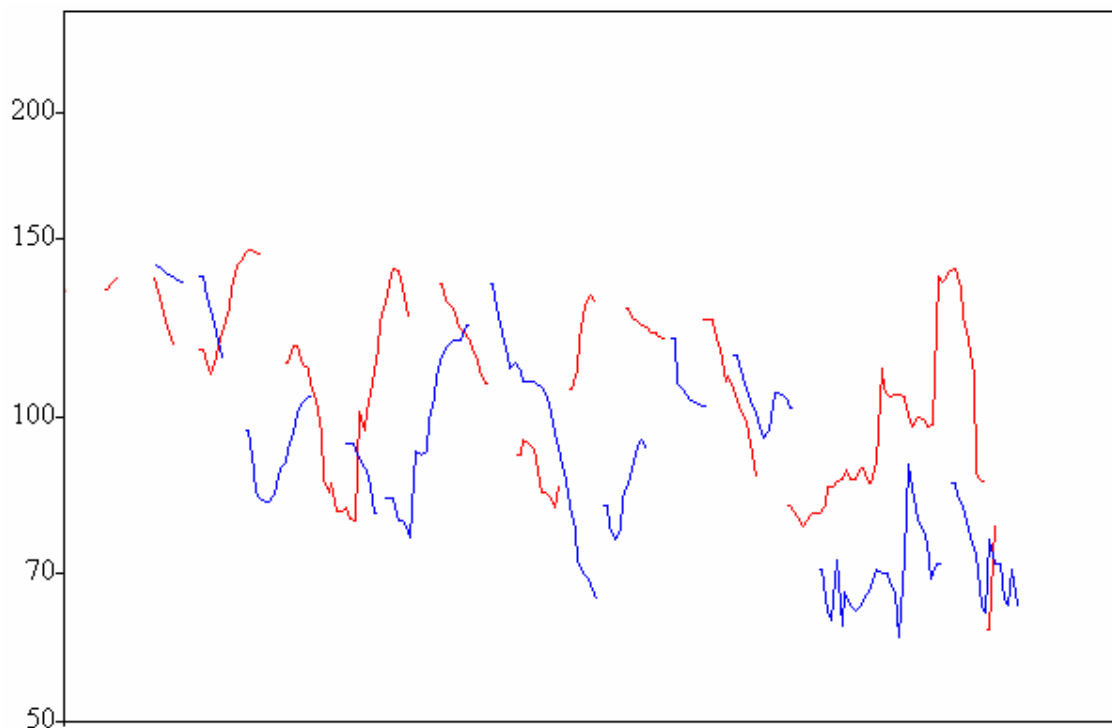
Delavski sveti

Graf 5.19

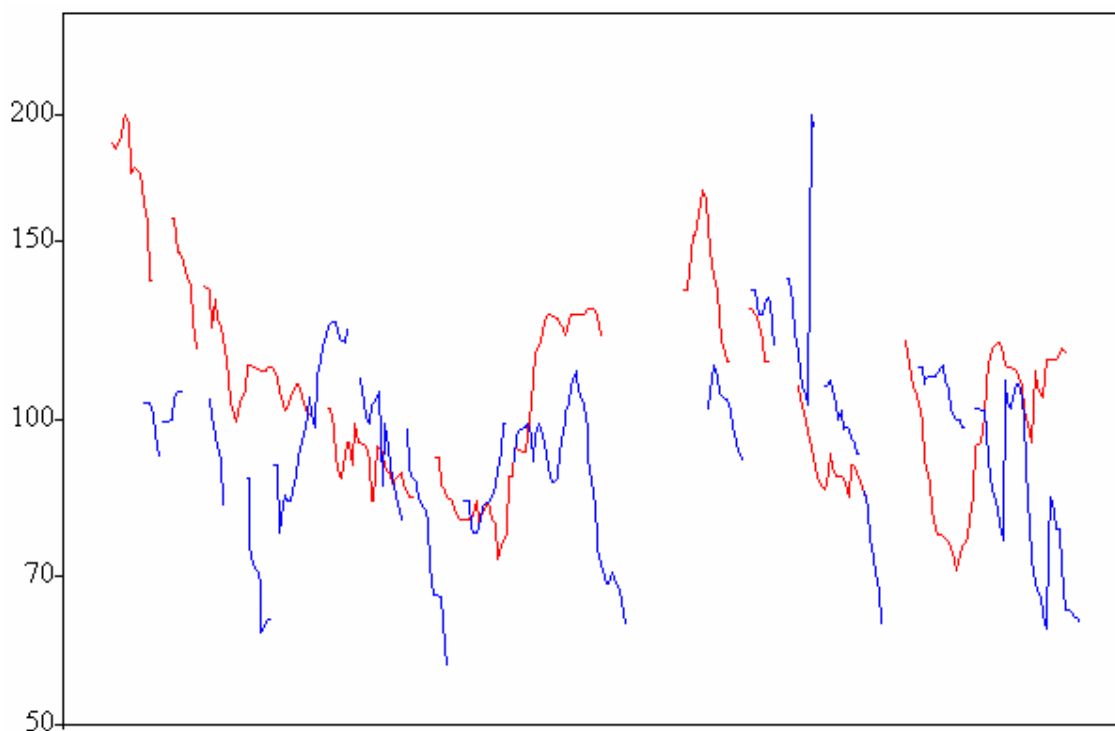
Delavski sve - ti ob-staja-jo pri železniških edinic - ah kot posvetovalni organi

Graf 5.20

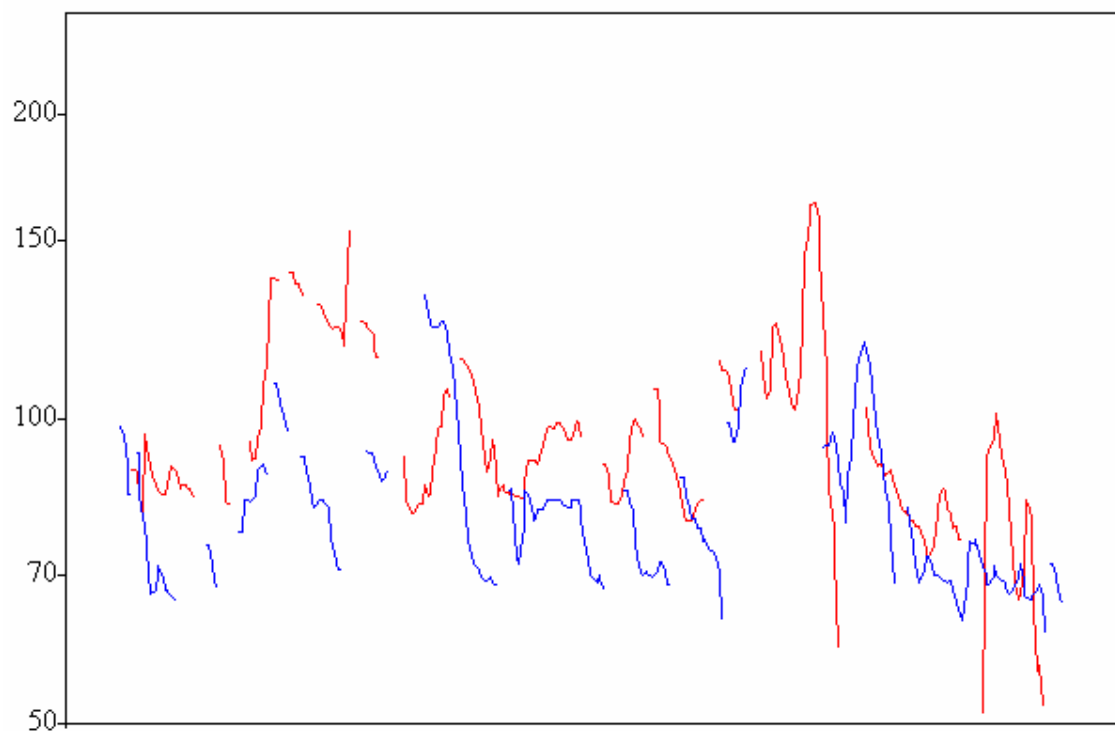
ter so samo iz - bolj š a n a obli - ka s i n d i k a l n e g a d e l a .

Graf 5.21

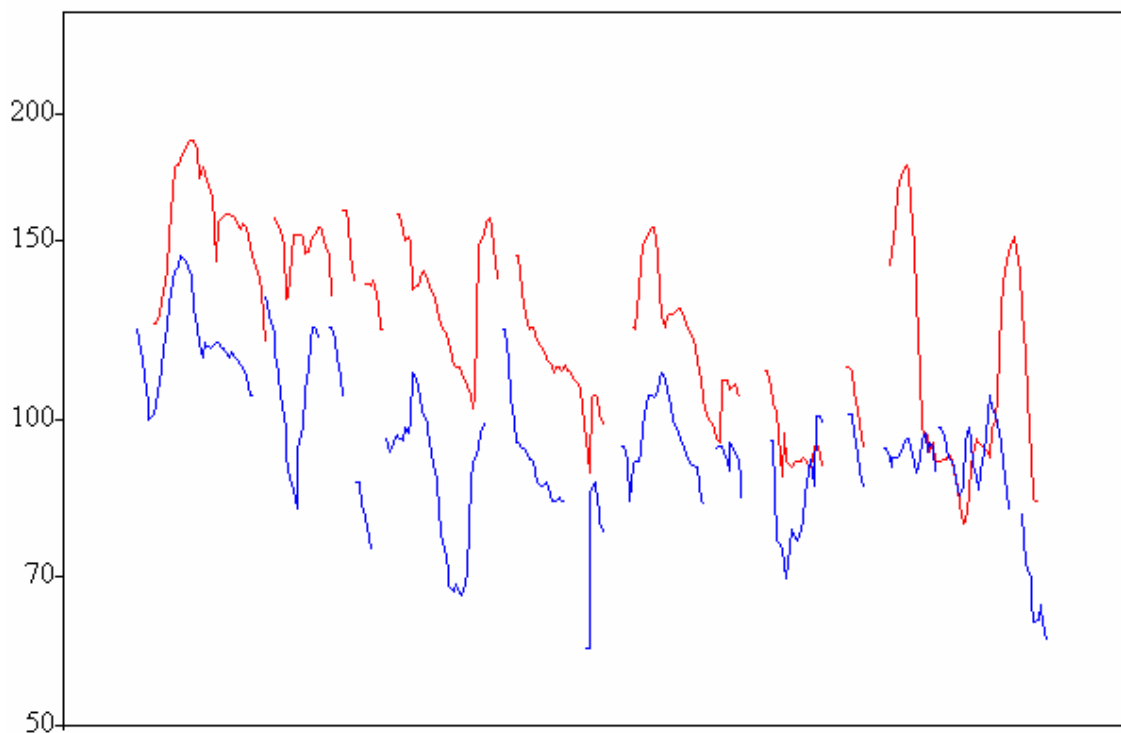
Koristni predlogi pa gredo naprej v Ljubljano in nato še v direk - cijo v Beograd,

Graf 5.22

delav - ski sve-ti pa lahko sami izvajajo v svojih enotah le manj pomembne naloge.

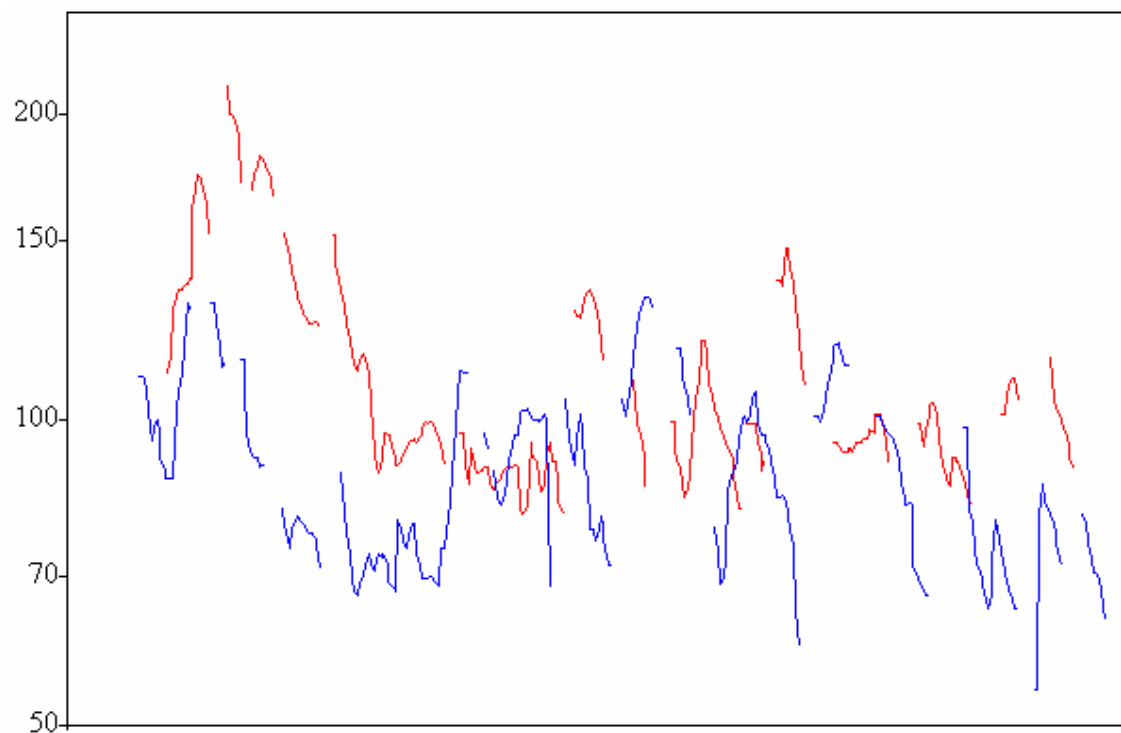
Graf 5.23

V Mariboru tudi niso posebno navdušeni nad osrednjo gospodarsko službo železnic.

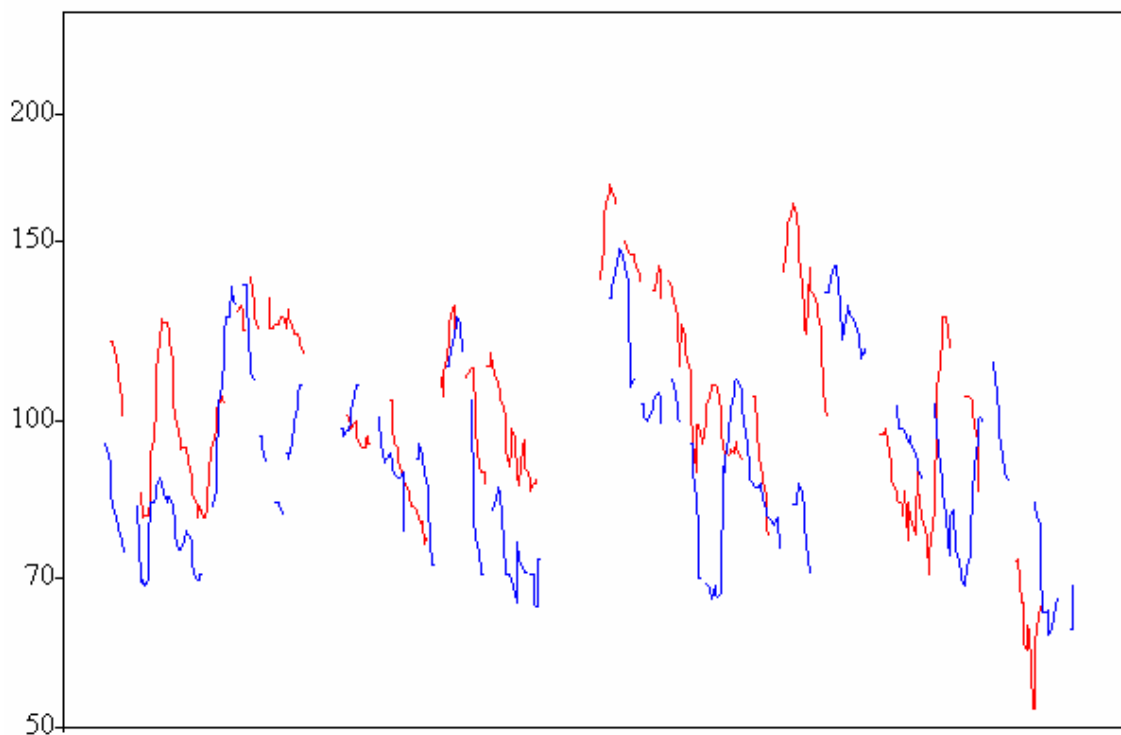
Juristična palača

Graf 5.24

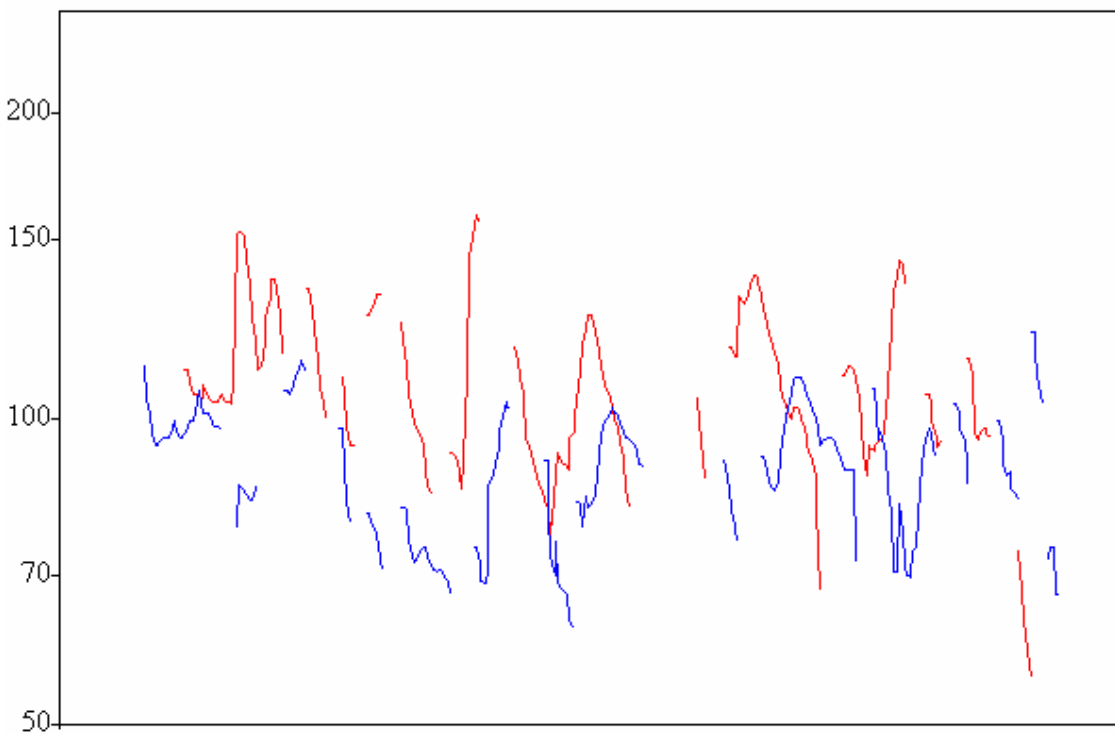
Juristična palača v Ljubljani hrani veli-kan-sko število že prav starih sodnih a - ktov,

Graf 5.25

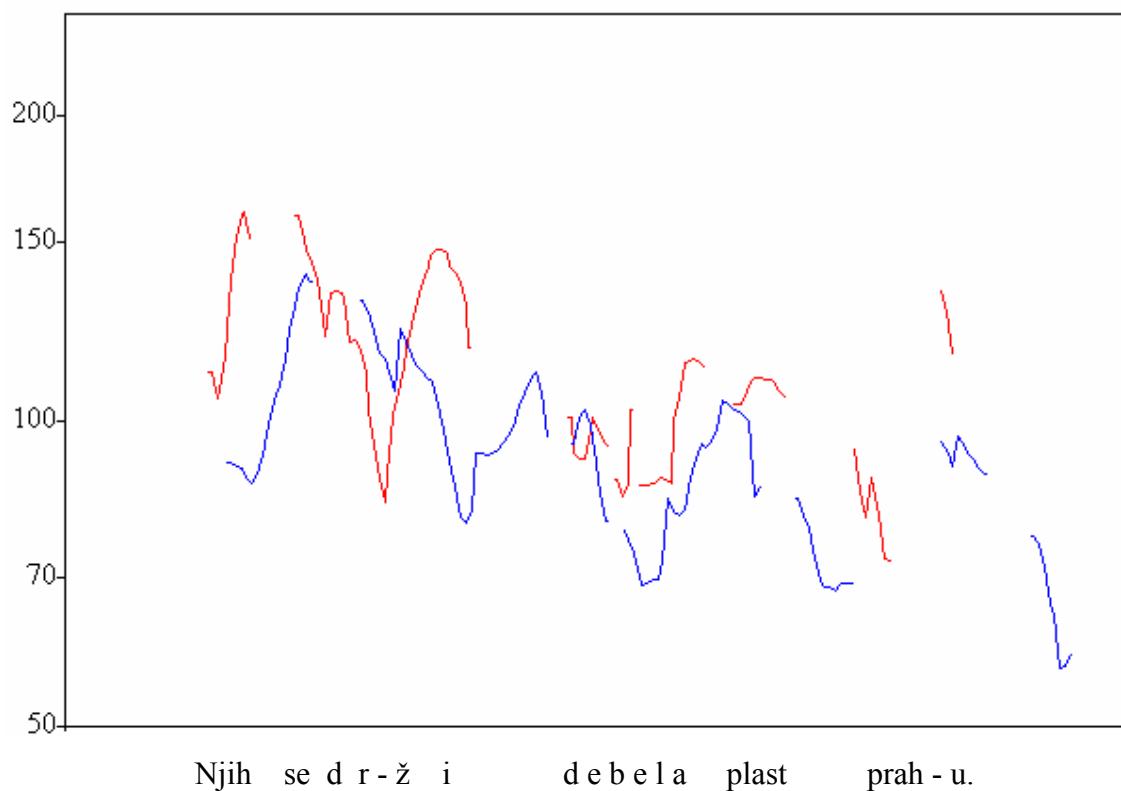
ki vsebujejo marsikatero, mestoma napeto zgodbo, ali pa pripovedujejo o hudih in velikih pravdah.

Graf 5.26

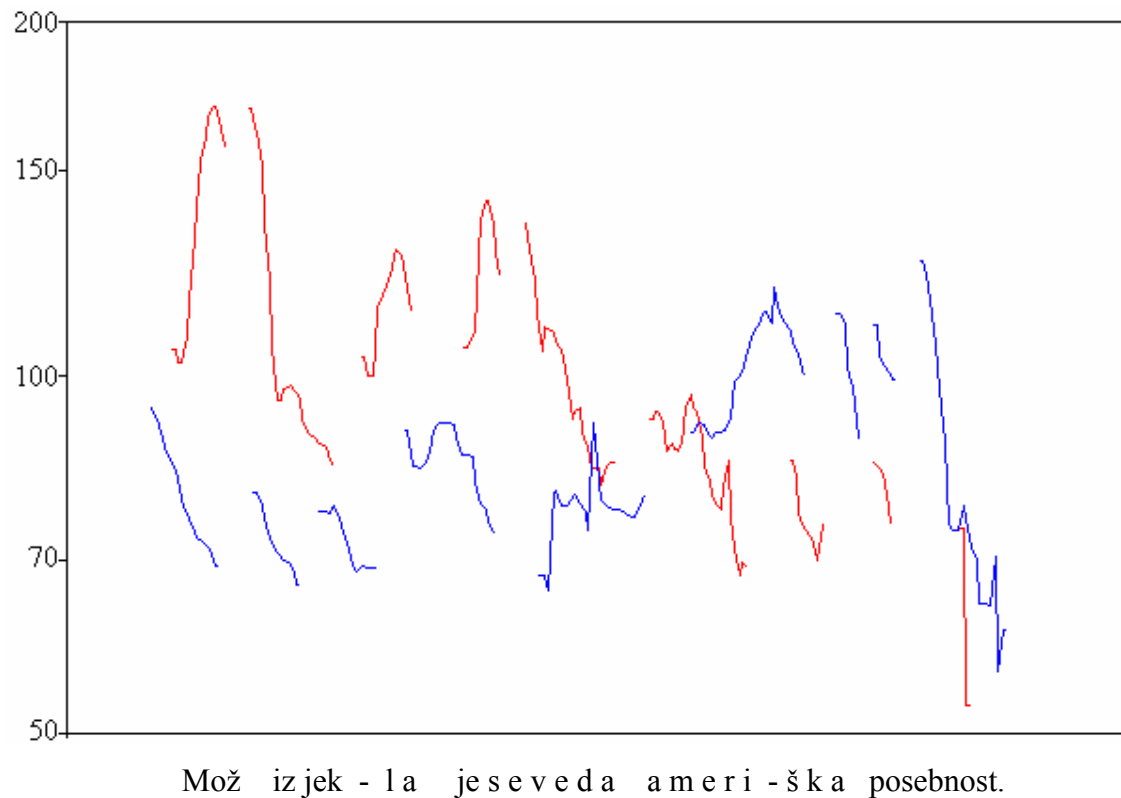
Mnogi ak-ti, ki tehtajo po več kilogramov, so shranjeni v velikih kletah.

Graf 5.27

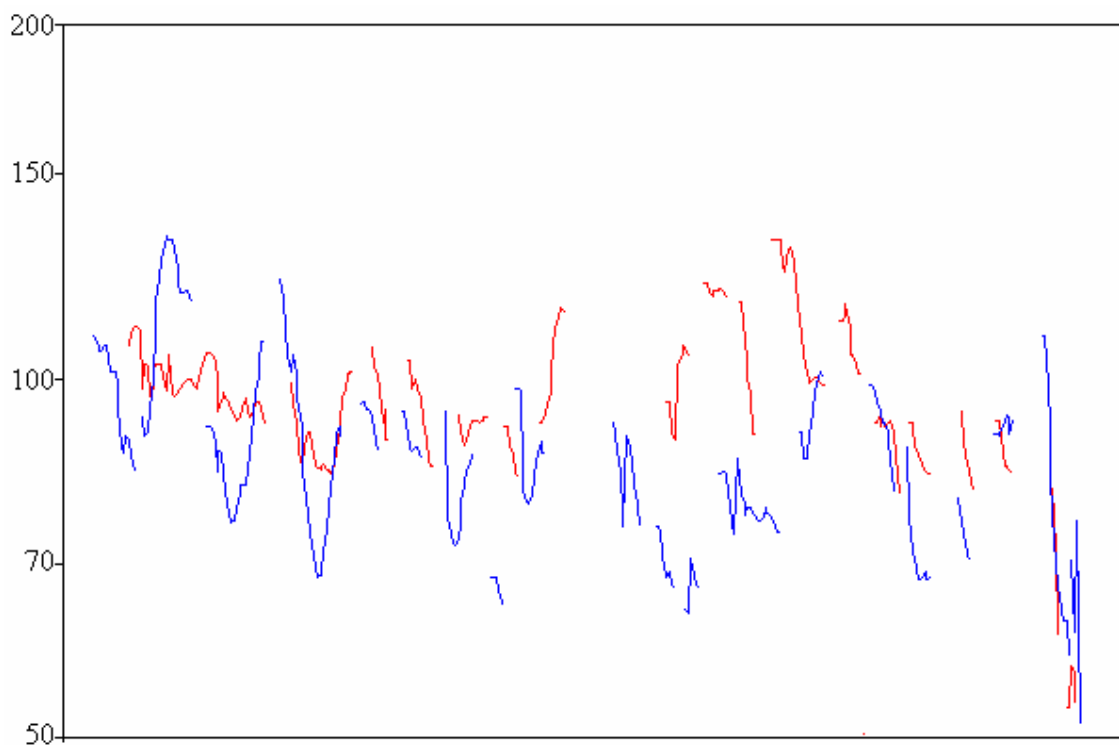

Mož iz jekla

Graf 5.28

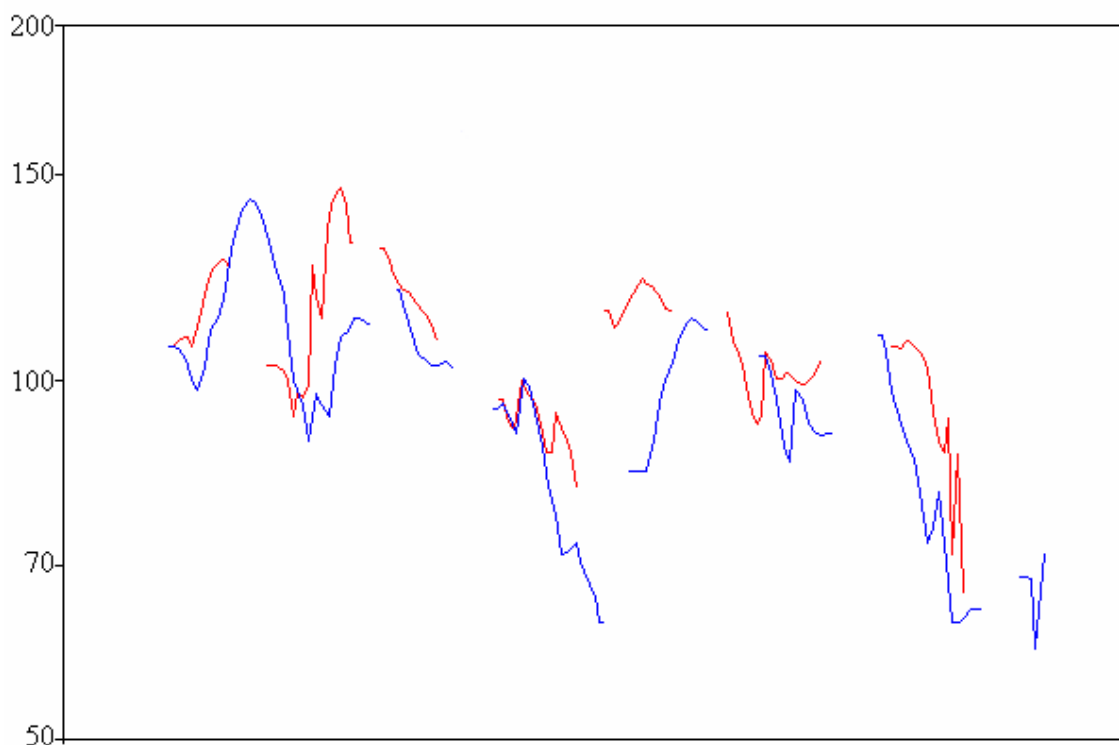

Graf 5.29

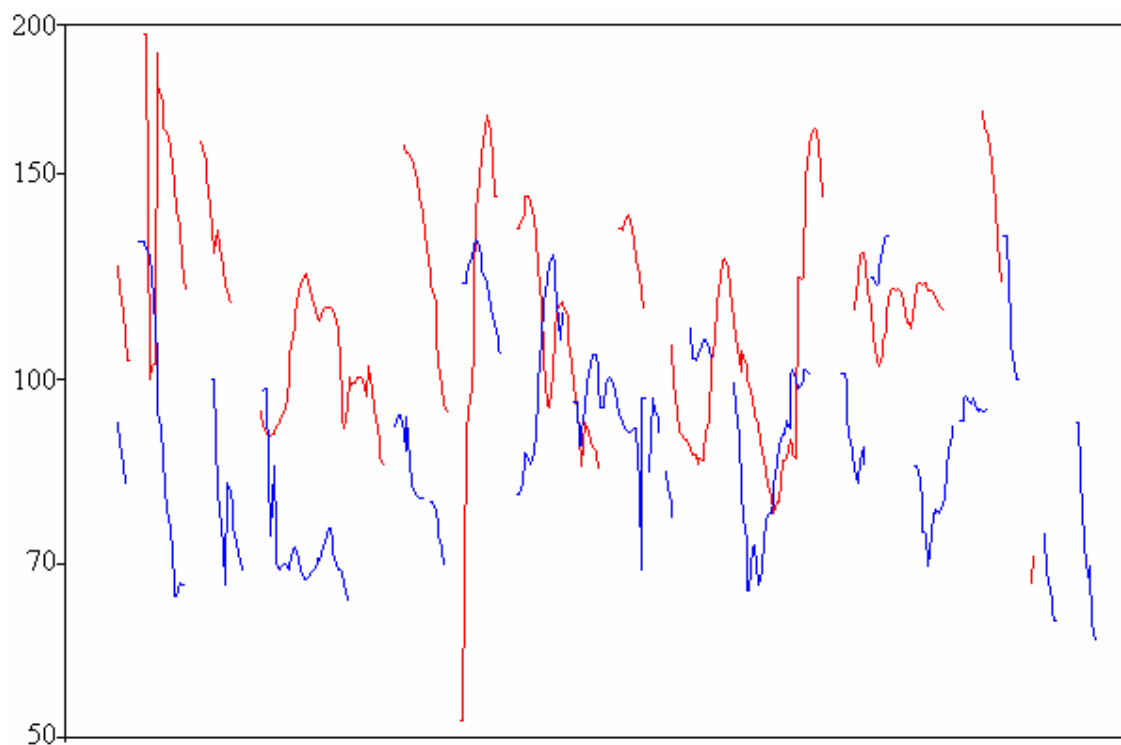
V dvorani vojaškega ministrstva stoji pošast, visoka sedem metrov in težka pet ton.

Graf 5.30

Ima obliko velikanškega človeka.

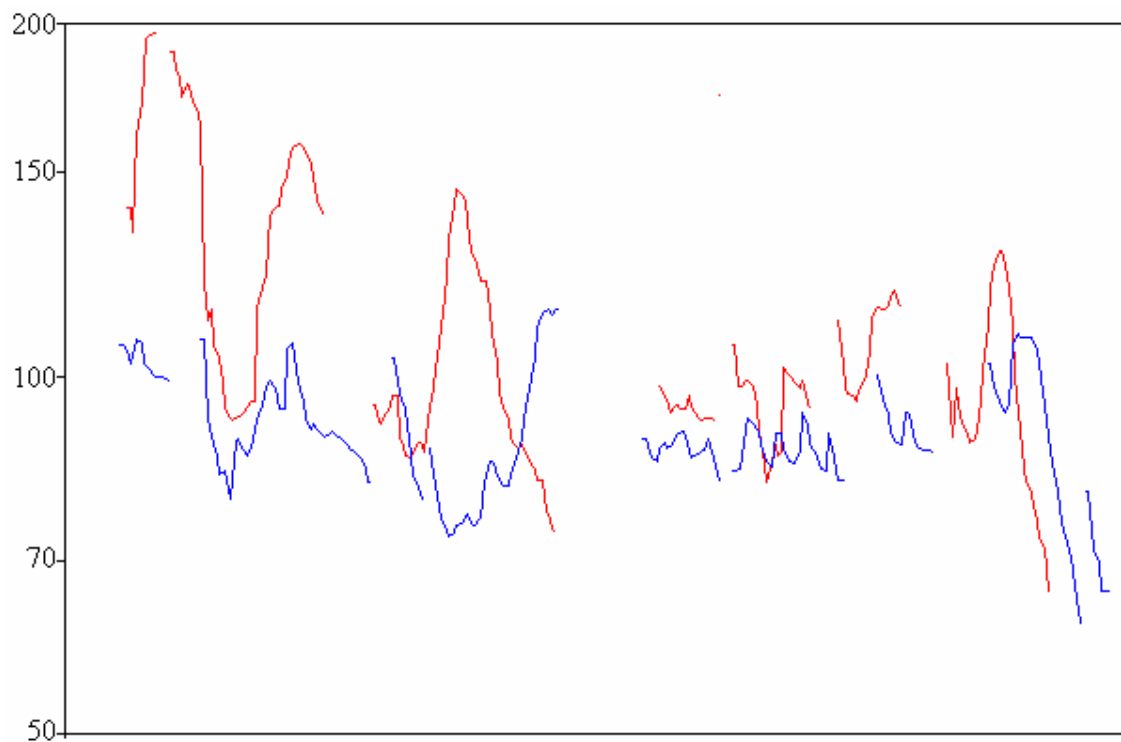
Graf 5.31

Posebnost tega stroja je, da rešuje najtežje računske naloge z brezprimerno točnostjo.

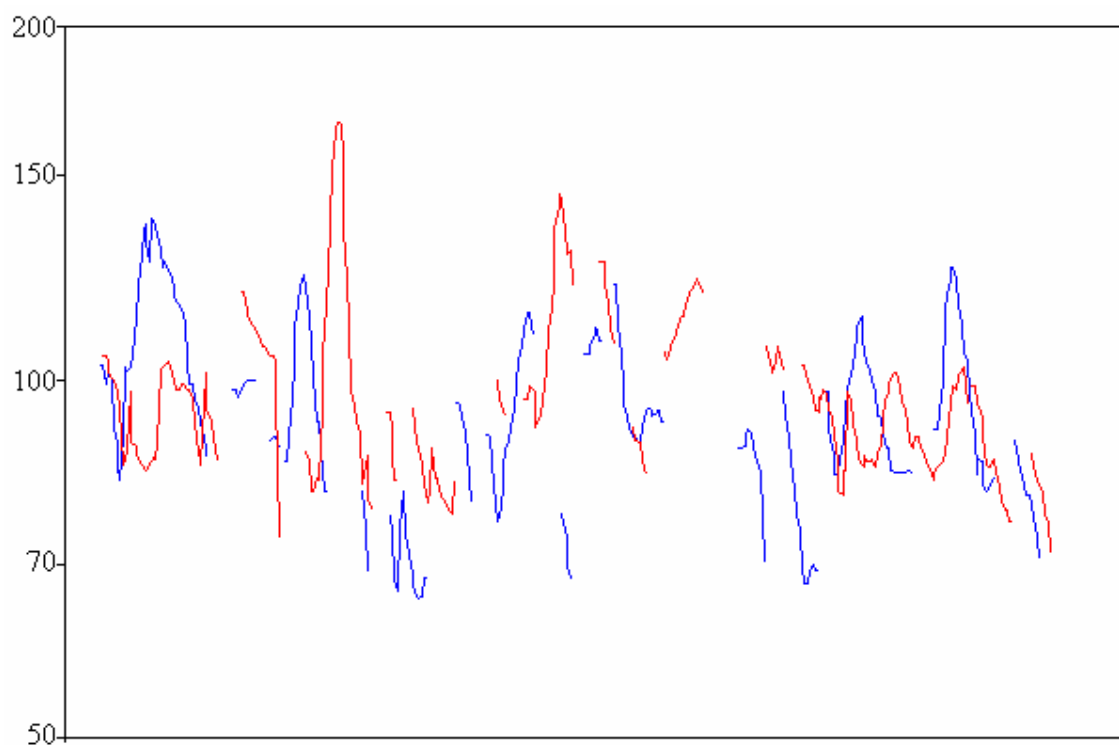
Predavanja

Graf 5.32

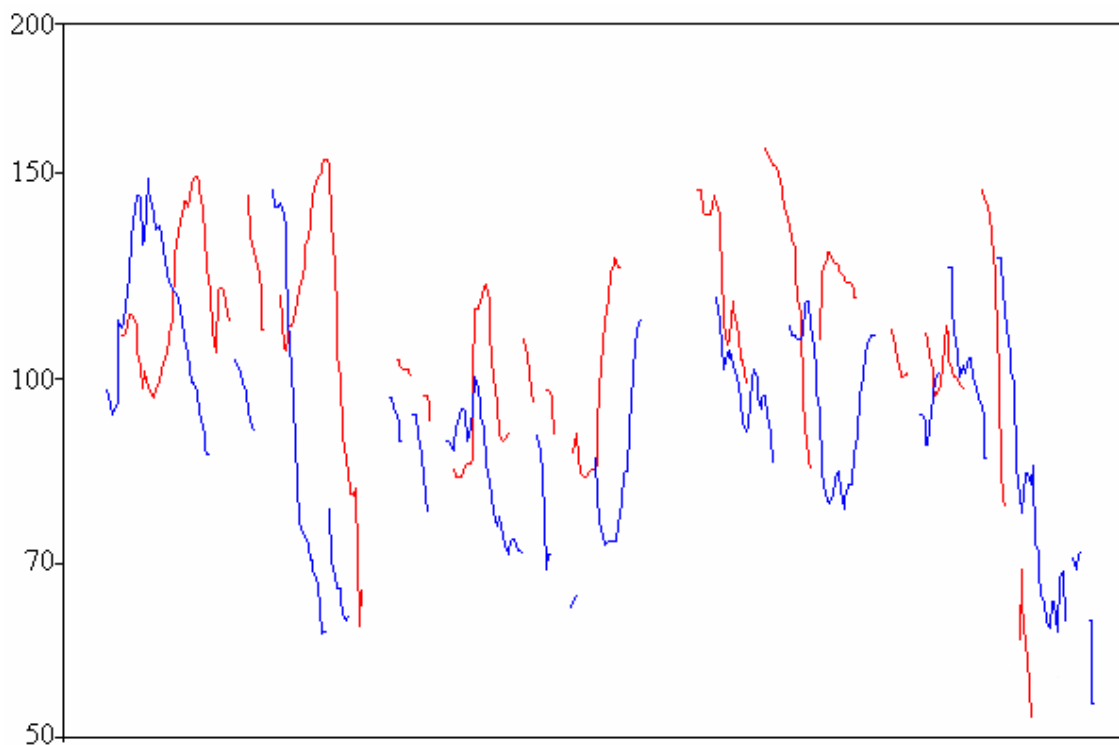
Pri predavanjih na radiu se je izvršila sprememba.

Graf 5.33

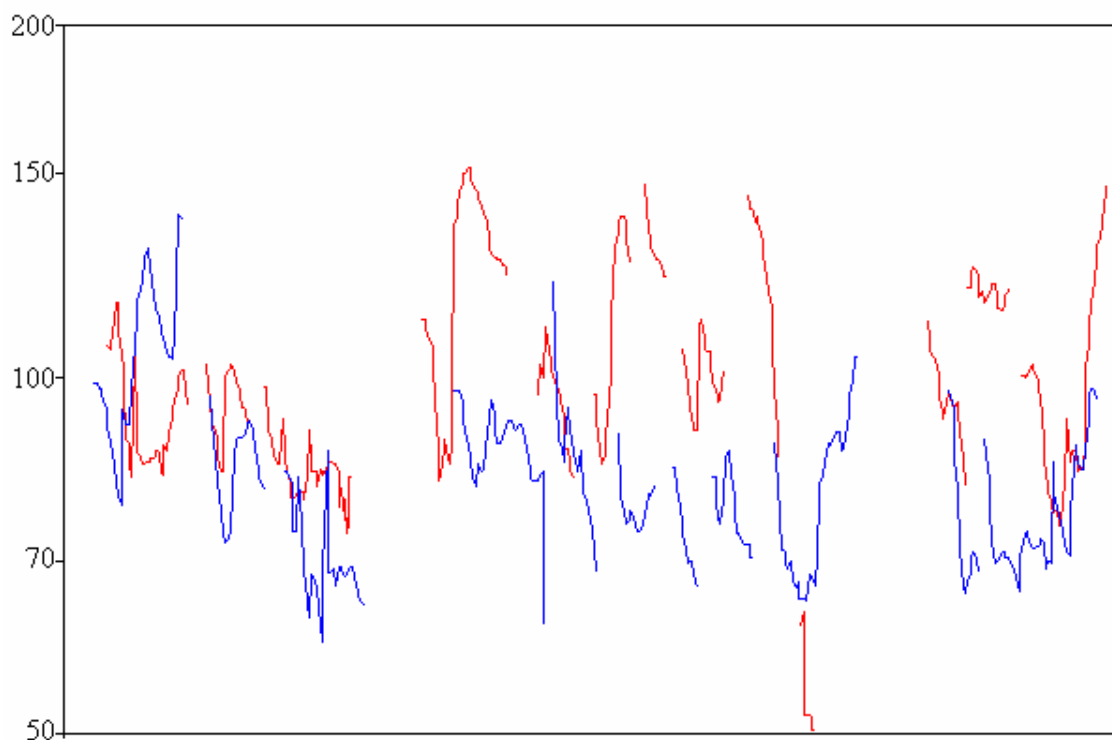
Predavanje gospe Znidarčičeve o primorski kuhinji je preloženo na nedoločen čas.

Graf 5.34

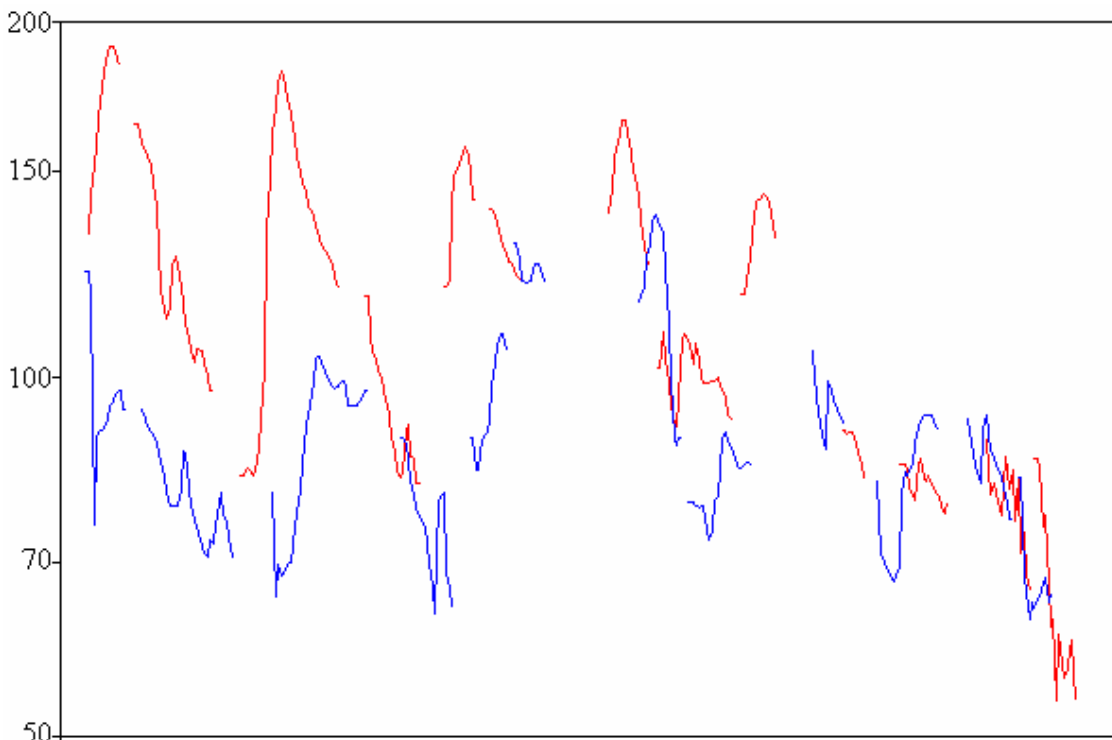
Predavanje gospe Kumljeve o sestavi naše prehrane se bo vršilo dne petega februarja.

Graf 5.35

Nadalje sledijo predavanja: vzgoja doraščajoče ženske mladine, snaženje madežev,

Graf 5.36

nekaj za gospodi-nje in d e k l e t a in vrednost gospodinjskega dela.

5.3.2 Ugotovitve

Po Toporišiču (2004: 551) v povedih brez čustvene zavzetosti najpogosteje najdemo pripovedno intonacijo. To je končna intonacija, ki se končuje s kadenco. Ker sem analizirala nezaznamovano prebrane različice gradiva, sem prišla do podobnih ugotovitev.

Ropret je v skoraj vseh analiziranih povedih naredil kadenco, le v enem primeru je poved izpeljal z rastočo antikadenco.

Njih se drži debela plast prahu. ↑

Padajočo polkadenco je izpeljal pri nizanju posameznih stavkov znotraj večstavčne povedi.

Jugoslovani smo toleranten narod, ↓ vsak se lahko pomeni pri nas po svoje, ↓ lahko živi po svojih šegah in navadah.

Polkadence, ki so v povedi zaznamovane s podpičjem, dvopičjem ali tremi pikami, je izpeljal padajoče.

... recimo; ↓ naši vrelci niso nič manj zdravilni kot drugod; ↓ naš narodni značaj ...

Nadalje sledijo predavanja: ↓ vzgoja doraščajoče ženske mladine ...

To je ... ↓ to je sijajno in veliko delo ...

Padajočo polkadenco je uporabil tudi pri vzročnem priredju.

Tudi naši ljudje se brijejo redno vsak dan, ↓ kajti britje je za Angleže ...

Pri vezalnih priredjih je uporabil padajočo polkadenco, kadar je šlo za dva med seboj nepovezana stavka. Ko pa se je osebek enega stavka navezoval tudi na drugi stavek, je izpeljal rastočo polkadenco.

... to je sijajno in veliko delo ↓ in treba je čestitati avtorju ...

Delavski sveti obstajajo pri železniških edinicah kot posvetovalni organi ↑ ter so samo izboljšana oblika sindikalnega dela.

Odvisnike je izpeljal z rastočo polkadenco, kadar so imeli dvojno funkcijo, in sicer da so poleg odvisnega stavka predstavljali še nadredni stavek drugemu odvisniku. Kadar pa je imel stavek le eno funkcijo, to je odvisno, je naredil padajočo polkadenco.

... izreči zaslužen priznanje za energijo in napore, ki jih je zastavil, ↑ da bi nam dal resnično in človeško sliko o človeku, ↑ ki ga bo zgodovina zagotovo ocenila kot veliko osebnost.
Mnogi akti, ki tehtajo po več kilogramov, ↓ so shranjeni v velikih kletih.

Pri naštevanju je v večini primerov naredil rastočo polkadenco.

Nadalje sledijo predavanja: vzgoja doraščajoče ženske mladine, ↓ snaženje madežev, ↑ nekaj za gospodinje in dekleta ↑ in vrednost gospodinjkega dela.

Tudi Stramič je povedi zaključil s kadenco, le v enem primeru je uporabil padajočo antikadenco. Glede na to, da je poudaril zadnjo besedo v omenjeni povedi, sklepam, da je antikadenca zgolj posledica poudarjanja.

... naš narodni značaj je iskren in blagohoten. ↑

Kadar je šlo v večstavčnih povedih zgolj za nizanje stavkov, ki bi lahko bili popolnoma samostojni, je polkadence izpeljal padajoče. Kadar pa se je en stavek navezoval na del drugega, je polkadenco izpeljal rastoče.

Jugoslovani smo toleranten narod, ↓ vsak se lahko pomeni pri nas po svoje, ↑ lahko živi po svojih šegah in navadah. → (op. Ž. Z.: Beseda *vsak* iz drugega stavka se navezuje tudi na zadnji stavek.)

Polkadence, ki so v povedi zaznamovane s podpičjem ali dvopičjem, je izpeljal padajoče; povedi, zaznamovane s tremi pikami, pa rastoče.

... recimo; ↓ naši vrelci niso nič manj zdravilni kot drugod; ↓ naš narodni značaj ...

Nadalje sledijo predavanja: ↓ vzgoja doraščajoče ženske mladine ...

To je ... ↑ to je sijajno in veliko delo ...

Pri vzročnem in vezalnem priredju je uporabil padajočo polkadenco.

Tudi naši ljudje se brijejo redno vsak dan, ↓ kajti britje je za Angleže ...

Delavski sveti obstajajo pri železniških edinicah kot posvetovalni organi ↓ ter so samo izboljšana oblika sindikalnega dela.

Večino odvisnikov je izpeljal z rastočo polkadenco. Padajočo polkadenco je uporabil le pri nekaterih stavčnih prilastkih, pri katerih je tretja enota povedi nadaljevanje prve.

Izredna čistoča v delavnicah, kjer so skoraj vsi oblečeni v bele obleke, ↑ tako da so ...

Mnogi akti, ki tehtajo po več kilogramov, ↓ so shranjeni v velikih kletih.

Pri naštevanju so bile polkadence rastoče.

Nadalje sledijo predavanja: vzgoja doraščajoče ženske mladine, ↑ snaženje madežev, ↑ nekaj za gospodinje in dekleta ↑ in vrednost gospodinjskega dela.

Tabela 5.3: Statistična primerjava stavčnih intonacij obeh bralcev

INTONACIJA / BESEDILA	Kadenca		Antikadenca		Padajoča polkadencia		Rastoča polkadencia	
	Ropret	Stramič	Ropret	Stramič	Ropret	Stramič	Ropret	Stramič
Vsa besedila	20	20	1	1	23	22	11	12

Bralca sta izpeljala enako število kadenc, to je 20. Oba sta izpeljala tudi eno antikadenco, vendar na različnih mestih. Skoraj popolnoma sta se ujemala tudi v številu izpeljanih polkadenc. Ropret je izpeljal padajočo polkadenco 23-krat, rastočo pa enajstkrat. Stramič je naredil padajočo polkadenco 22-krat, rastočo pa 12-krat.

Iz ugotovljenega sklepam, da se v spikerskem govoru v pripovednih povedih uporablja kadenca. Do antikadence pride predvsem zaradi poudarjanja zadnje besede v povedi.

Prav tako je v spikerskem govoru pogostejša padajoča polkadencia, ki je značilna za nizanje posameznih stavkov v večstavčni povedi, za vezalno in vzročno priredje, z njo pa izpeljemo tudi stavke, ki so v povedi zaznamovanje z dvopičjem, podpičjem ali tremi pikami.

Z rastočo polkadenco pa izpeljujemo odvisne stavke, značilna je tudi pri naštevanju. Podobno kot pri antikadenci tudi pri rastoči polkadenci velja, da je lahko posledica poudarjanja zadnje besede v segmentu.

5.4 Register

5.4.1 Analiza besedil

Po Toporišičevi razlagi (2004: 553) je register relativni tonski položaj stavčne intonacije, zato sem pri analizi registra izhajala iz analize stavčne intonacije izbranih besedil, s katero sem se ukvarjala v poglavju 5.3.1.

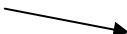
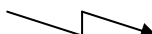
Pri merjenju višine povprečnega, najnižjega in najvišjega tona sem si pomagala s programom Praat. Meritve sem opravila na celotnih besedilih.

5.4.2 Ugotovitve

Po Toporišiču (2004: 553) ima vsak posameznik svoje govorno tonsko območje, pri normalnem govorjenju uporablja predvsem srednji tonski pas tega območja. Do podobnih zaključkov sem prišla tudi pri analizi besedil obeh bralcev.

Glede na izpis krivulje stavčne intonacije so pri Ropretu skoki v višji in nižji tonski pas njegovega govornega območja pogostejši kot pri Stramiču. Iz izpisa lahko tudi sklepam, da je Ropretov srednji pas njegovega govornega tonskega območja višji kot Stramičev.

Po Toporišiču (2004: 553) imajo zaporedne priredne sestavine pogosto vedno nižji register, posameznik pa nato naslednjo povedno enoto začne spet višje. To lahko potrdim tudi pri bralcih, saj sta navadno zaporedne sestavine izgovarjala z vedno nižjim registrom, le v primeru poudarjanja ne. Ko sta naredila poudarek, sta šla z glasom navzgor, nato pa sta preostale sestavine zopet izgovarjala vedno nižje.

Njih se drži debela plast prahu. -
 Župani smatramo za **najnujnejše** v tem pravcu ... -

Po Toporišiču (2004: 553) se z nižjim registrom končujejo pripovedne kadence. Do enakih ugotovitev sem prišla pri analizi izbranih besedil, saj sta tako Ropret kot Stramič povedi velikokrat zaključila v nižjem registru.

Bralca sta visok register uporabljala le občasno, in sicer predvsem pri poudarjanju.

Tabela 5.4: Statistična primerjava višine tonov obeh bralcev

BRALCA / BESEDILA	Ropret			Stramič		
	povprečna višina tona*	najnižji ton*	najvišji ton*	povprečna višina tona*	najnižji ton*	najvišji ton*
Vse še v razvoju	100,55	50,11	207,86	89,20	51,25	241,14
Sijajno in veliko delo	98,81	49,98	172,12	91,31	60,55	145,25
Čistoča	98,10	51,10	194,79	90,35	50,79	162,09
Župani	98,91	49,94	195,66	88,35	49,57	141,97
Delavski sveti	108,06	50,33	211,60	89,46	51,61	154,83
Juristična palača	110,44	50,88	233,84	91,51	51,39	245,08
Dinamo stroj	104,91	50,07	208,96	91,29	51,16	162,96
Predavanja na radiu	106,53	50,07	197,79	89,61	53,18	149,53

* Višine tonov so merjene v hertzih (Hz).

Statistično gledano je bil Ropretov register višji od Stramičevega, saj so se pri njem višine povprečnih tonov gibale med približno 98 in 110 Hz, pri Stramiču pa med 88 in 91 Hz. Najnižje višine tonov so bile pri prvem bralcu okoli 50 Hz, pri drugem pa okoli 51 Hz. Zgornja meja se je pri Ropretu gibala med približno 195 in 210 Hz; le po enkrat je bila precej nižja (172 Hz) in precej višja (234 Hz). Pri Stramiču je bila meja najvišjih višin tonov med približno 145 in 162 Hz, v dveh primerih pa okoli 243 Hz.

Glede na višino povprečnega tona sta se bralca najbolj razlikovala pri branju besedila *Juristična palača*. Povprečna višina Ropretovega tona je bila namreč 110,44 Hz, Stramičevega pa 91,51. Do najmanjših razlik v povprečni višini tona je prišlo pri branju besedila *Sijajno in veliko delo*. Ropretova povprečna višina tona je znašala 98,81 Hz, Stramičeva pa 91,31.

Glede na to, da ima vsak posameznik svoje govorno tonsko območje in da je višina tona med drugim odvisna tudi od poudarjanja, sklepam, da je do razlik med bralcema prišlo zaradi različne višine govornega območja in zaradi razlik v poudarjanju.

5.5 Hitrost govora

Hitrost govora sem ugotavljala na podlagi slušnega vtisa. S hitrostjo izgovorjave posameznih besed se pri analizi nisem ukvarjala, ampak sem se osredotočila na posamezne segmente. Ukvarjala sem se le z odseki, ki so bili po mojem mnenju prebrani hitreje. Z rdečo barvo sem označila sekvence, ki jih je hitreje prebral Ropret, z modro pa so označeni tisti deli, ki jih je hitreje izgovoril Stramič. Odseke, ki sta jih prebrala hitreje oba bralca, sem obarvala zeleno.

5.5.1 Analiza besedil

V razvoju

Hja, pri nas je vse še v razvoju, povsod so potrebne investicije, reklama si mora šele utirati svojo pot. **Imamo pa toliko lepih, skritih, svetovnemu vrenju oddaljenih, ljubeznivih kotičkov, da ti privabljajo bolj kot vsa propaganda.** Jugoslovani smo tolerantni narod, vsak se lahko pomeni pri nas po svoje, lahko živi po svojih šegah in navadah. Naša zemlja ni nič manj mikavna, nič manj kratkočasna, **kot so druge**, recimo; naši vrelci niso nič manj zdravilni kot drugod; naš narodni značaj je iskren in blagohoten. Ostanimo zvesti sami sebi, da bo kljub vsemu narodnemu vrenju ostala vidna značilna poteza jugoslovanske zemlje in njenih prebivalcev, kajne.

Sijajno in veliko delo

To je ... to je sijajno in veliko delo in **treba je čestitati avtorju ter mu izreči zaslužen priznanje za energijo in napore, ki jih je zastavil**, da bi nam dal resnično in človeško sliko o človeku, ki ga bo zgodovina zagotovo ocenila kot veliko osebnost.

Mehaniki

Našim mehanikom in traktoristom je marsikatera stvar bila presenečenje. Izredna čistoča v delavnicah, **kjer so skoraj vsi oblečeni v bele obleke**, tako da so videti kot zdravniki in ne kot mehaniki. Tla v delavnici so čista kot v boljši jedilnici, nikjer ni videti oljnih madežev. Tudi naši ljudje se brijejo redno vsak dan, kajti britje je za Angleže isto kot umivanje. Tudi ko so na tečaju ali pa delajo na polju imajo domačini privezano kravato. Čaj pa pijejo dopoldne in popoldne okoli petih.

Župani

Župani **zahtevamo, da se občinam** z ozirom na njihov težki gospodarski položaj ne nalagajo nobena nova bremena več ter da jim država odvzame bremena, **ki bi jih morala sama nositi**, ali jim odstopiti ustrezen del svojih dohodkov. Župani smatramo za najnujnejše v tem pravcu, da se uvede zopet nadzorstvo nad prometom z alkoholnimi pijačami; dalje, da se odvajajo občinske trošarine od oddelkov državne finančne kontrole neposredno občinam in da državne prometne ustanove podpirajo občine s tem, da dovoljujejo občinskim in državnim uradom vpogled v prevozne listine, odnosno jim dajejo izpiske iz njih.

Delavski sveti

Delavski sveti obstajajo pri železniških edinicah kot posvetovalni organi ter so samo izboljšana oblika sindikalnega dela. Koristni predlogi pa gredo naprej v Ljubljano in nato še v direkcijo v Beograd, delavski sveti pa lahko sami izvajajo v svojih enotah le manj pomembne naloge. **V Mariboru tudi niso posebno navdušeni nad osrednjo gospodarsko službo železnic**. Zdi se jim, da bi marsikdaj kupili blago v Mariboru ceneje, **kot pa ga dobijo iz skladišča v Zalogu**. O pravilniku za službene oblike pravijo, da je preveč tog. Tako imajo premikači pravico do dežnih plaščev, zavirači, **ki delajo podobno delo**, pa je nimajo. Tudi sprevodniki po pravilniku ne potrebujejo dežnih plaščev, čeprav so jih v resnici potrebni.

Juristična palača

Juristična palača v Ljubljani hrani velikansko število že prav starih sodnih aktov, ki vsebujejo marsikatero, mestoma napeto zgodbo, ali pa pripovedujejo o hudih in velikih pravadah. Mnogi akti, **ki tehtajo po več kilogramov**, so shranjeni v velikih kletih. Njih se drži debela plast prahu. Po skupnem izkazu apelacijskega sodišča v Ljubljani je bilo lani zaznamovano: prvič: **pri štirih okrožnih sodiščih 15.697 novih aktov**, in drugič: **pri devetintridesetih okrajnih sodiščih 241.558 novih spisov**. Torej, skupaj **257.255 novih aktov** v enem letu. Velikanska množina papirja. **Če vzamemo, da tehta vsak spis najmanj 0,25 kg, predstavljajo ti sodni spisi** lepo in impozantno težo 64.213 kg. Za prevoz tega papirja bi bilo pač potrebno najmanj šest tovornih vagonov.

Mož iz jekla

Mož iz jekla je seveda ameriška posebnost. **V dvorani vojaškega ministrstva stoji pošast**, visoka sedem metrov in težka pet ton. Ima obliko velikanskega človeka. **Posebnost tega stroja je, da rešuje** najtežje računske naloge z brezprimerno točnostjo. Umetnik, mož pomaga graditi

mostove, meri nebesni prostor, uči, **kako naj se ravna pravilno s topovi**, in vrši še sto drugih poslov, **ki slonijo na številkah**. Ni ga človeka, ki bi bil v računih tako hiter, točen in nezmotljiv. Ta umetni človek dela seveda s pomočjo dinamostroja.

Predavanja

Pri predavanjih na radiu se je izvršila sprememba. Predavanje gospe Znidarčičeve o primorski kuhinji je preloženo na nedoločen čas. Predavanje gospe Kumljeve **o sestavi naše prehrane** se bo vršilo dne 5. februarja. Nadalje sledijo predavanja: vzgoja doraščajoče ženske mladine, snaženje madežev, nekaj za gospodinje in dekleta in vrednost gospodinjskega dela.

5.5.2 Ugotovitve

Pri analizi hitrosti govora v izbranih besedilih sem ugotovila, da se bralca večinoma držita Škaričevega načela (1999: 75), da je za spikersko branje značilno izgovarjanje stavkov z isto hitrostjo. Tako sta pri branju uporabila vsak svojo srednjo hitrost. V skladu s Toporišičem (2004: 553) pa sta pomembnejše besede izgovorila počasneje in manj pomembne hitreje.

Ropret je hitrejši govor uporabil večkrat. Najpogosteje je hitreje prebral tisti segment, v katerem ni delal premorov. Hitreje od preostalega besedila je prebral tudi nekaj odvisnikov in vrinjenih stavkov. Počasneje je navadno prebral konec stavka.

... to je sijajno in veliko delo in **treba je čestitati avtorju ter mu izreči zaslužen priznanje za energijo in napore, ki jih je zastavil**, da bi ...

Stramič je prebral besedila z bolj ali manj enako hitrostjo. Hitrejši govor je uporabil le šestkrat. V vseh primerih je šlo za odvisni stavek.

... zavirači, **ki delajo podobno delo**, pa je nimajo.

6. Analiza zaznamovanih stavčnofonetičnih prvin

V tem poglavju bom Anja Novinec analizirala prvine stavčne fonetike v Bogatajevih interpretacijah. Prvo podpoglavje bom namenila poudarkom in premorom ter opisala sam način interpretiranja posameznih besedilih. V drugem podpoglavju bom grafično prikazala in analizirala stavčno intonacijo. Hitrost in register govora bosta predvsem opisno zajeta v obeh podpoglavjih, a nekoliko manj podrobno. Pri registru oziroma merjenju višin tonov v Bogatajevih interpretacijah si namreč ne moremo pomagati s programom Praat tako kot pri analizi nezaznamovanih besedil, saj dobljeni rezultati zaradi glasbe v ozadju posnetkov, ki jo program zaznava ravno tako kot interpretov glas, ne bi bili realni.

6.1 Poudarki, premori in načini interpretacij pri Bogataju

V tem podpoglavju bom analizirala poudarke in premore v posameznih besedilih, ki jih je interpretiral Mirko Bogataj.

Premore, zlasti njihove dolžine, in nekatere poudarke sem merila s pomočjo računalniškega programa Cool Edit. Pri večini ugotovljenih poudarkov sem dala prednost osebni presoji, saj lahko s pomočjo programa ugotavljamo le jakost povedanega. Na samo prepoznavanje naglašenosti oziroma poudarjenosti pa po Cruttendenu (v Komar 1996: 81) poleg jakosti vplivajo tudi tonska višina, tonski potek in dolžina samoglasnika v naglašenem delu, ki jih z omenjenim programom ne moremo izmeriti.

Program Cool Edit je zaznal tudi nekakšne premore med posameznimi zlogi znotraj samih besed, ki so pri Bogatajevih interpretacijah pogosti. Interpret je zaradi teh krajših premorov znotraj besed posledično večkrat opustil pričakovane premore med določenimi besedami. S prvimi premori se v analizi ne bom ukvarjala. Upoštevala bom le premore med besedami, stavki in povedmi, ki so daljši od petih stotink sekunde.

LEGENDA:

Krepko pisane besede so poudarjene.

∂ – polglasnik (mašilo)

/0,06/ – dolžina posameznega premora

6.1.1 V razvoju

Hja, /0,60/ pri **nas** je /0,06/ **vse še** v razvoju, /0,59/ povsod so /0,08/ potrebne **investicije**, /0,48/ **reklama** si mora /0,32/ šele utirati svojo pot. /0,55/ Imamo pa /0,10/ **toliko lepih**, skritih, /0,31/ svetovnemu vrenju /0,10/ oddaljenih, **ljubeznivih** kotičkov, /0,55/ da ti **privabljajo** /0,19/ bolj kot /∂/ /0,32/ vsa propaganda. /0,54/ Jugoslovani smo /0,46/ **toleranten** narod, /0,18/ vsak se lahko /0,13/ pomeni pri nas po **svoje**, /0,32/ lahko živi po svojih **šegah** in navadah. /0,40/ **Naša** zemlja /0,42/ ni nič manj **mikavna**, /0,31/ nič manj **kratkočasna**, /0,38/ /∂/ kot so /0,07/ **druge**, recimo; /0,50/ **naši** vrelci niso nič manj **zdravilni** kot **drugod**; /0,49/ **naš** /0,10/ **narodni značaj** je **iskren** /0,35/ in **blagohoten**. /0,55/ Ostanimo **zvesti** sami sebi, /0,82/ da bo kljub vsemu /0,08/ **narodnemu vrenju** /0,37/ ostala **vidna značilna** /0,06/ **poteza** /0,47/ jugoslovanske zemlje /0,35/ in /1,00/ /h∂/ njenih prebivalcev, /0,07/ kajne.

Bogataj je večkrat poudaril dve besedi ali več besed zaporedoma, na primer **naš narodni značaj** ali **vidna značilna poteza**.

Močno je poudaril svojilni zaimek *naš*. Predvidevam, da je s tem želel poudariti nacionalno identiteto jugoslovanskega naroda. Zelo je poudaril tudi pozitivne lastnosti naroda in jugoslovanske zemlje (s pridevniki), kar ustreza vsebini besedila oziroma poudarjanju lepote jugoslovanske zemlje.

Premori so pogosti, največkrat na dve oziroma tri besede. Gre za nekakšno »prekinjeno ritmičnost«, ki je značilna zlasti na začetku besedila.

Bogataj je delal premore pri končnih ločilih; med relativno samostojnimi deli povedi, ki skladenjsko sicer niso povezani, so pa še vedno vsebinsko; med posameznimi prirednimi deli ter med glavnim in odvisnim stavkom. Premor je napravil tudi za glagolom (pomožnim glagolom biti oziroma glagolsko vezjo – je, so, smo; za naklonskim glagolom – mora). Velikokrat je naredil premor pred poudarjeno besedo (takrat, ko ga je naredil za glagolom biti, je temu pogosto sledila poudarjena beseda).

Interpret je znotraj nekaterih premorov uporabil polglasnik ∂ (*nič manj kratkočasna*, /0,38/ / ∂ / *kot so* /0,07/ ***druge***, *recimo*) oziroma posmehljivo $h\partial$ (v predzadnjem premoru besedila). ∂ in $h\partial$ sem upoštevala kot del premora.

Velikokrat je podaljšano izgovoril zadnji samoglasnik ali soglasnik v besedi pred premorom, na primer:

- *pri nas jeee* /0,06/ *vse še v razvoju*
- *lepih, skritihhh*, /0,31/
- *naššš* /0,10/ *narodni značaj*

Premori ob končnih ločilih so približno enako dolgi (dva premora sta dolga 0,55 sekunde; ostala dva pa 0,54 oziroma 0,40 sekunde).

Najdaljši je predzadnji premor (1 sekunda) pred besedno zvezo *njenih prebivalcev*. Domnevam, da je njegova dolžina posledica interpretovega poskusa ustvariti nekakšen vtis dramatičnosti, napetosti pred zaključkom besedila.

Način interpretacije je ležeren, umirjen. Zdi se, kot bi šlo za nekakšen zasebni pogovor, samohvalo in samozadovoljstvo, za katerim se skriva prikrito ironični odnos do povedanega.

6.1.2 Sijajno in veliko delo

To je ... /0,20/ to je sijajno /0,40/ in veliko delo in treba je čestitati avtorju /0,48/ ter mu izreči /0,10/ zaslužen priznanje za energijo in napore, /0,54/ ki jih je zastavil, /0,67/ da bi nam dal **resnično** /0,09/ in človeško sliko o človeku, /0,58/ ki ga bo zgodovina /0,16/ zagotovo ocenila kot /0,17/ veliko osebnost.

Besedilo ne vsebuje izrazitejših poudarkov. Še najbolj izstopa pridevnik **resnično**, ki mu sledi krajši premor.

Gre pravzaprav za eno poved, členjeno na posamezne dele, ki jih interpret ločuje s premori. Te je napravil med posameznimi prirednimi deli (razen v prvem vezalnem priredju pred veznikom *in*), v podredju (pred stavčnima prilastkoma in pred namernim odvisnikom) ter pred veznikom *in* v prirednih besednih zvezah (*sijajno in veliko delo*; *resnično in človeško sliko*). Predvidevam, da je s slednjim premorom želel poudariti izredni lastnosti dela oziroma slike (*sijajno in veliko*; *resnično in človeško*). Premor je prisoten tudi za glagolom *izreči*, samostalnikom *zgodovina* in veznikom *kot*, s čimer želi verjetno ponovno poudariti pomen tistega, kar sledi.

Interpretacija besedila je monotona, brez izrazitih poudarkov in v nizkem registru. Gre za nekakšno nenavdušeno podajanje besedila, ki ni v skladu s samo vsebino. Ta namreč govori o sijajnem in velikem delu. Naslovnik dobi vtis, da je govorec ravnodušen in zdolgočasen. Hkrati se zdi, kot da bi bila vsebina povedana malce zviška.

6.1.3 Mehaniki

Našim mehanikom in traktoristom /0,28/ je **marsikatera** stvar bila presenečenje. /0,44/ Izredna čistoča v delavnicah, /0,29/ kjer so skoraj vsi oblečeni v bele obleke, /0,33/ tako da so videti kot zdravniki /0,08/ in **ne** kot **mehaniki**. /0,33/ Tla v delavnici so čista /0,27/ kot v boljši jedilnici, /0,26/ **nikjer** ni videti oljnih **madežev**. /0,26/ Tudi naši **ljudje** se **brijejo** redno vsak dan, /0,54/ kajti britje /0,25/ je za Angleže isto kot umivanje. /0,90/ **Tudi** /0,30/ ko so na **tečaju** ali pa delajo na polju, imajo /0,30/ domačini privezano kravato. /0,38/ Čaj pa pijejo /0,93/ dopoldne /0,48/ in popoldne /0,60/ okoli petih.

Bogataj je napravil premore ob vseh končnih ločilih; med nadrednim stavkom in odvisnikom ter med posameznimi prirednimi deli povedi (razen pri ločnem priredju). V predzadnji povedi med časovnim odvisnikom in glavnim stavkom ni naredil premora ob vejici, ampak za glagolom *imajo*. V zadnji enostavčni povedi, ki jo je izgovoril opazno tišje in počasneje kot ostale, opazimo tri nadpovprečno dolge premore (v primerjavi z dolžinami ostalih premorov istega besedila). Z njimi interpret še dodatno zaznamuje počasnejši tempo govora in ustvarja nekakšno napetost ter na ta način poudarja besedi *dopoldne* in *popoldne* ter besedno zvezo *okoli petih*.

Prvi premor v besedilu se pojavi pred pomožnim glagolom *je* in loči prvo poved na dva dela. V tretji povedi je Bogataj nekako poudaril pridevnik *čista* s tem, da je za njim napravil premor. Podobno je poudaril glagolnik *britje* (pred glagolom *je*) v naslednji povedi. Premora sta približno enako dolga (0,27 in 0,25 sekunde).

Premor je prisoten tudi za izrazito poudarjenim prislovom **tudi** (na začetku predzadnje povedi), ki zelo izstopa iz besedila. Prislov je dodatno poudarjen z zelo dolgim premorom (0,90 sekunde) pred njim.

Bogataj vsebino besedila interpretira na naslovniku prijazen način, čutiti je nekakšno toplino, zaupljivost.

6.1.4 Župani

Župani /0,21/ **zahtevamo**, /0,76/ da se **občinam** z ozirom na njihov **težki** gospodarski položaj /0,31/ **ne nalagajo** /0,11/ **nobena** nova bremena več /0,39/ ter da jim **država** /0,10/ odvzame **bremena**, /0,58/ ki bi jih **moral** sama nositi /0,54/ **ali** jim odstopiti /0,11/ **ustrezen del** svojih dohodkov.

Župani smatramo /0,52/ za **najnujnejše** v tem **pravcu**, /0,29/ da se uvede zopet **nadzorstvo** nad /0,14/ **prometom** /0,12/ z alkoholnimi /0,10/ pijačami; /0,68/ **dalje**, /0,70/ da se /0,09/ **odvajajo** /0,06/ občinske /0,10/ trošarine /0,13/ od oddelkov državne finančne /0,07/ kontrole /0,28/ **neposredno** občinam /0,34/ in da državne /0,13/ prometne /0,10/ ustanove podpirajo občine s tem, /0,53/ da dovoljujejo /0,08/ **občinskim** /0,30/ **in državnim** /0,10/ uradom /0,24/ vpogled v prevozne /0,23/ **listine**, /0,23/ **odnosno** jim dajejo izpiske /0,37/ **iz njih**.

Besedilo vsebuje dva ločena dela, vsak je sestavljen iz ene večstavčne povedi. Interpret je govoril v istem registru, le poudarjene besede oziroma zloge je izgovoril z višjim tonom.

V besedah *pravcu*, *prometom* in *prometne* je Bogataj izrazito podaljšal in s tem poudaril fonem *r*.

Premor je naredil med relativno samostojnima deloma povedi, ki skladijsko sicer nista povezana, sta pa še vedno vsebinsko; med posameznimi prirednimi deli ter med nadrednim in odvisnim stavkom. Veliko premorov se pojavlja tam, kjer v nezaznamovanem govoru niso pričakovani. Pogosti so zlasti na mestih ob poudarjeni besedi. Ti premori niso zelo dolgi (0,06–0,52 sekunde). Najdaljši premor ob poudarjenem delu (0,52 sekunde) je Bogataj napravil ob izraziteje poudarjeni besedni zvezi **župani smatramo** na začetku drugega dela besedila.

Besedilo je s premori izrazito členjeno na več manjših segmentov in daje vtis, da se je interpret zelo trudil nazorno upovedati zapisano, da bi bilo naslovnikom razumljivo in da bi ti razumeli težo oziroma pomembnost povedanega. Celotno besedilo izzveni agresivno, grobo in odrezavo. Gre za nekakšen uradovalen, strog način interpretiranja (uradni razglas).

6.1.5 Delavski sveti

Delavski /0,35/ **sveti obstajajo** /0,07/ pri **železniških** /0,07/ **edinicah** kot posvetovalni **organi** /0,48/ ter so **samo** /0,13/ **izboljšana** oblika sindikalnega dela. /1,85/ **Koristni predlogi** /0,51/ pa gredo **naprej** v **Ljubljano** /0,08/ in nato še v **direkcijo v Beograd**, /0,32/ delavski sveti pa lahko sami izvajajo v svojih enotah /0,38/ **le** /0,15/ **manj** pomembne naloge. /0,48/ V **Mariboru** /0,30/ tudi niso posebno navdušeni nad /0,26/ **osrednjo** gospodarsko službo **železnic**. /0,45/ **Zdi se jim**, /0,57/ da bi **marsikdaj** /0,07/ kupili blago v **Mariboru** /0,06/ **ceneje**, /0,07/ kot /0,14/ pa ga dobijo iz skladišča v **Zalogu**. /0,48/ O **pravilniku** za službene oblike pravijo, /0,32/ da je preveč /0,16/ **tog**. /1,20/ Tako imajo premikači pravico /0,28/ do dežnih plaščev, /0,24/ zavirači, ki delajo podobno delo, /0,27/ pa je **nimajo**. /0,59/ **Tudi sprevodniki** /0,27/ po pravilniku /0,18/ **ne** potrebujejo dežnih plaščev, /0,35/ čeprav so jih /0,33/ v resnici /0,24/ potrebni.

Bogataj je vedno naredil premor ob končnem ločilu. Ti premori so najdaljši (1,85; 0,48; 0,45; 0,48; 1,20 in 0,59 sekunde). Ustavil se je tudi med glavnimi stavki in odvisniki ter med posameznimi prirednimi deli povedi. Veliko je tudi drugih premorov, ki členijo besedilo na krajše segmente; pogosti so ob poudarjenih delih besedila, besedah in besednih zvezah.

Interpret je poudaril precej besed, velikokrat jih je tudi več skupaj izgovoril bolj izrazito in glasneje, zlasti na začetku povedi (na primer *delavski sveti obstajajo, zdi se jim, tudi sprevodniki*).

Podobno kot besedilo *Župani* je tudi to besedilo s pogostimi premori izrazito členjeno na več manjših segmentov, zato izzveni agresivno in odrezavo. Proti koncu je vedno bolj čutiti jezo in razburjenost, kot da bi vsebina interpreta osebno prizadela.

6.1.6 Juristična palača

Juristična /0,07/ **palača** v **Ljubljani hrani** /0,31/ **velikansko** število že **prav starih** sodnih aktov, /0,34/ ki vsebujejo **marsikatero**, **mestoma napeto** zgodbo, /0,36/ **ali pa** /0,40/ pripovedujejo /0,09/ o hudih in velikih **pravdah**. /0,26/ **Mnogi akti**, ki tehtajo /0,09/ **po več** kilogramov, so shranjeni /0,17/ v velikih **kletih**. /0,42/ **Njih** se drži debela plast /0,13/ **prahu**. /0,27/ Po skupnem izkazu /0,41/ **apelacijskega** sodišča v Ljubljani /0,40/ je bilo **lani** zaznamovano:

Prvič: pri štirih okrožnih sodiščih 15.697 novih aktov, in drugič: pri devetintridesetih okrajnih sodiščih 241.558 novih spisov. Torej, skupaj 257.255 novih aktov v enem letu.

Velikanska množina papirja! /0,46/ Če vzamemo, /0,07/ da /0,13/ tehta vsak spis **najmanj** /0,45/ **nič** celih /0,23/ petindvajset kilograma, /0,07/ predstavljajo /0,23/ **ti** sodni spisi **lepo** /0,13/ in /0,18/ **impozantno** /0,13/ **težo** /0,37/ **štiriinšestdeset** /0,16/ **tisoč** /0,29/ dvesto trinajst kilogramov. /0,45/ Za /0,06/ prevoz tega papirja /0,32/ bi bilo /0,14/ **pač** /0,07/ potrebno najmanj **šest** /0,48/ **tovornih** /0,11/ **vagonov**.

Vmesni del v ležeči pisavi prebere nekdo drug, ne Bogataj, zato ga pri analizi nisem upoštevala.

Bogataj je poudaril zelo veliko besed, tudi po več zaporedoma. Izrazit je primer na začetku, ko je izraziteje, glasneje oziroma bolj poudarjeno ob ostalega besedila izgovoril posamezne besede: **Juristična** /0,07/ **palača** v **Ljubljani hrani** /0,31/ **velikansko** ... Tudi v nadaljevanju je podoben primer treh zaporednih izrazito poudarjenih besed (**marsikatero**, **mestoma napeto**), ko se je interpret trudil čim bolj jasno izgovoriti vsak zlog posamezne besede.

Premori so prisotni ob vseh končnih ločilih in so približno enako dolgi (0,26; 0,27 oziroma 0,42; 0,46 in 0,45 sekunde). Bogataj se je ustavil tudi med glavnimi stavki in odvisniki (razen stavčnega prilastka oziroma vrinjenega stavka v drugi povedi ni ločil s premori). Veliko je tudi drugih premorov, ki členijo besedilo, na primer premorov ob poudarjeni besedi in premorov za glagolom (*pripovedujejo* /0,09/; *shranjeni* /0,17/; *predstavljajo* /0,23/).

Zdi se, kot da je interpret zelo odpiral usta in se trudil jasno izgovarjati vsako besedo posebej (včasih tudi posamezne zloge). Pri tem je skušal naslovniku čim bolj nazorno predstaviti

vsebino besedila, ki sama po sebi ne zahteva tako intenzivnega, celo dramatičnega interpretiranja. Naslovnik dobi vtis, kot da besedilo govori o neki življenjskega pomena vredni stvari in ne o starih sodnih aktih. Ta vtis se stopnjuje s pomočjo odsekanih, odrezavo izgovorjenih besed. Gre za nekakšen šolski, poučevalni oziroma didaktični način upovedovanja (interpret skuša razložiti vsebino besedila s počasnim, razločnim govorom in z izrazitimi poudarki).

6.1.7 Mož iz jekla

Mož iz jekla /0,33/ je seveda /0,09/ ameriška posebnost. /0,54/ V dvorani vojaškega ministrstva stoji **pošast**, visoka sedem metrov /0,31/ in težka pet ton. /0,39/ Ima obliko velikanskega človeka. /0,37/ Posebnost tega stroja je, /0,06/ da rešuje najtežje računske **naloge** /0,35/ z **brezprimerno točnostjo**. /0,41/ **Umetnik**, /0,24/ mož pomaga graditi mostove, /0,28/ meri nebesni prostor, /0,25/ **uči**, /0,09/ kako naj se ravna pravilno s **topovi**, /0,24/ in **vrši** /0,28/ še **sto** drugih poslov, /0,28/ ki slonijo na številkah. /0,56/ **Ni ga človeka**, /0,34/ ki bi bil v računih tako hiter, /0,33/ **točen** /0,10/ in **nezmotljiv**. /0,65/ Ta umetni človek dela seveda /0,54/ s pomočjo /0,64/ **dinamo** stroja.

Bogataj je delal premore ob končnih ločilih (ti so najdaljši: 0,37–0,65 sekunde), med posameznimi prirednimi deli ter med glavnim in odvisnim stavkom. Premor je napravil tudi za samostalniško besedno zvezo *mož iz jekla* na samem začetku besedila in med prislovom *seveda* ter zvezo *ameriška posebnost* v isti povedi. Na ta način zvezi izstopata iz besedila oziroma vsaj iz prve povedi. Premor je prisoten tudi za poudarjenima samostalnikoma **naloge** v četrti povedi in **umetnik** na začetku pete povedi, kar besedi še dodatno poudari. Na splošno v celotnem besedilu ni ravno veliko poudarkov, kar da še večjo težo in pomembnost tistim besedam, ki so poudarjene.

V zadnji enostavčni povedi je interpret s pomočjo precej dolgih premorov ustvaril nekakšno napetost, ki v naslovniku vzbudi pričakovanje oziroma radovednost, kaj bo sledilo premoru, kaj bo po njem izvedel. Razkritje je za naslovnika toliko bolj presenetljivo, ker je po daljšem premoru (0,64 sekunde) Bogataj poudaril, da gre za **dinamo** stroj.

Bogataj je začel v nizkem registru dokaj umirjeno in počasi opisovati moža iz jekla. Nato je nekoliko pospešil tempo govora, poudaril nekatere besede (ponekod v nekoliko višjem registru). Vmes je na določenih mestih malce upočasnjal, pa kasneje zopet pospešil in proti koncu, zlasti zadnjo poved, ponovno povedal počasi s poudarkom na predzadnji besedi. V njegovem podajanju vsebine besedila je čutiti nekakšno presenetljivost, senzacionalnost.

6.1.8 Predavanja

Pri predavanjih na radiu se je izvršila sprememba. /0,10/ Predavanje gospe /0,09/ **Znidarčičeve** o primorski kuhinji /0,32/ je preloženo na nedoločen čas. /0,46/ **Predavanje** gospe /0,08/ Kumljeve /0,29/ o sestavi naše prehrane se bo vršilo /0,08/ dne /0,12/ petega februarja. /0,95/ **Nadalje** sledijo predavanja: **vzgoja** /0,14/ doraščajoče ženske mladine, /0,28/ snaženje /0,07/ madežev, /0,36/ **nekaj** za gospodinje /0,08/ in dekleta /0,43/ in vrednost /0,24/ gospodinjskega dela.

Premore zasledimo ob končnih ločilih, med prirednimi deli stavka (pri naštevanju v zadnji povedi) in znotraj podredno zloženih besednih zvez (*gospe /0,09/ **Znidarčičeve**; gospe /0,08/ Kumljeve /0,29/ o sestavi; dne /0,12/ petega februarja; **vzgoja** /0,14/ doraščajoče ženske mladine; snaženje /0,07/ madežev; vrednost /0,24/ gospodinjskega dela*). Premor se pojavi tudi pred pomožnim glagolom *je* v drugi povedi in za *vršilo* v tretji povedi. Konec iste povedi zaznamuje najdaljši premor v besedilu (0,95 sekunde).

Opazimo podaljševanje nekaterih samoglasnikov na koncu besed, ki občasno nadomeščajo premore, na primer pri števniku *petega* in prislovu **nadalje**. Daljše izgovorjeni so tudi nekateri vokali znotraj besed, na primer drugi samoglasnik *e* pri besedi *sprememba*. Poleg tega je interpret pri tem malce zvišal ton glasu, kar se sliši, kot da bi besedo nekako zapel. V tem besedilu je ta pojav prisoten pri več besedah.

Poudarjenih je pet besed: **Znidarčičeve**, **predavanje**, **nadalje**, **vzgoja** in **nekaj**.

Bogataj je besedilo podal na zelo lahkoten način, kot nekaj obstranskega, manj pomembnega, kar vsebinsko ni treba resno obravnavati. Zdi se, kot bi prepeval.

6.1.9 Primerjava premorov med posameznimi besedili

Število premorov v posameznih Bogatajevih interpretacijah je različno, kar je primarno odvisno od same dolžine besedila in od pogostosti pojavljanja premorov. Pri tem so pomembne tudi dolžine premorov, ki na svojstven način zaznamujejo vsako besedilo. Število premorov in njihove dolžine (najdaljši, najkrajši in povprečni premor) ter dolžine posameznih besedil so prikazane v Tabeli 6.1.

Tabela 6.1: Premori v posameznih besedilih

BESEDILO / PREMORI	V razvoju	Sijajno in veliko delo	Mehaniki	Župani	Delavski sveti	Juristična palača	Mož iz jekla	Predavanja
število	36	10	18	33	33	34	23	16
najkrajši *	0,06	0,09	0,08	0,06	0,06	0,06	0,06	0,07
najdaljši*	1,00	0,67	0,93	0,76	1,85	0,48	0,65	0,95
povprečni*	0,35	0,34	0,40	0,27	0,35	0,24	0,33	0,26
DOLŽINA BESEDILA*	59,73	18,24	34,53	51,50	53,14	54,07	38,55	28,12

* Dolžine premorov in besedil so merjene v sekundah.

Tabela 6.1 potrjuje povezanost med dolžino besedila in številom premorov: najdaljše besedilo *V razvoju* ima največ premorov in najkrajše *Sijajno in veliko delo* najmanj.

Najkrajši premori – ob določilu, da premorov, ki so krajši od petih stotink sekunde, nisem upoštevala – se pri vseh besedilih ujemajo, odstopanja so zanemarljiva. Pri petih besedilih je dolžina najkrajšega premora 0,06; pri ostalih treh pa 0,07, 0,08 in 0,09 sekunde.

Dolžine najdaljših premorov se v glavnem gibljejo med 0,48 in 1 sekundo, izredno pa odstopa najdaljši premor med vsemi (1,85 sekunde), ki ga zasledimo v besedilu *Delavski sveti*.

Povprečne dolžine premorov se gibljejo od 0,24 do 0,40 sekunde. Najdaljša povprečna dolžina (0,40 sekunde) je v besedilu *Mehaniki*, ki sodi po dolžini (34,53 sekunde) in po številu premorov (18) v primerjavi z ostalimi besedili na tretje mesto. Najkrajša povprečna dolžina premora pa je v besedilu *Juristična palača*, ki je drugo najdaljše besedilo z drugim največjim številom premorov. Ta ugotovitev se ne ujema s Toporišičevo, ki pravi, da »na splošno velja pravilo, da so premori tem daljši, čim bolj redno se pojavljajo v besedilih, npr. med različnimi povedmi« (Toporišič 2004: 539).

Zgolj na podlagi primerjav med posameznimi Bogatajevimi interpretacijami (v tem primeru primerjav premorov) ne moremo sklepati o zaznamovanosti njegovih besedil. Za to je treba vključiti primerjavo z nezaznamovano prebranimi besedili, kar sledi v sedmem poglavju.

6.2 Analiza stavčne intonacije v Bogatajevih interpretacijah

V tem poglavju bom grafično prikazala in analizirala stavčno intonacijo v posameznih besedilih, ki jih je posnel oziroma interpretiral Mirko Bogataj. V celoti bom analizirala intonacijo dveh besedil: *Sijajno in veliko delo* ter *Predavanja*; pri ostalih (nekoliko obsežnejših) besedilih pa le določen del, ki najbolj odraža značilnosti celotnega besedila.

Toporišič (2004: 549) loči tri vrste antikadenc: rastočo, stopničasto in visoko. Pri analizi ne bom ločevala med njimi. Polkadenco avtor (2004: 549) deli na štiri podskupine (rastočo, stopničasto, visoko in padajočo). Ločevala bom le med rastočo in padajočo različico. Za potrebe diplomskega dela, zlasti za preučevanje tonskega poteka, namreč ločevanje med rastočimi in padajočimi toni zadostuje. V nadaljevanju bom tako poleg rastočih antikadenc, padajočih in rastočih polkadenc analizirala tudi kadence, ki so vedno padajoče (Toporišič 2004: 548).

Grafe sem narisala s pomočjo računalniškega programa za analizo govora Praat. Korigirala in oblikovala pa sem jih v programu Jasc Paint Shop Pro.

LEGENDA:

↓ – padajoča intonacija (ob ločilu oziroma ob koncu stavka in povedi)

↑ – rastoča intonacija (ob ločilu oziroma ob koncu stavka in povedi)

∂ – polglasnik (mašilo)

Krepko pisane besede so poudarjene.

/0,06/ – dolžina posameznega premora

Krivulja v grafih prikazuje tonski potek (stavčno intonacijo), določen s frekvenco oziroma višino tona v hertzih (Hz), znotraj vertikalnega območja med 75 in 300 Hz, ki je določeno za moški glas. Standardni frekvenčni razpon človeškega glasu je od 75 do 500 Hz (Praat, Pitch, Pitch settings, Help).

Pri vseh besedilih sem uporabila enotno omejitev 75–300 Hz zaradi lažje medsebojne primerljivosti intonacij in razvidnosti, v katerem frekvenčnem območju se nahaja interpret

oziroma njegov glas. Pri besedilu *Sijajno in veliko delo* pa sem naredila grafe z nižjo spodnjo frekvenčno mejo (55 Hz), ker je Bogataj zelo znižal višino svojega glasu.

Na mestih, kjer je interpret znižal ton glasu, se krivulja v grafu nahaja v nižjem frekvenčnem območju in obratno. Ob zelo nizkem registru oziroma tihem govorjenju ali premoru program ni izrisal krivulje. Zlasti na teh mestih je krivulja prekinjena.

Potek frekvenčne oziroma intonacijske krivulje zelo »moti« glasba v ozadju posnetkov. Zaradi nje prihaja do velikih odstopanj krivulje od dejanskega poteka interpretove intonacije, kar je v grafih razvidno zlasti pri zelo visokih tonih. Za čim bolj realno sliko tonskega poteka sem v grafičnem prikazu vsakega besedilnega izseka po pozornem poslušanju in prepričanju, da je vzrok visokih tonov in drugih nenavadnih odstopanj resnično glasba, izbrisala nekatera ekstremna odstopanja krivulje.

Oblika grafov oziroma krivulj je različna od tiste, ki je uporabljena pri analizi nezaznamovanih stavčnih intonacij, saj je za analizo Bogatajevih interpretacij primernejša. Sam potek stavčne intonacije je namreč jasneje razviden. Pri tej obliki sem lahko tudi natančneje določila, na katerih mestih je vzrok nenavadne oblike krivulje glasbena podlaga in krivuljo posledično ustrezno korigirala.

6.2.1 V razvoju

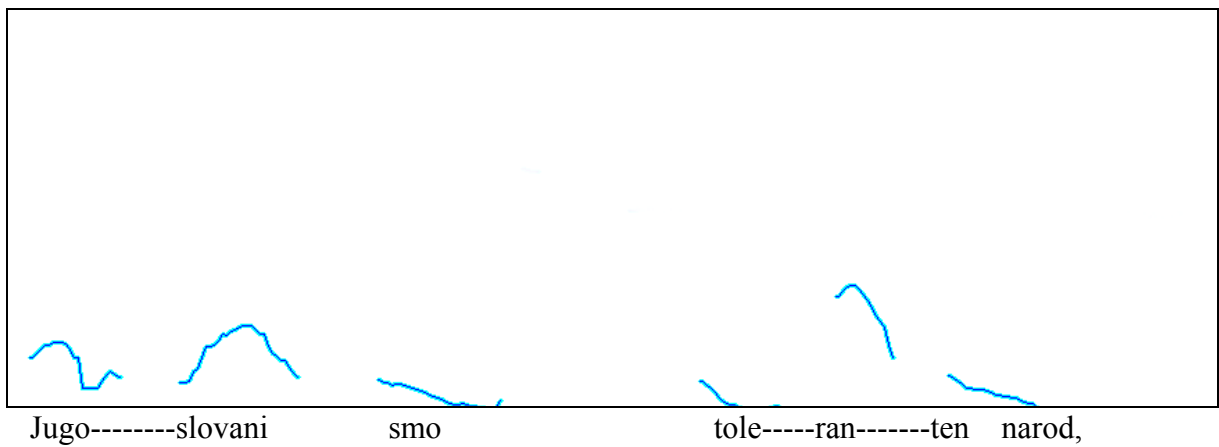
... /0,54/ Jugoslovani smo /0,46/ **toleranten** narod, ↓ /0,18/ vsak se lahko /0,13/ pomeni pri nas po **svoje**, ↑ /0,32/ lahko živi po svojih **šegah** in navadah. ↓ /0,40/ **Naša** zemlja /0,42/ ni nič manj **mikavna**, ↓ /0,31/ nič manj **kratkočasna**, ↓ /0,38/ *o* kot so /0,07/ **druge**, ↓ recimo; ↓ /0,50/ **naši** vrelci niso nič manj **zdravilni** kot **drugod**; ↑ /0,49/ **naš** /0,10/ **narodni značaj** je **iskren** /0,35/ in **blagohoten**. ↓ /0,55/ ...

Ob ločilih v izseku besedila prevladuje padajoča intonacija. Razmerje med padajočo in rastočo intonacijo je 7 : 2. Konec povedi (ob piki) je zaznamovan kadenčno. Po Toporišiču (2004: 552) gre za pripovedno intonacijo oziroma intonacijo s kadenco.

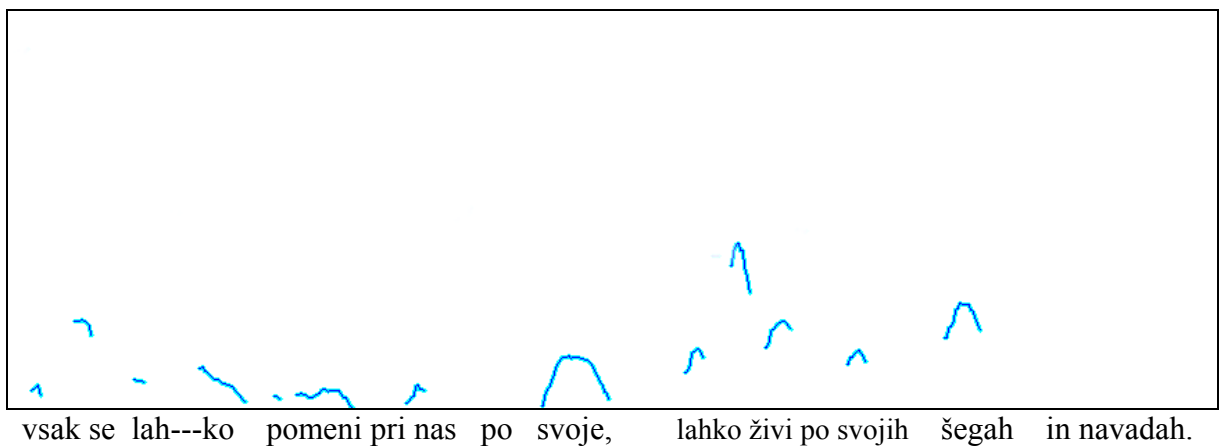
Prvi del pojasnjevalnega priredja v začetni povedi je interpret zaključil s padajočo polkadenco, medtem ko je prvi del vezalnega priredja iste povedi izpeljal z rastočo polkadenco.

Pri naštevanju in pri prvem podpičju v drugi povedi je Bogataj uporabil padajočo intonacijo, izjema je rastoča izpeljava intonacije pred drugim podpičjem, kjer gre tudi za vrsto naštevanja.

Graf 6.1

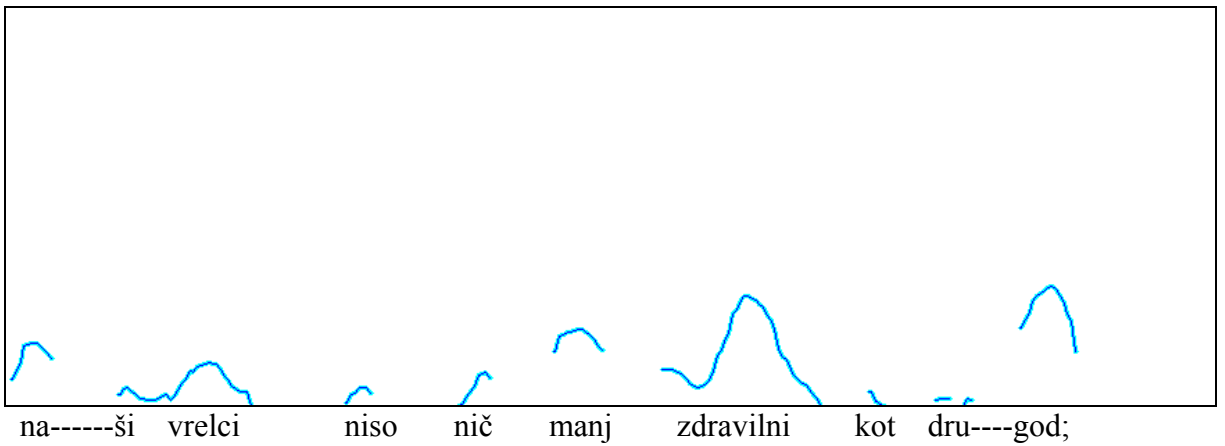
Graf 6.2

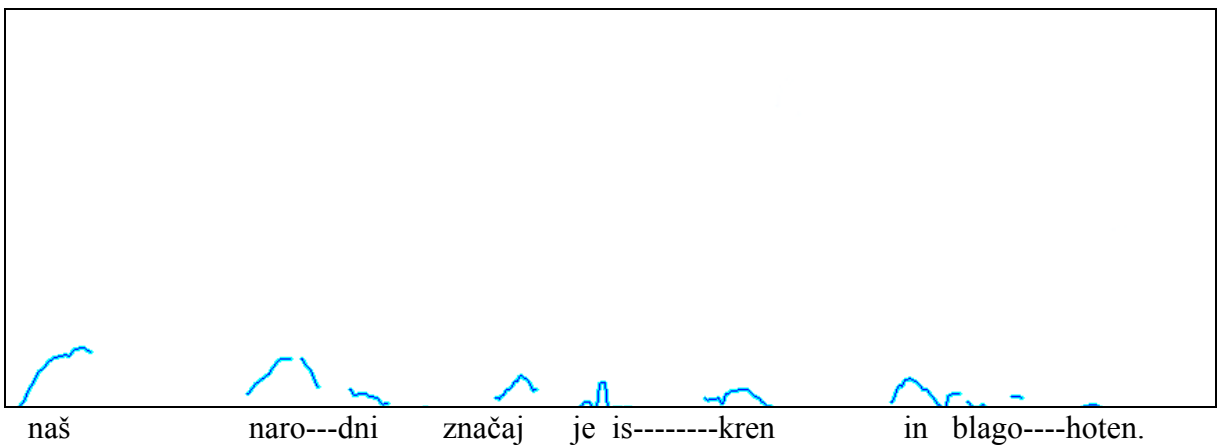
Graf 6.3

Graf 6.4

Graf 6.5

6.2.2 Sijajno in veliko delo

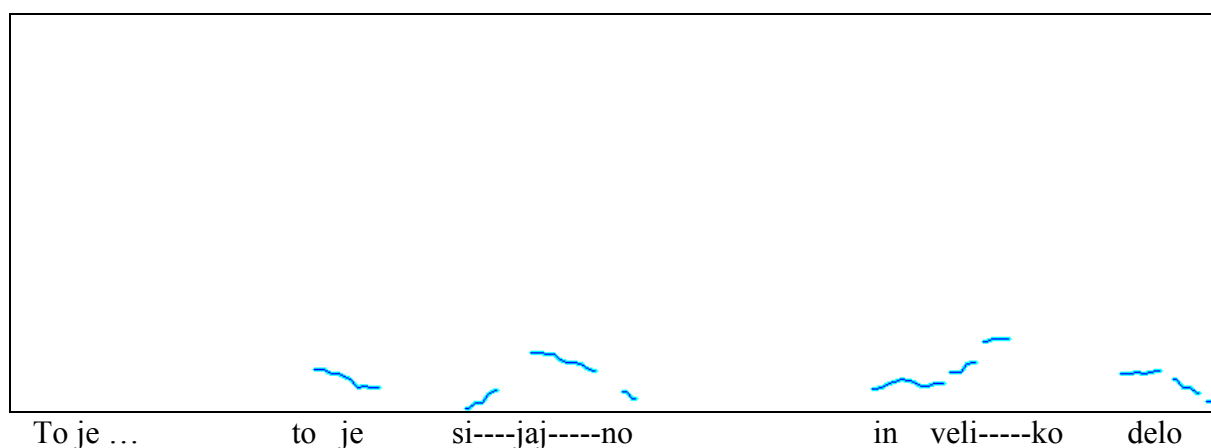
To je ... ↓ /0,20/ to je sijajno /0,40/ in veliko delo ↓ in treba je čestitati avtorju ↓ /0,48/ ter mu izreči /0,10/ zaslužen priznanje za energijo in napore, ↑ /0,54/ ki jih je zastavil, ↓ /0,67/ da bi nam dal **resnično** /0,09/ in človeško sliko o človeku, ↓ /0,58/ ki ga bo zgodovina /0,16/ zagotovo ocenila kot /0,17/ veliko osebnost. ↓

Pri tem besedilu sem naredila grafe z nižjo spodnjo frekvenčno mejo (55 Hz), ker je Bogataj zelo znižal višino svojega glasu. Tako sem vertikalno frekvenčno območje omejila med 55 in 300 Hz.

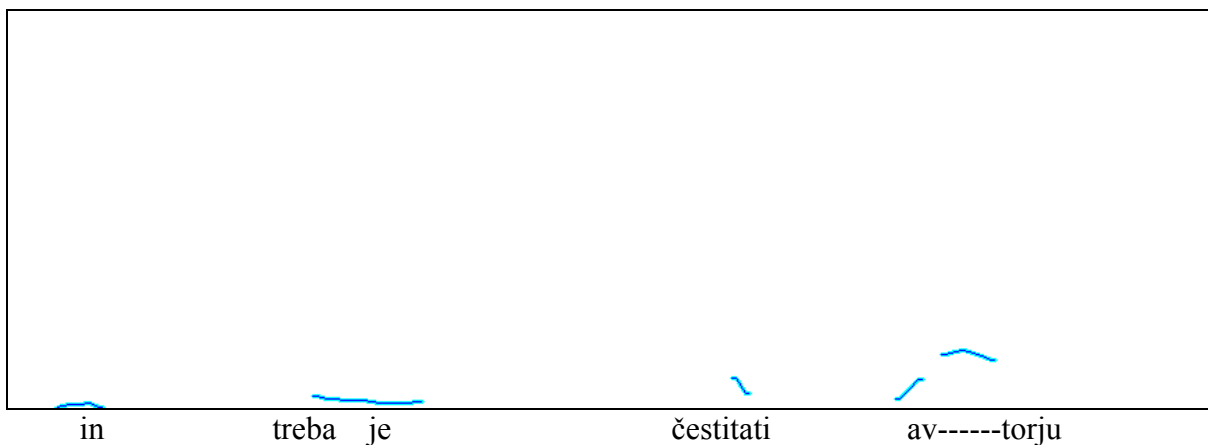
Interpret je izpeljal šest padajočih in eno rastočo intonacijo. Prevladujoča intonacija zaznamuje tudi konec večstavčne povedi, ki obsega celotno besedilo. Padajočo polkadenco zasledimo na začetku pred tremi pikami, med stavčnimi deli vezalnega priredja, ob zaključku stavčnega prilastka (pred namernim odvisnikom) in ob zaključku istega namernega odvisnika, ki uvaja drugi stavčni prilastek.

Rastočo intonacijo ob ločilu zasledimo le na enem mestu. Gre za rastočo polkadenco ob zaključku nadrednega stavka, ki uvaja prvi stavčni prilastek.

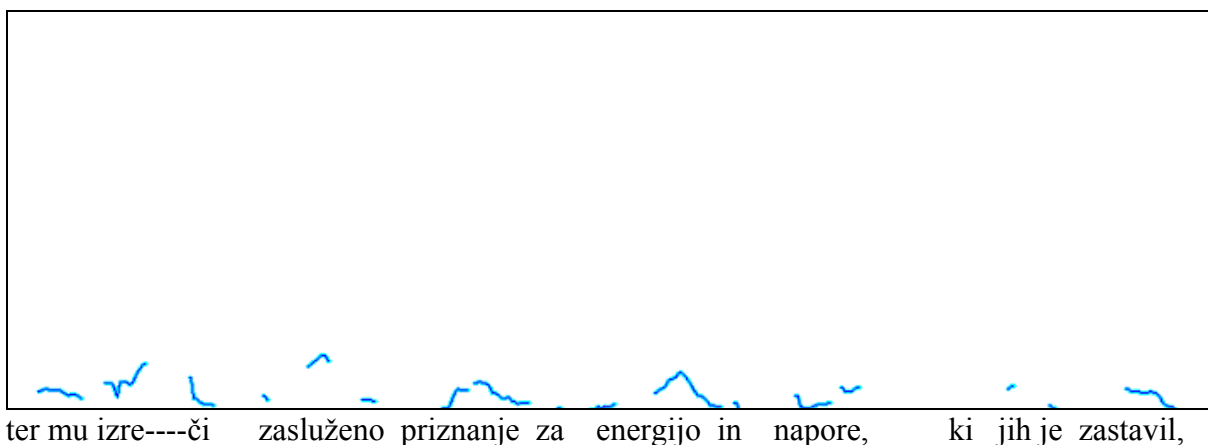
Graf 6.6

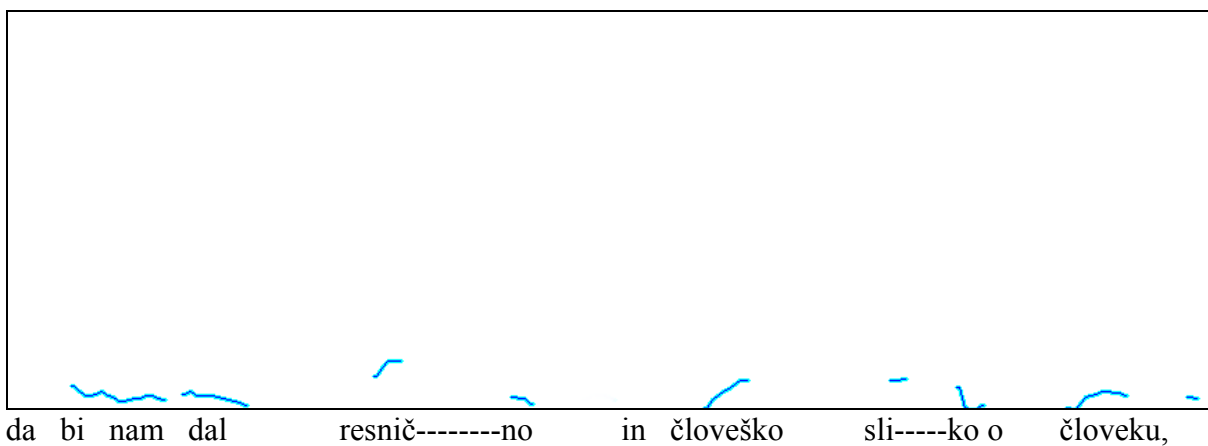
Graf 6.7

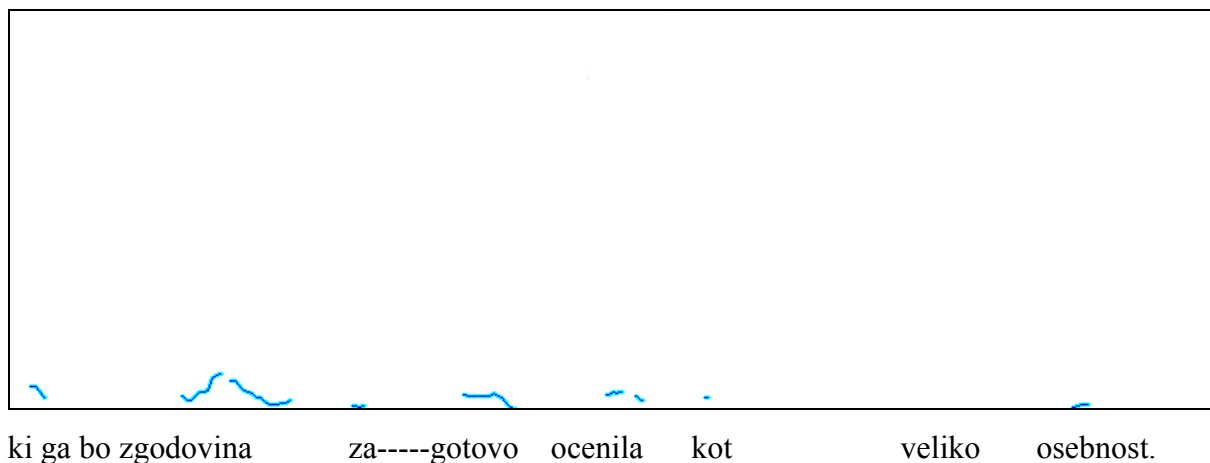
Graf 6.8

Graf 6.9

Graf 6.10

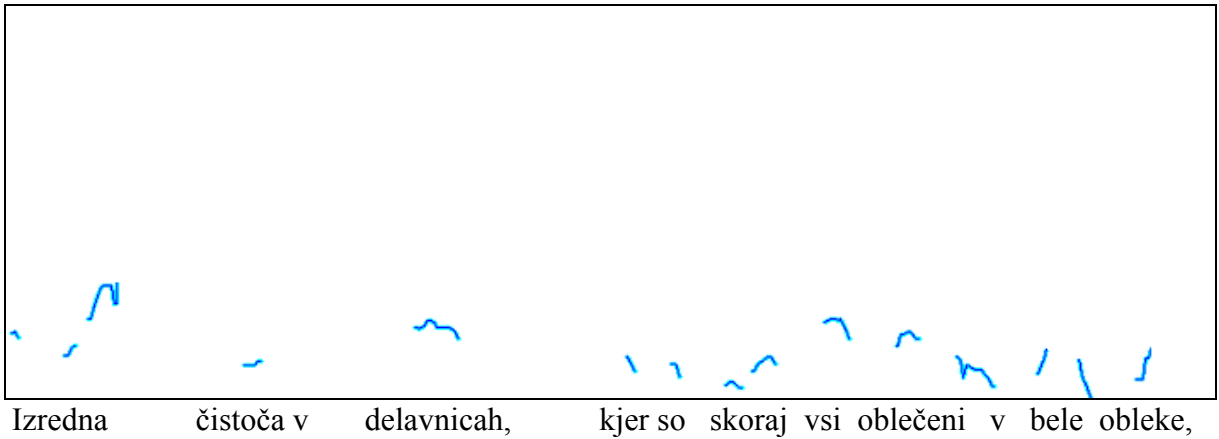
6.2.3 Mehaniki

... /0,44/Izredna čistoča v delavnicah, ↑ /0,29/ kjer so skoraj vsi oblečeni v bele obleke, ↑ /0,33/ tako da so videti kot zdravniki ↑ /0,08/ in **ne** kot **mehaniki**. ↓ /0,33/ Tla v delavnici so čista /0,27/ kot v boljši jedilnici, ↓ /0,26/ **nikjer** ni videti oljnih **madežev**. ↓ /0,26/ Tudi naši **ljudje** se **brijejo** redno vsak dan, ↑ /0,54/ kajti britje /0,25/ je za Angleže isto kot umivanje. ↓ /0,90/ ...

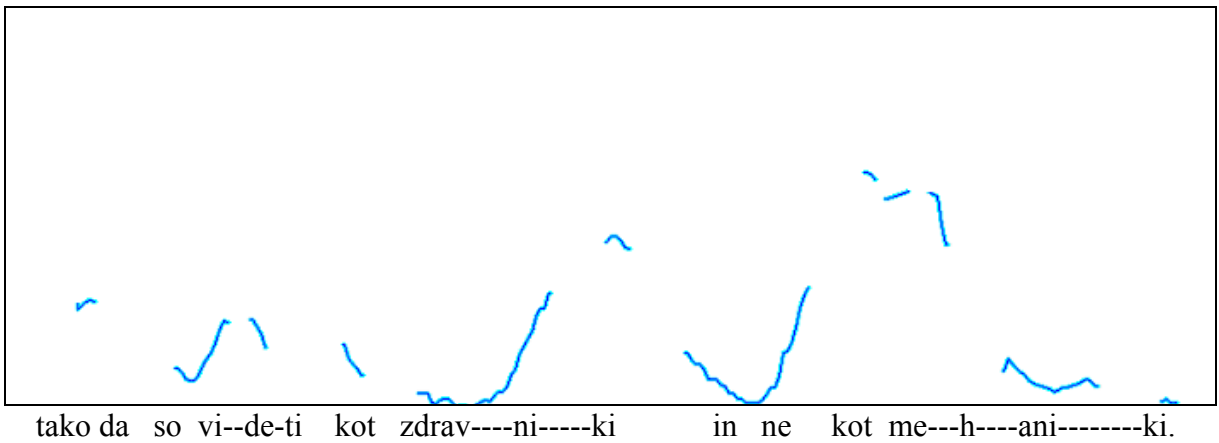
Razmerje med padajočo in rastočo intonacijo v tem delu besedila je 4 : 3. Bogataj je vse tri povedi končal s kadenco. Med polkadencami (ob vejicah) prevladujejo rastoče. Rastočo polkadenco je naredil za prvim glavnim stavkom, ki uvaja krajevni odvisnik. Izpeljal jo je tudi za slednjim oziroma pred načinovnim odvisnikom. Prisotna je tudi v vzročnem priredju zadnje povedi. Pri pojasnjevalnem priredju v drugi povedi pa je interpret uporabil padajočo polkadenco.

Bogataj je začel v nizkem registru, nato pa ga je vedno bolj zviševal, kar je razvidno iz grafov.

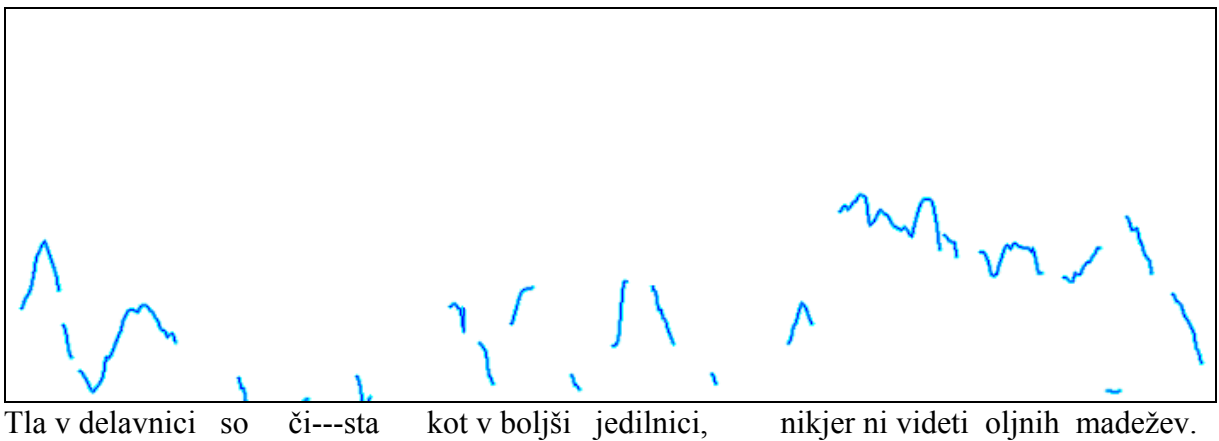
Graf 6.11

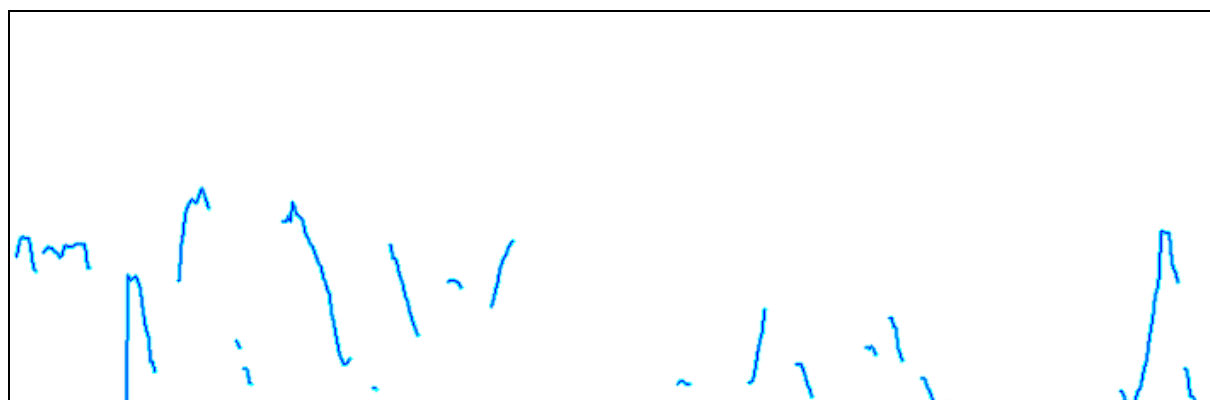
Graf 6.12

Graf 6.13

Graf 6.14

Tudi naši ljudje se brijejo redno vsak dan, kajti britje je za Angleže isto kot umivanje.

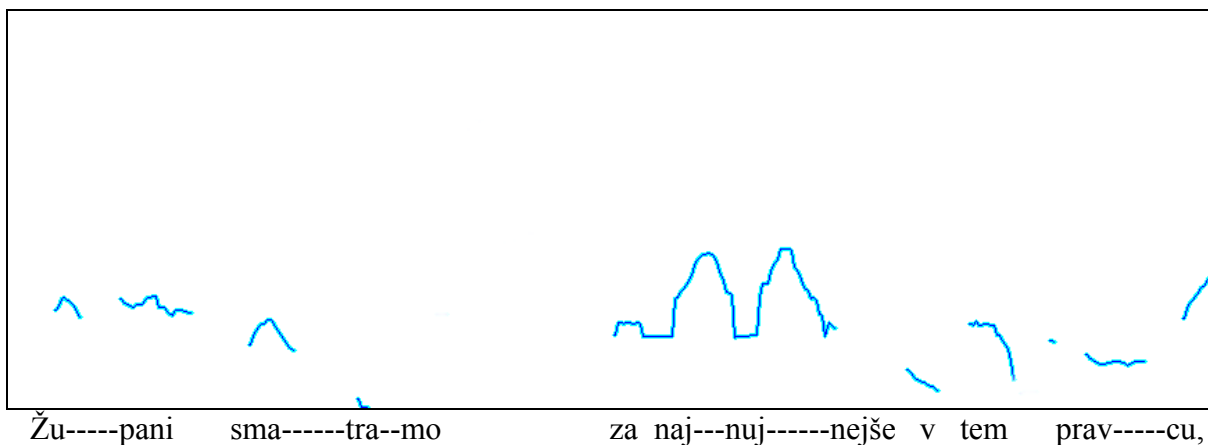
6.2.4 Župani

Župani smatramo /0,52/ za **najnujnejše** v tem **pravcu**, ↑ /0,29/ da se uvede zopet **nadzorstvo** nad /0,14/ **prometom** /0,12/ z alkoholnimi /0,10/ pijačami; ↓ /0,68/ dalje, ↑ /0,70/ da se /0,09/ **odvajajo** /0,06/ občinske /0,10/ trošarine /0,13/ od oddelkov državne finančne /0,07/ kontrole /0,28/ **neposredno** občinam ↑ /0,34/ in da državne /0,13/ prometne /0,10/ ustanove podpirajo občine s tem, ↑ /0,53/ da dovoljujejo /0,08/ **občinskim** /0,30/ **in državnim** /0,10/ uradom /0,24/ vpogled v prevozne /0,23/ **listine**, ↑ /0,23/ **odnosno** jim dajejo izpiske /0,37/ **iz njih**. ↓

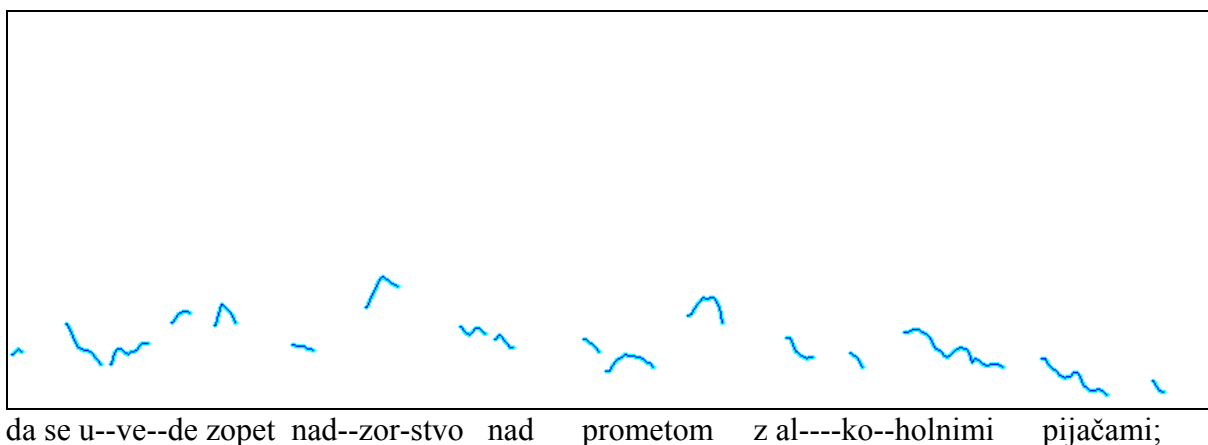
Pri tem besedilu gre za večstavčno poved, ki jo je Bogataj izpeljal kadenčno. Padajoče je izpeljal tudi naštevanje, ki je zaznamovano s podpičjem. V obeh primerih gre za pripovedno intonacijo oziroma intonacijo s kadenco.

Prevladuje rastoča intonacija (5 : 2). Ta se v obliki polkadenc pojavlja za nadrednimi stavki pred predmetnimi odvisniki in dvakrat za prvim stavkom vezalnega priredja.

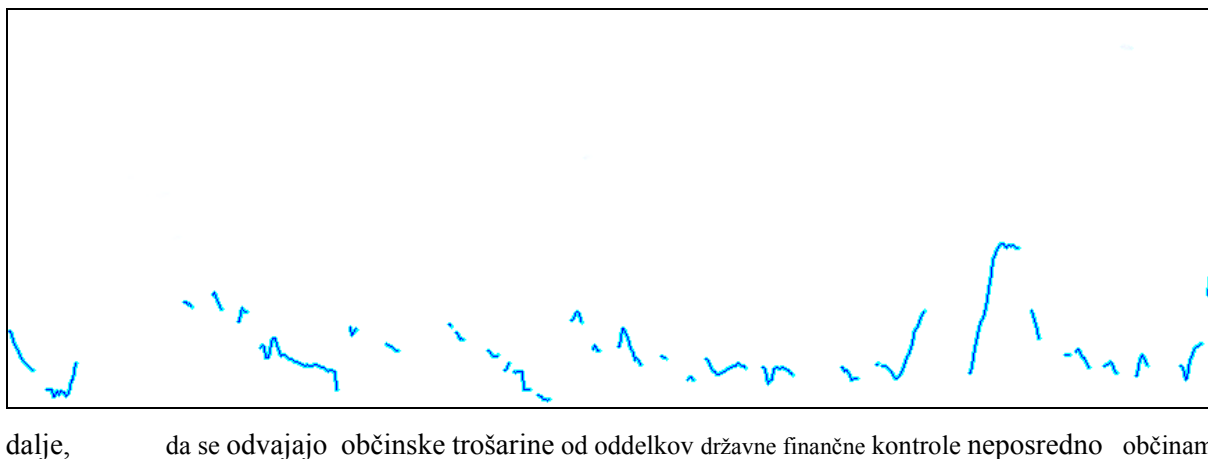
Graf 6.15

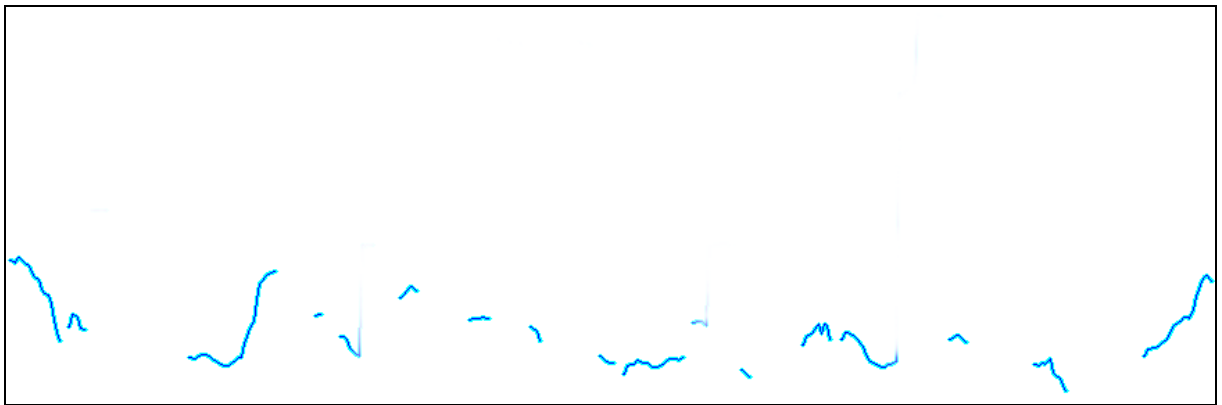
Graf 6.16

Graf 6.17

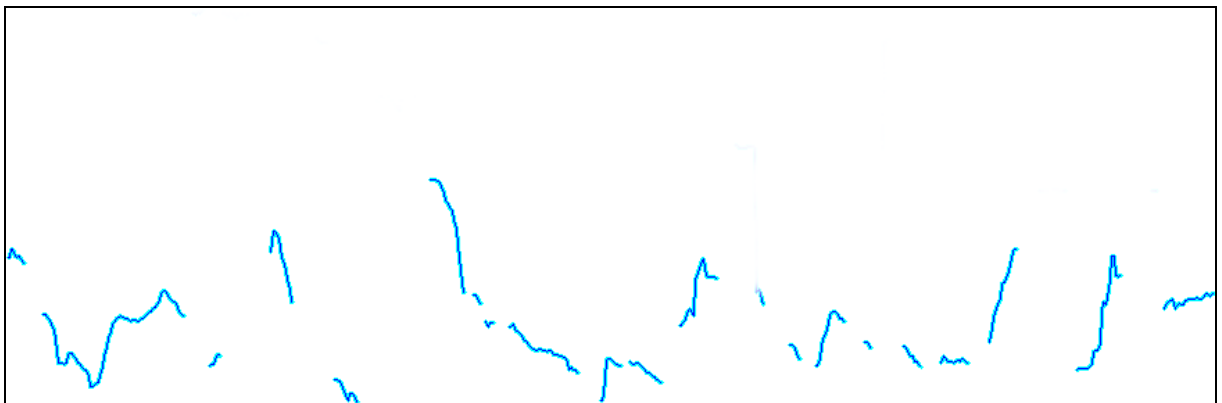

Graf 6.18

in da državne pro---met---ne us---ta--nove podpirajo obči-----ne s tem,

Graf 6.19

da dovoljujejo občinskim in državnim ura---dom vpogled v prevozne listine,

Graf 6.20

od-----no----s---no jim dajejo iz-----pis-----ke iz njih.

6.2.5 Delavski sveti

Delavski /0,35/ **sveti obstajajo** /0,07/ pri **železniških** /0,07/ **edinicah** kot posvetovalni **organi** ↑ /0,48/ ter so **samo** /0,13/ **izboljšana** oblika sindikalnega dela. ↓ /1,85/ **Koristni predlogi** /0,51/ pa gredo **naprej** v **Ljubljano** /0,08/ in nato še v **direkcijo** v **Beograd**, ↑ /0,32/ delavski sveti pa lahko sami izvajajo v svojih enotah /0,38/ **le** /0,15/ **manj** pomembne naloge. ↓ /0,48/ V **Mariboru** /0,30/ tudi niso posebno navdušeni nad /0,26/ **osrednjo** gospodarsko službo **železnic**. ↓ /0,45/ ...

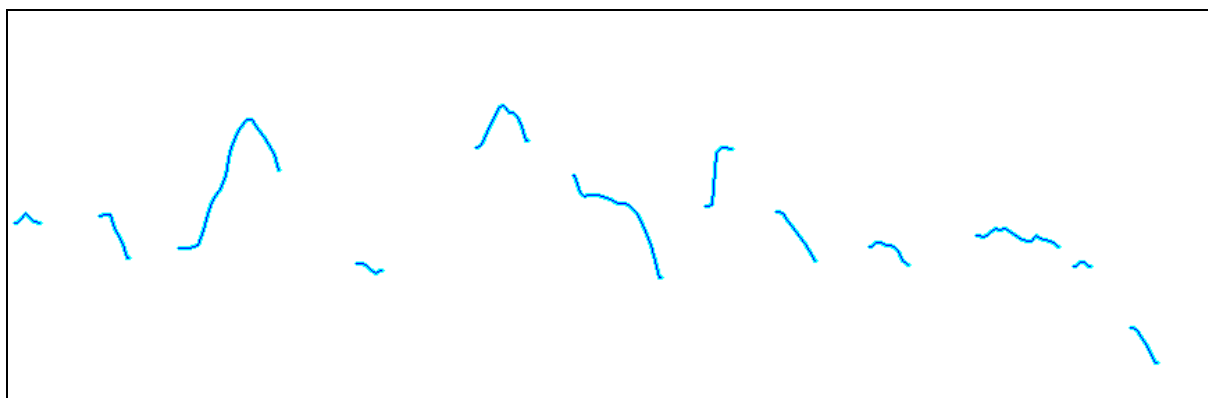
Največ je kadenc. Končna intonacija pripovednih povedi, ki jih je interpret podal v precej visokem registru, se končuje ravno z njimi. Razmerje med padajočo in rastočo intonacijo je v tem besedilu 3 : 2. Rastoče s polkadencami je interpret zaznamoval mejo znotraj vezalnega in protivnega priredja.

Graf 6.21

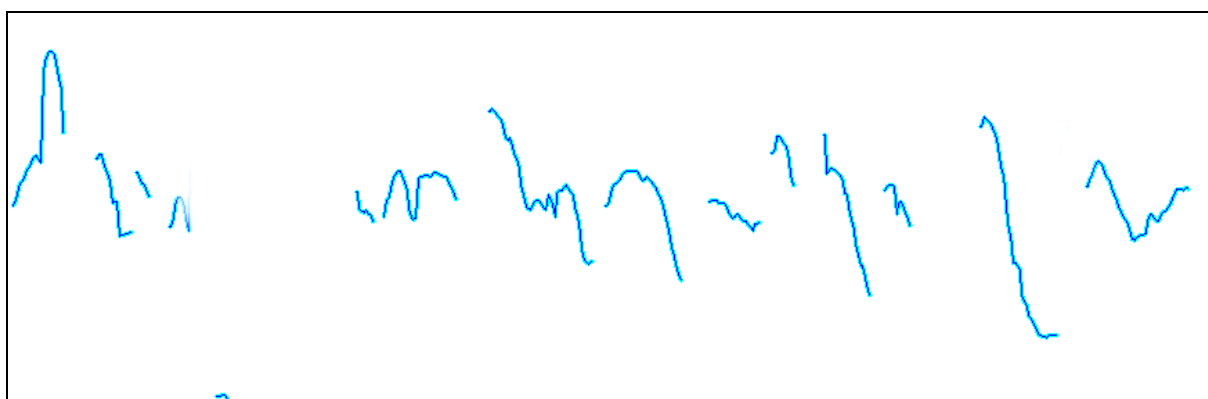
Delavski sveti obstajajo pri železniških edinicah kot posvetovalni organi

Graf 6.22

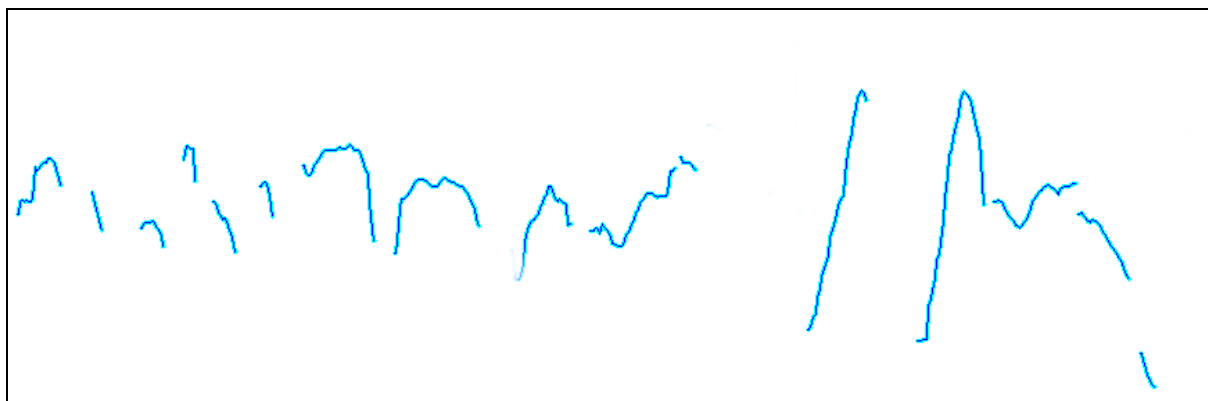
ter so samo iz-----bolj-šana o----bli----ka sindi----kalne---ga dela.

Graf 6.23

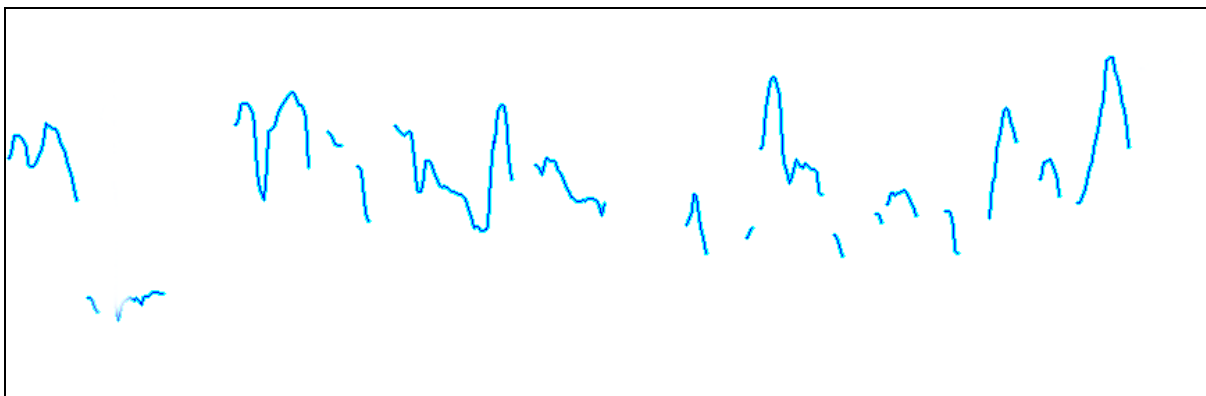
Koristni predlogi pa gredo naprej v Ljubljano in nato še v direk-c-i-j-o v Beograd,

Graf 6.24

delavski sve--ti pa lahko sami izvajajo v svojih e--n--o--tah l--e manj pomembne naloge.

Graf 6.25

V Mari-boru tudi ni--so posebno navdušeni nad o----sred-njo gospodarsko službo železnic.

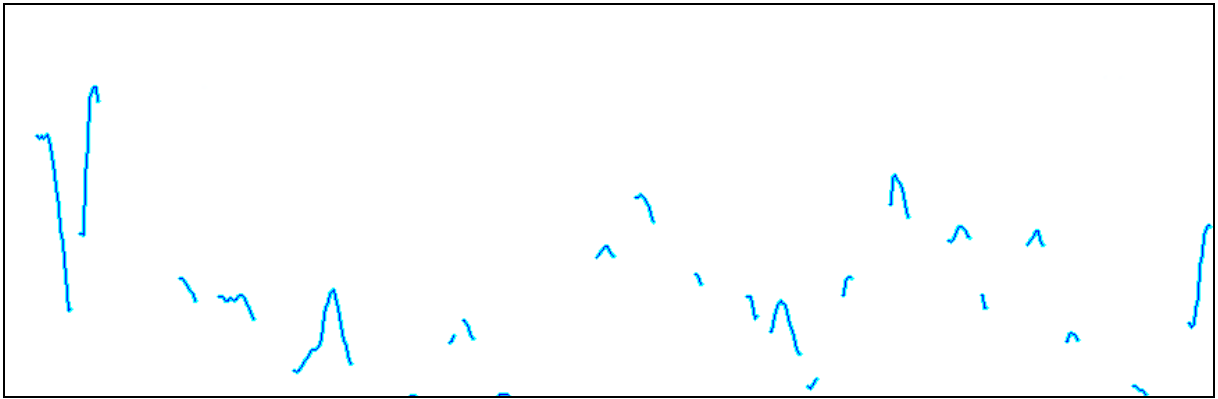
6.2.6 Juristična palača

Juristična /0,07/ **palača** v **Ljubljani hrani** /0,31/ **velikansko** število že **prav starih** sodnih aktov, ↑ /0,34/ ki vsebujejo **marsikatero**, ↓ **mestoma napeto** zgodbo, ↑ /0,36/ **ali pa** /0,40/ pripovedujejo /0,09/ o hudih in velikih **pravdah**. ↓ /0,26/ **Mnogi akti**, ↓ ki tehtajo /0,09/ **po več** kilogramov, ↑ so shranjeni /0,17/ v velikih **kletih**. ↑ /0,42/ **Njih** se drži debela plast /0,13/ **prahu**. ↑ /0,27/ ...

Prevladuje rastoča intonacija (5 : 3). Kot končno glavo je interpret enkrat uporabil kadenco, dvakrat antikadenco. V slednjem primeru je poudaril zadnjo besedo povedi, zato domnevamo, da je rastoča intonacija posledica poudarjanja.

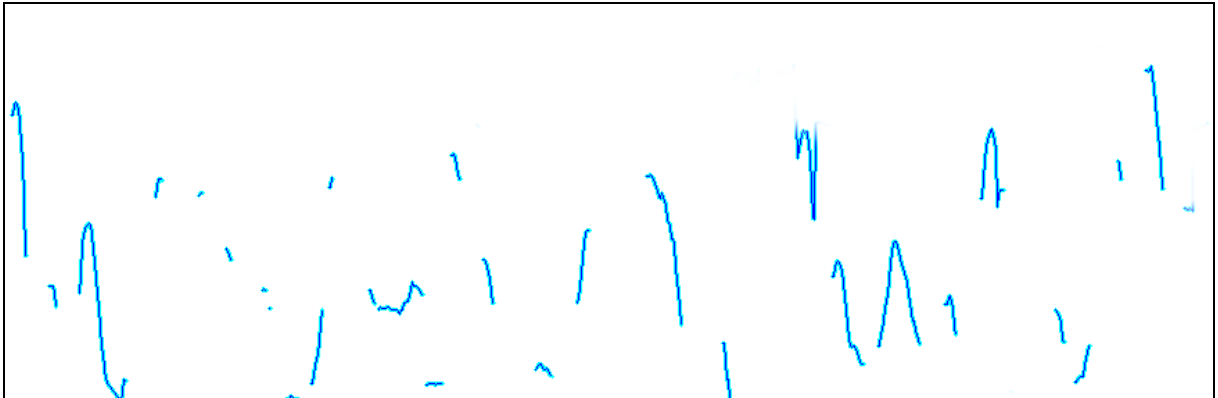
Prvi stavek, ki uvaja stavčni prilastek, je Bogataj končal z rastočo polkadenco. Pred drugim tovrstnim odvisnikom pa je uporabil padajočo. Ta odvisnik, ki je hkrati vrinjeni stavek, je zaključil z rastočo polkadenco (tako kot prvi stavčni prilastek, ki se nadaljuje v ločno priredje).

Graf 6.26

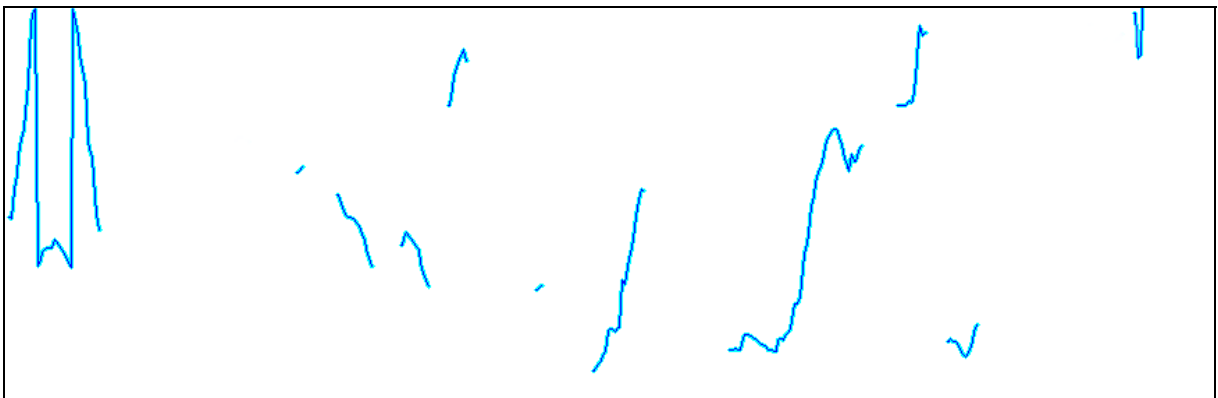
Ju--ris---tična palača v Ljubljani hrani velikansko število že prav starih sodnih aktov,

Graf 6.27

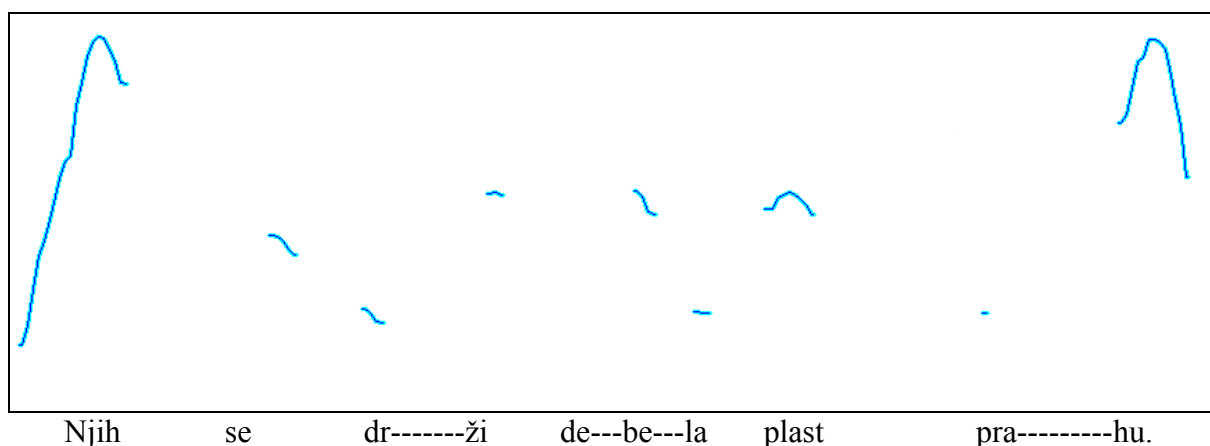
ki vsebujejo marsikatero, mestoma napeto zgodbo, ali pa pripovedujejo o hudih in velikih prvdah.

Graf 6.28

Mnogi akti, ki tehtajo po več kilogramov, so shranjeni v velikih kletah.

Graf 6.29

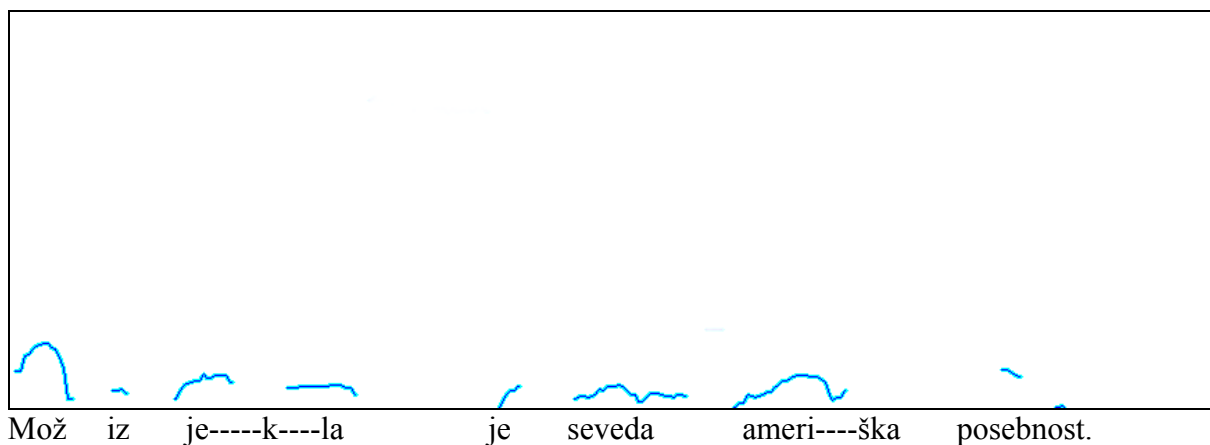

6.2.7 Mož iz jekla

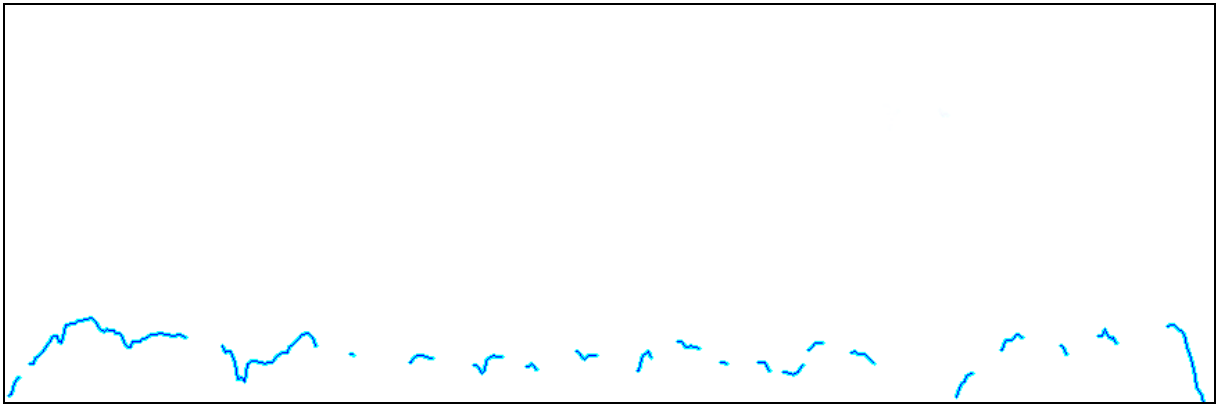
Mož iz jekla /0,33/ je seveda /0,09/ ameriška posebnost. ↓ /0,54/ V dvorani vojaškega ministrstva stoji **pošast**, ↓ visoka sedem metrov /0,31/ in težka pet ton. ↓ /0,39/ Ima obliko velikanskega človeka. ↓ /0,37/ Posebnost tega stroja je, ↓ /0,06/ da rešuje najtežje računske **naloge** /0,35/ z **brezprimerno točnostjo**. ↓ /0,41/ ...

V tem delu besedila, ki ga je Bogataj interpretiral v nizkem registru, so prisotne izključno padajoče intonacije. Vse štiri povedi se zaključujejo s kadencami. Prvi stavek druge povedi se končuje s padajočo polkadenco za poudarjeno besedo. Z isto vrsto polkadence je interpret končal tudi nadredni stavek, ki uvaja osebkov odvisnik (v zadnji povedi).

Graf 6.30

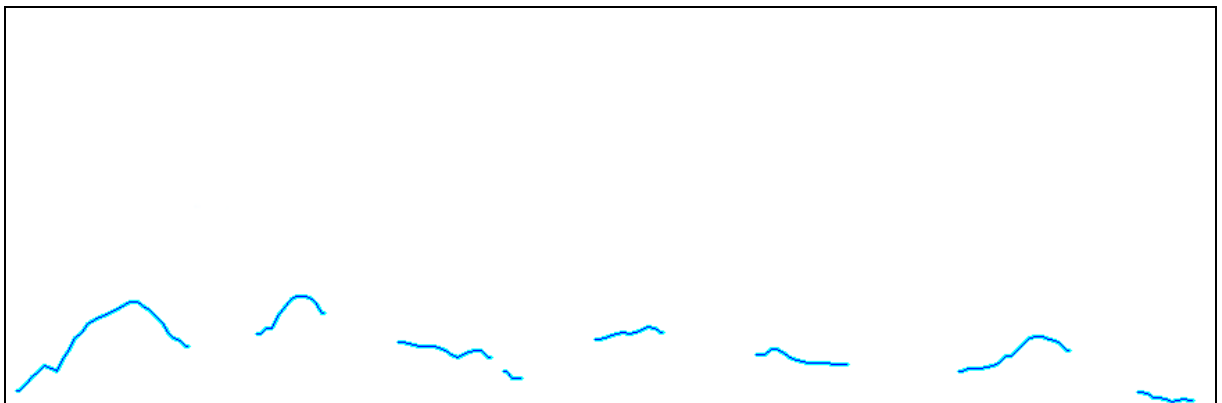

Graf 6.31

V dvorani vojaškega ministrstva stoji pošast, visoka sedem metrov in težka pet ton.

Graf 6.32

Ima o---bli-----ko veli-----kans-----kega č--lo-----ve-----ka.

Graf 6.33

Posebnost tega stroja je, da rešuje najtežje računske naloge z brez-primerno točnostjo.

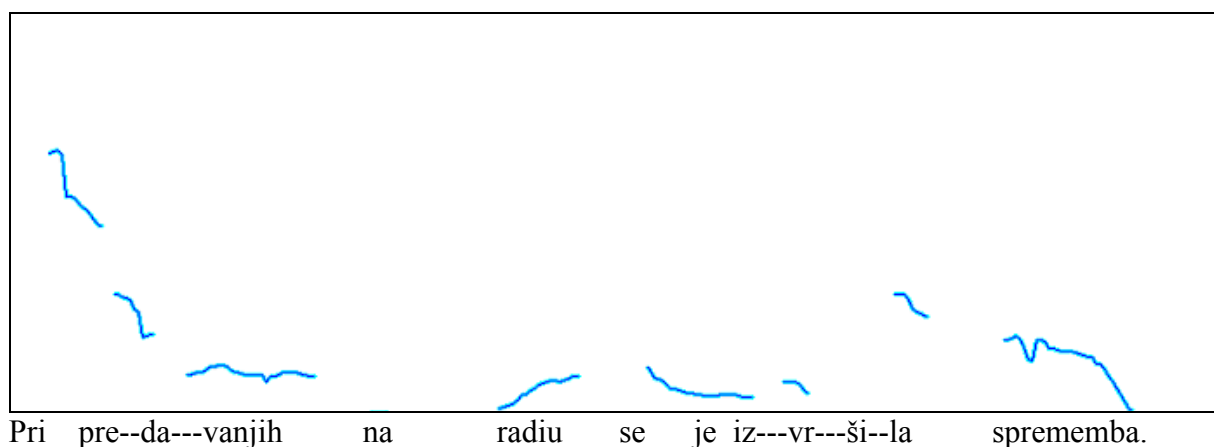
6.2.8 Predavanja

Pri predavanjih na radiu se je izvršila sprememba. ↑ /0,10/ Predavanje gospe /0,09/ **Znidarčičeve** o primorski kuhinji /0,32/ je preloženo na nedoločen čas. ↓ /0,46/ **Predavanje** gospe /0,08/ Kumljeve /0,29/ o sestavi naše prehrane se bo vršilo /0,08/ dne /0,12/ petega februarja. ↓ /0,95/ **Nadalje** sledijo predavanja: ↓ **vzgoja** /0,14/ doraščajoče ženske mladine, ↑ /0,28/ snaženje /0,07/ madežev, ↑ /0,36/ **nekaj** za gospodinje /0,08/ in dekleta /0,43/ in vrednost /0,24/ gospodinjskega dela. ↑

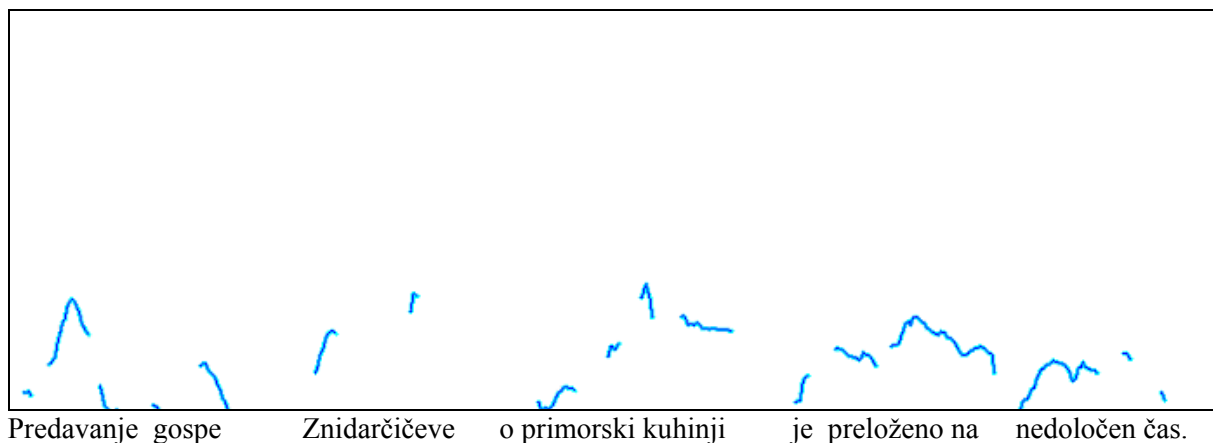
Razmerje med padajočimi in rastočimi intonacijami je 3 : 4. Dve povedi se zaključujeta s kadenco, dve z antikadenco. Prvi del četrte povedi, ki se končuje s dvopičjem, je Bogataj izpeljal s padajočo polkadenco. Pri naštevanju v isti povedi pa je uporabil rastoči polkadenci.

Pri Bogatajevi interpretaciji tega besedila zasledimo naslednje intonacijsko nihanje: ↑↓↓↓↑↑↑. Intonacija niha na specifičen način, naslovnik dobi vtis, kot da bi interpret na nekaterih mestih malce zapel.

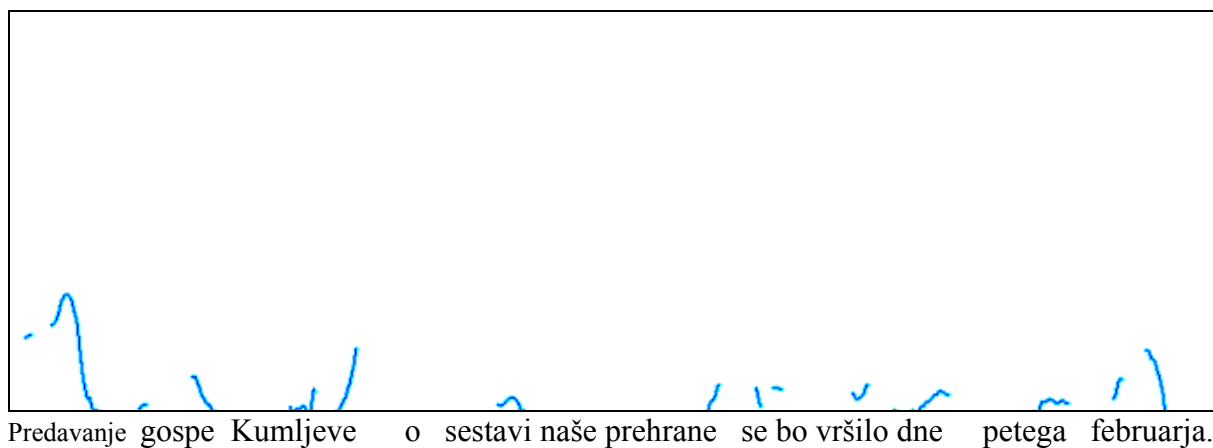
Graf 6.34

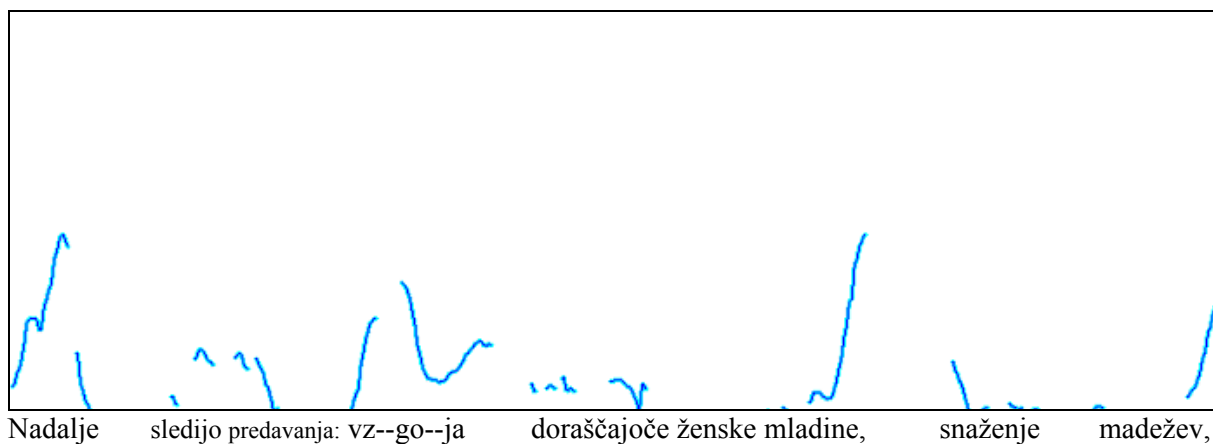
Graf 6.35

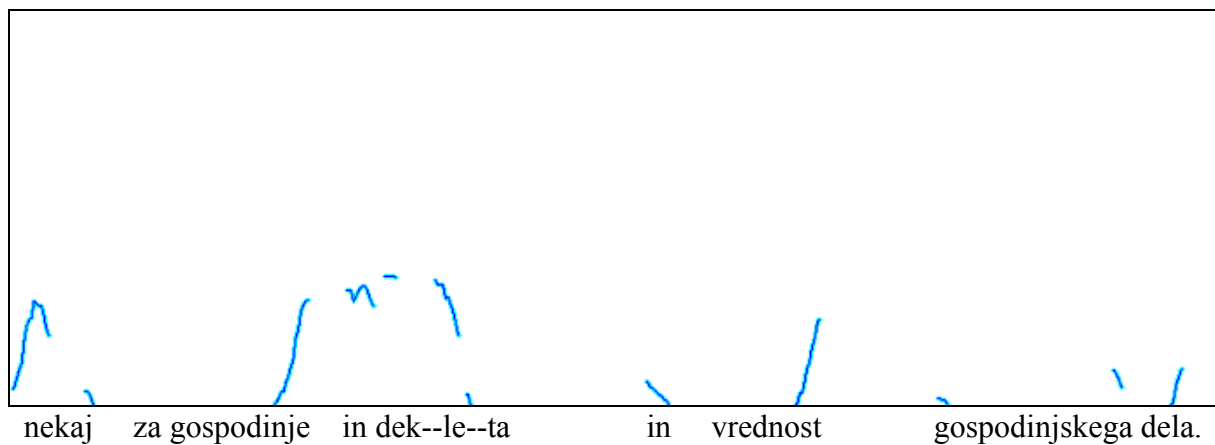
Graf 6.36

Graf 6.37

Graf 6.38

7. Primerjava nezaznamovanih in zaznamovanih stavčnofonetičnih prvin

V nadaljevanju bova med seboj primerjali nezaznamovane interpretacije besedil in njihove zaznamovane različice. Pri vsakem od osmih izbranih besedil bova najprej predstavili rezultate analiz pri členitvi s premori, poudarjanju in stavčni intonaciji pri vseh treh interpretih. Nato bova na osnovi primerjave stavčnofonetičnih prvin (vključili bova tudi nekatera odstopanja pri registru in hitrosti govora) podali najine ugotovitve.

Pri premorih sva s črno barvo označili dolžine Bogatajevih, z rdečo Ropretovih in z modro Stramičevih premorov.

Pri poudarkih so rdeče obarvani Ropretovi, modro pa Stramičevi poudarki. Z zeleno barvo so označene besede, ki sta jih poudarila oba bralca. Besede, ki jih je poudaril Bogataj, so podčrtane.

Pri grafih, ki ponazarjajo potek stavčne intonacije, je Ropretova krivulja rdeča, Stramičeva modra, Bogatajeva pa črna. Besedilo pod grafom ustreza Ropretovi krivulji. Vsi grafi obsegajo enotno frekvenčno območje med 75 in 250 Hz.

Na mestih, kjer so interpreti znižali ton glasu, se krivulje v grafu nahajajo v nižjem frekvenčnem območju in obratno. Ob zelo nizkem registru, tistem govorjenju ali premoru program krivulje ni izrisal oziroma so krivulje na teh mestih prekinjene.

7.1 V razvoju

7.1.1 Primerjava analiz

Premori:

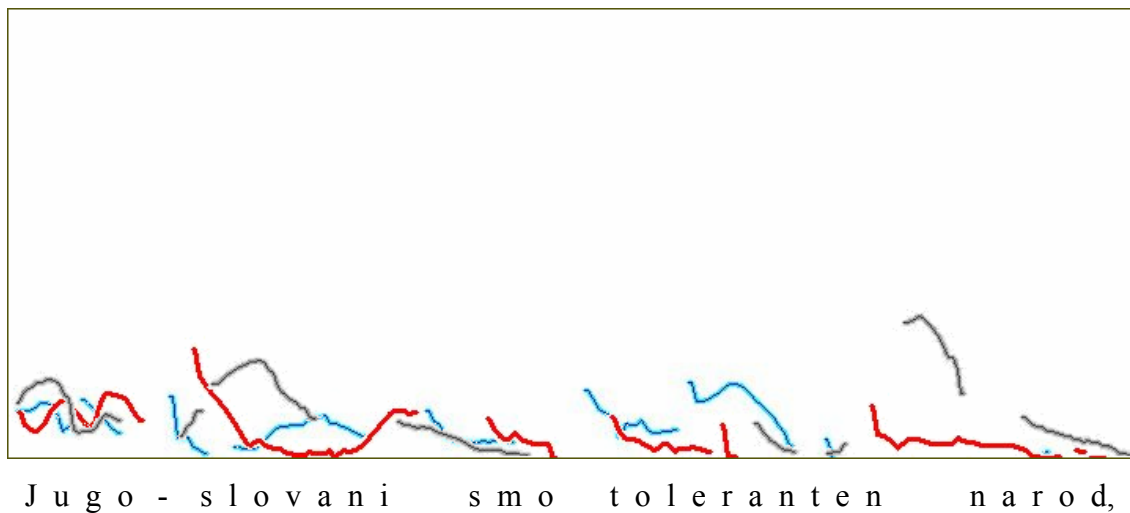
Hja, (0,60/0,45/0,42) pri nas (0,23/0,12) je (0,06) vse še v razvoju, (0,59/0,71/0,46) povsod so (0,08) potrebne investicije, (0,48/0,44) reklama si mora (0,32) šele utirati svojo pot. (0,55/1,58/0,96) Imamo pa (0,10/0,13) toliko lepih, (0,10) skritih, (0,31/0,23) svetovnemu vrenju (0,10/0,09) oddaljenih, (0,15) ljubeznivih kotičkov, (0,55/0,38) da ti (0,09) privabljajo (0,19/0,06) bolj kot (0,32) vsa propaganda. (0,54/1,46/1,35) Jugoslovani smo (0,46/0,06) toleranten narod, (0,18/0,52/0,40) vsak se lahko (0,13) pomeni pri nas po svoje, (0,32/0,60/0,41) lahko živi po svojih (0,08) šegah (0,15/0,16) in navadah. (0,40/1,36/0,46) Naša zemlja (0,42/0,25/0,20) ni nič manj mikavna, (0,31/0,42/0,25) nič manj kratkočasna, (0,38) kot so (0,07) druge, (0,70/0,33) recimo; (0,50/0,34/0,47) naši vrelci (0,17) niso nič manj zdravilni kot drugod; (0,49/0,83/0,59) naš (0,10/0,06) narodni značaj (0,33/0,17) je iskren (0,35/0,48/0,19) in blagohoten. (0,55/1,77/0,76) Ostanimo zvesti sami sebi, (0,82/0,67/0,32) da bo kljub vsemu (0,08/0,06/0,06) narodnemu vrenju (0,37/0,60/0,33) ostala vidna (0,14) značilna (0,06) poteza (0,47/0,09) jugoslovanske zemlje (0,35/0,40/0,33) in (1,00) njenih (0,07) prebivalcev, (0,07/0,53) kajne.

Poudarki:

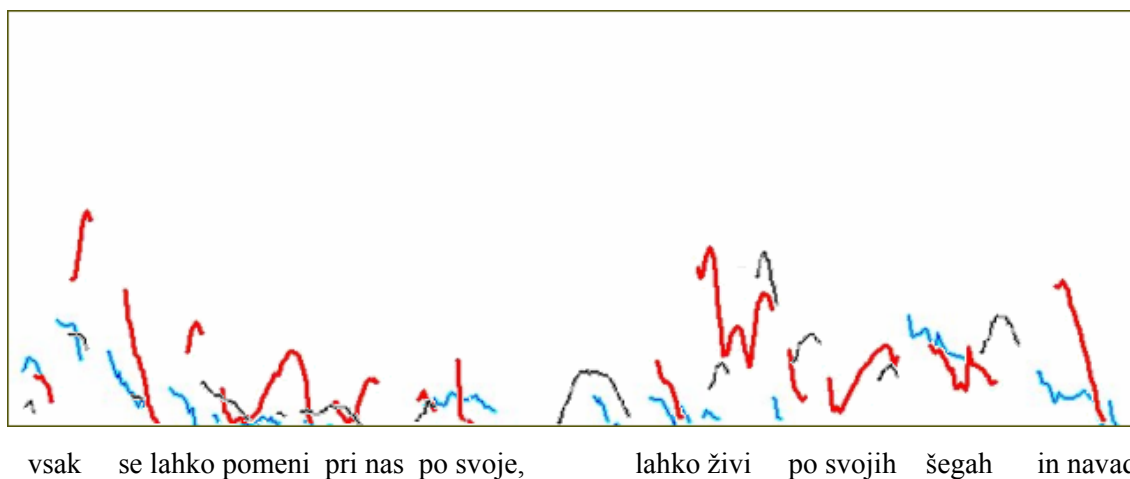
Hja, pri nas je vse še v razvoju, povsod so potrebne investicije, reklama si mora šele utirati svojo pot. Imamo pa toliko lepih, skritih, svetovnemu vrenju oddaljenih, ljubeznivih kotičkov, da ti privabljajo bolj kot vsa propaganda. Jugoslovani smo toleranten narod, vsak se lahko pomeni pri nas po svoje, lahko živi po svojih šegah in navadah. Naša zemlja ni nič manj mikavna, nič manj kratkočasna, kot so druge, recimo; naši vrelci niso nič manj zdravilni kot drugod; naš narodni značaj je iskren in blagohoten. Ostanimo zvesti sami sebi, da bo kljub vsemu narodnemu vrenju ostala vidna značilna poteza jugoslovanske zemlje in njenih prebivalcev, kajne.

Stavčna intonacija:

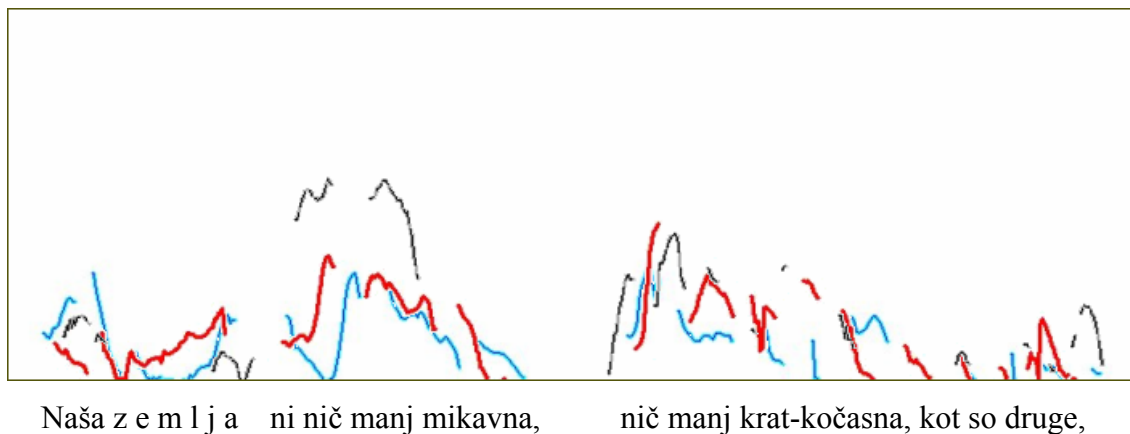
Graf 7.1

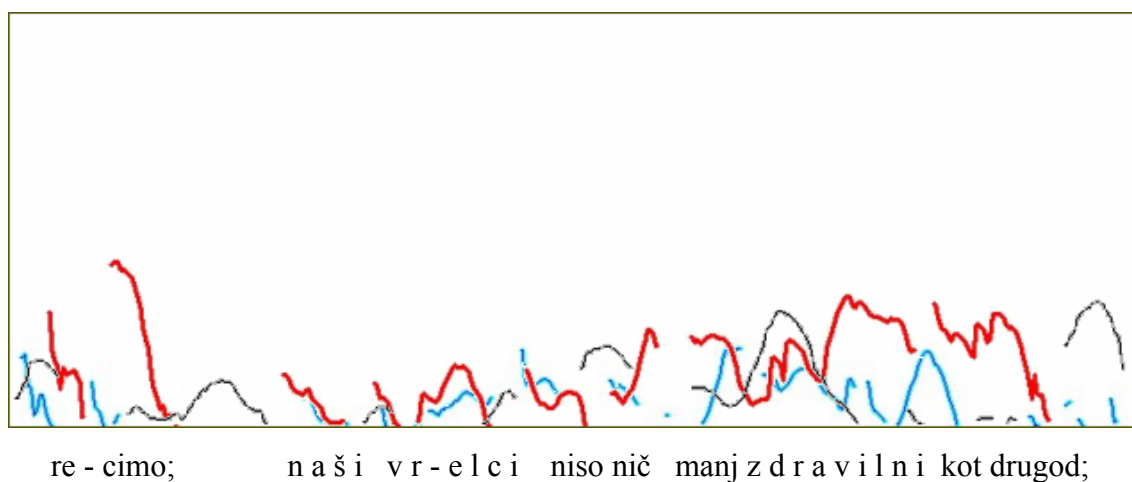
Graf 7.2

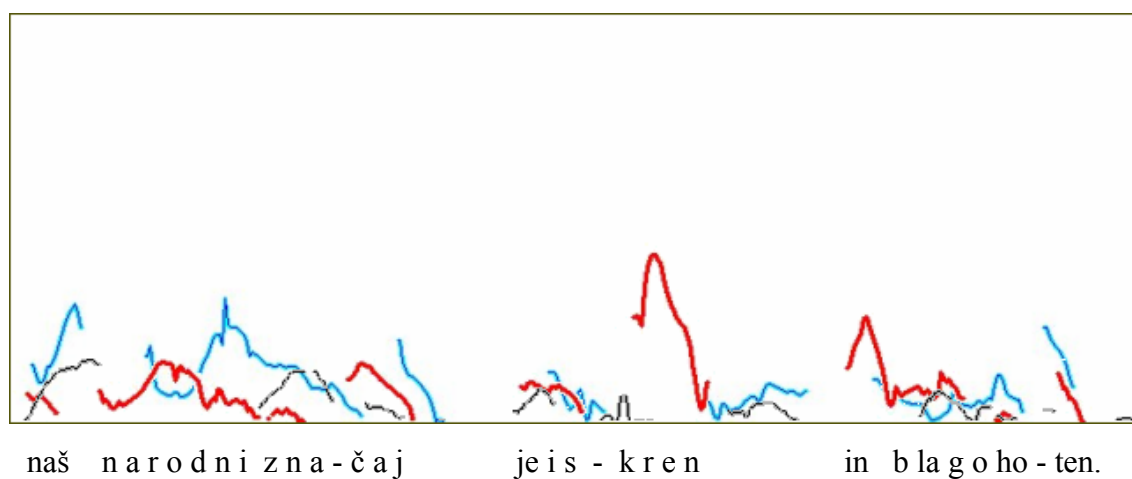
Graf 7.3

Graf 7.4

Graf 7.5

7.1.2 Ugotovitve

Tabela 7.1: Statistična primerjava premorov vseh interpretov

INTERPRETI / PREMORI	Bogataj	Ropret	Stramič
število	36	23	36
najkrajši*	0,06	0,06	0,06
najdaljši*	1,00	1,77	1,35
povprečni*	0,35	0,63	0,31

* Dolžine premorov so merjene v sekundah.

Število premorov in dolžina najkrajšega premora v zaznamovani in nezaznamovani interpretaciji se ujemata. Podobno je tudi pri povprečni dolžini premora, medtem ko je najdaljši premor pri Bogataju krajši.

V zaznamovani interpretaciji so bili premori pogosti, največkrat na dve oziroma tri besede. Velikokrat so bili pred poudarjeno besedo. Bogataj je znotraj nekaterih premorov uporabil polglasnik ∂ oziroma posmehljivo $h\partial$, kar je izredno zaznamovalo interpretacijo. V besedi pred premorom pa je velikokrat podaljšano izgovoril zadnji fonem.

Bogataj je večkrat poudaril dve ali več besed zaporedoma. Poudarjene besede so bile izgovorjene izrazito višje kot pri Ropretu in Stramiču, kar je razvidno tudi iz grafov, ki prikazujejo potek stavčne intonacije. Drugih odstopanj pri intonaciji nisva opazili.

Bogataj je zelo poudaril pozitivne lastnosti naroda in jugoslovanske zemlje, kar ustreza vsebini besedila, ki poudarja lepote Jugoslavije. Močno je poudarjal svojilni zaimek *naš*, s čimer je želel nekako poudariti nacionalno indentiteto jugoslovanskega naroda. V tem se kaže odstop od nezaznamovane interpretacije, ki naj bi težila k nepristranskosti.

Ugotovili sva, da Bogatajevo interpretacijo zaznamujejo pogosti premori in poudarki, ki ustvarjajo nekako »prekinjeno ritmičnost«, ki je značilna zlasti na začetku besedila. Z izrednimi, močnimi, včasih pretiranimi poudarki in posmehljivim tonom glasu (uporaba $h\partial$) je besedilo čustveno zaznamovano. Gre za ležeren, zasebni govor, ki odraža samohvalo in samozadovoljstvo s povedanim in hkrati vključuje prikrito ironični odnos do povedanega..

7.2 Sijajno in veliko delo

7.2.1 Primerjava analiz

Premori:

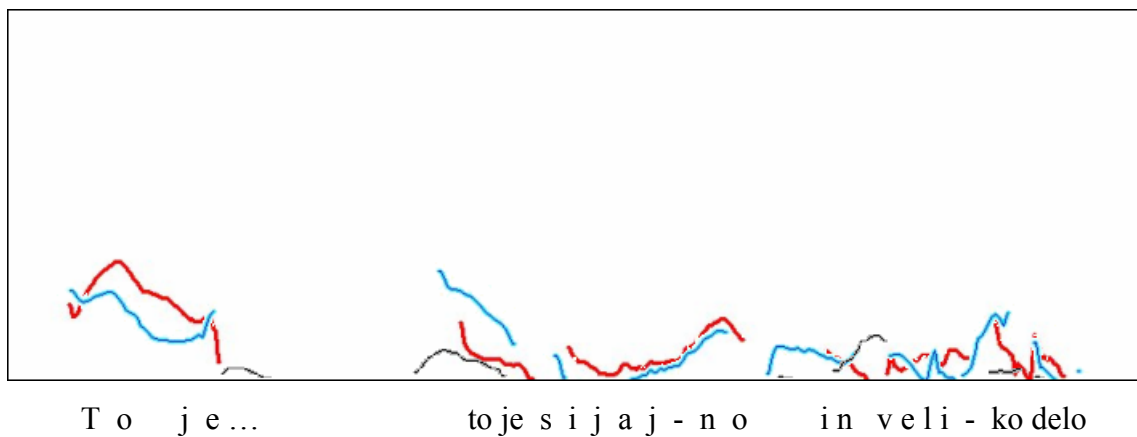
To je, (0,20/0,79/0,30) to je sijajno (0,40/0,28/0,07) in veliko delo (0,70/0,31) in treba je čestitati avtorju (0,48) ter mu izreči (0,10/0,06) zaslužen priznanje za energijo in napore, (0,54) ki jih je zastavil, (0,67/0,48/0,31) da bi nam dal resnično (0,09/0,19) in človeško sliko (0,06) o človeku, (0,58/0,83/0,35) ki ga bo zgodovina (0,16/0,41/0,07) zagotovo ocenila kot (0,17/0,27/0,31) veliko (0,19) osebnost.

Poudarki:

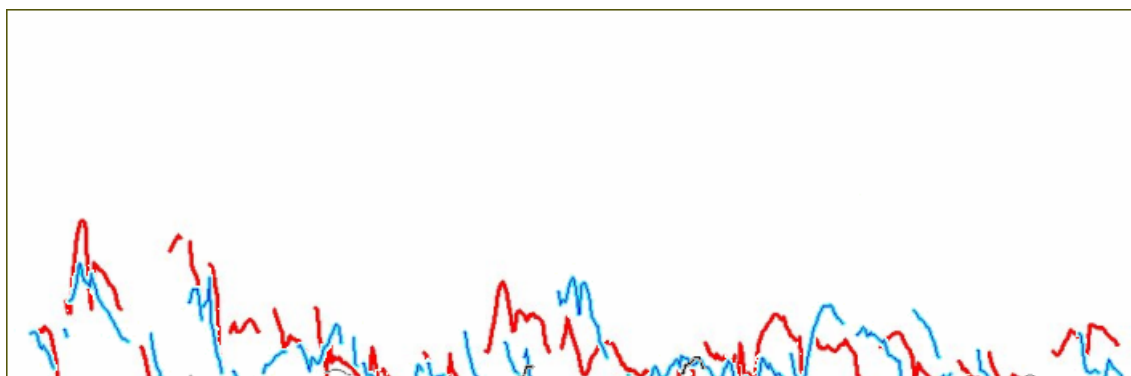
To je ... to je sijajno in veliko delo in treba je čestitati avtorju ter mu izreči zaslužen priznanje za energijo in napore, ki jih je zastavil, da bi nam dal resnično in človeško sliko o človeku, ki ga bo zgodovina zagotovo ocenila kot veliko osebnost.

Stavčna intonacija:

Graf 7.6

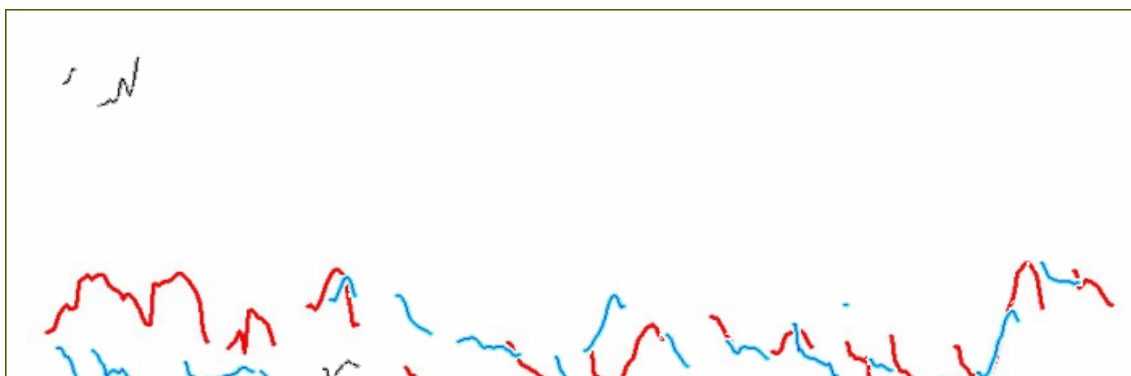

Graf 7.7

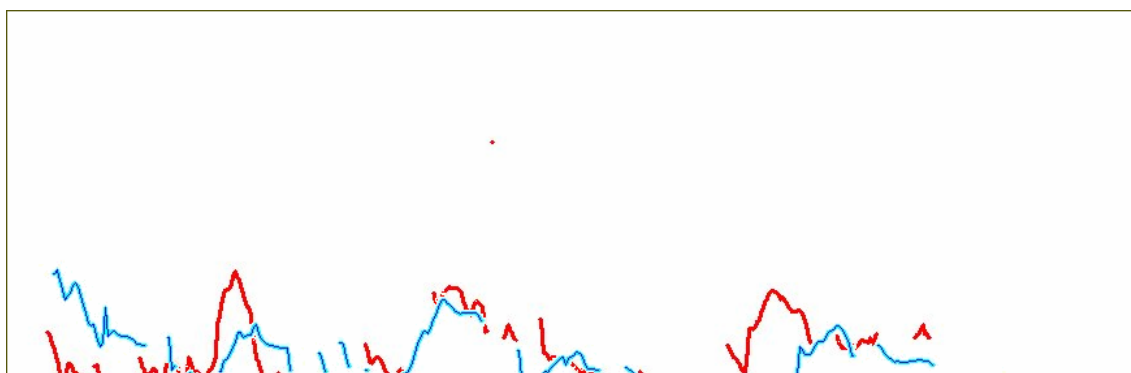
in treba je čestitati avtorju ter mu izreči zasluženno priznanje za energijo in napore, ki jih je zastavil,

Graf 7.8

da bi nam dal res-ni-čn - o in človeško sliko o člove - ku,

Graf 7.9

ki ga bo zgodo-vi-na zago-tovo o - cenila kot v - e -li-ko osebnost.

7.2.2 Ugotovitve

Tabela 7.2: Statistična primerjava premorov vseh interpretov

INTERPRETI / PREMORI	Bogataj	Ropret	Stramič
število	10	9	9
najkrajši*	0,09	0,19	0,05
najdaljši*	0,67	0,83	0,35
povprečni*	0,34	0,46	0,20

* Dolžine premorov so merjene v sekundah.

Bogataj je uporabil premor manj kot nevtralna bralca. Dolžina najkrajšega premora pri njem se nahaja ravno med Ropretovo in Stramičevo dolžino najkrajšega premora. Enako velja tudi pri najdaljši in povprečni dolžini premorov. Sklepava, da v tem besedilu dolžina in število premorov ne prispevata k zaznamovanosti besedila.

Pri nezaznamovanih interpretacijah so bile poudarjene pridevniške in samostalniške besede, pri zaznamovanih pa ni bilo izrazitejših poudarkov. Bogatajevo interpretiranje je bilo nekako monotono in nenavdušeno, kar ni v skladu s samo vsebino, ki govori o sijajnem in velikem delu. Še najbolj je izstopal pridevnik *resnično*.

Pri nezaznamovani in zaznamovani interpretaciji je prevladovala padajoča intonacija. Na splošno ni bilo večjih odstopanj pri intonacijskem poteku. Razliko pa sva opazili pri višini registra. Bogataj je uporabil precej nižji register kot nevtralna bralca.

Ugotovili sva, da premori in stavčna intonacija v Bogatajevi interpretaciji bistveno ne zaznamujejo besedila, česar pa ne moreva trditi za neizrazite poudarke in register. Glede na Bogatajev precej nižji register (v primerjavi z nevtralnima bralcema) domnevava, da je njegova interpretacija zaznamovana z nizkim registrom. Gre za monotono podajanje vsebine. Naslovnik dobi vtis, da je govorec ravnodušen in da ga vsebina besedila ne zanima.

7.3 Mehaniki

7.3.1 Primerjava analiz

Premori:

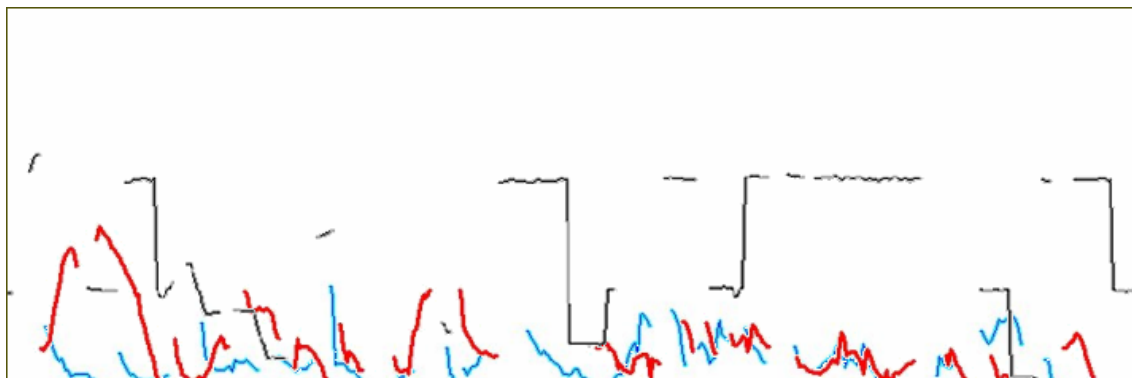
Našim mehanikom in traktoristom (0,28/0,46) je marsikatera stvar bila presenečenje. (0,44/1,02/0,67) Izredna čistoča v delavnicah, (0,29/0,32/0,05) kjer so skoraj vsi oblečeni v bele obleke, (0,33/0,56/0,39) tako da so videti kot zdravniki (0,08/0,31/0,28) in ne kot mehaniki. (0,33/1,66/0,92) Tla (0,21) v delavnici (0,09) so čista (0,27) kot v boljši jedilnici, (0,26/0,70/0,41) nikjer ni videti oljnih madežev. (0,26/0,85/0,52) Tudi naši ljudje se brijejo (0,07) redno (0,11) vsak dan, (0,54/0,53/0,34) kajti britje (0,25/0,41/0,12) je za Angleže (0,13) isto kot umivanje. (0,90/1,01/0,48) Tudi (0,30) ko so na tečaju (0,42) ali pa delajo na polju, (0,44) imajo (0,30) domačini privezано kravato. (0,38/0,99/0,75) Čaj (0,66/0,08) pa pijejo (0,93/0,05) dopoldne (0,48/0,33/0,17) in popoldne (0,60/0,16/0,23) okoli (0,18) petih.

Poudarki:

Našim mehanikom in traktoristom je marsikatera stvar bila presenečenje. Izredna čistoča v delavnicah, kjer so skoraj vsi oblečeni v bele obleke, tako da so videti kot zdravniki in ne kot mehaniki. Tla v delavnici so čista kot v boljši jedilnici, nikjer ni videti oljnih madežev. Tudi naši ljudje se brijejo redno vsak dan, kajti britje je za Angleže isto kot umivanje. Tudi ko so na tečaju ali pa delajo na polju imajo domačini privezано kravato. Čaj pa pijejo dopoldne in popoldne okoli petih.

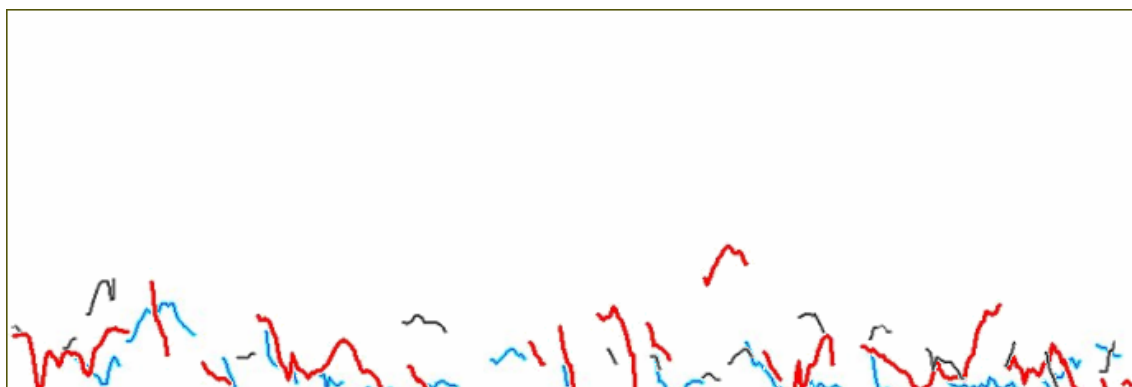
Stavčna intonacija:

Graf 7.10

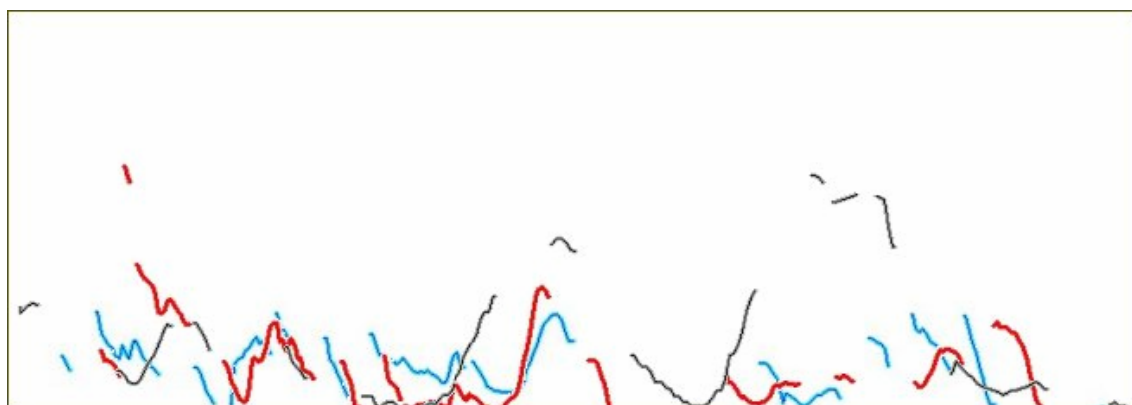
Našim mehanikom in traktoristom je marsikatera stvar bila presenečenje.

Graf 7.11

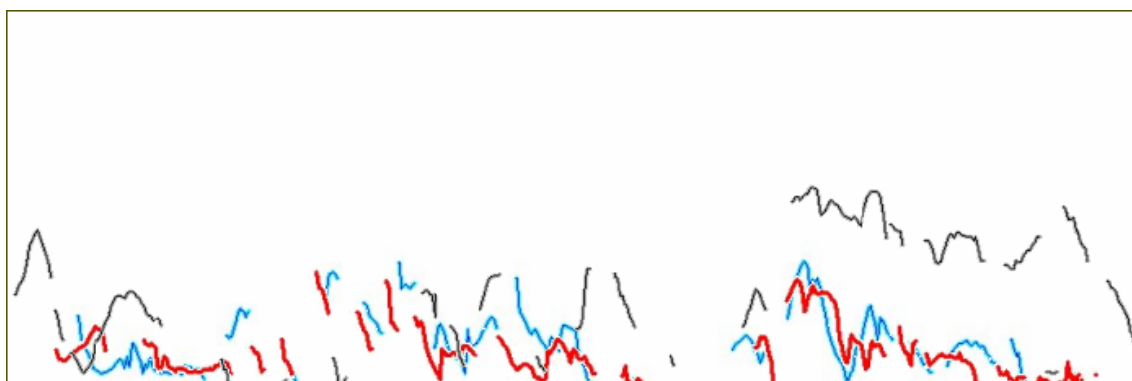
Izredna čis-to-ča v delavnicah, kjer so skoraj v s i obl-e - čeni v bele oble - ke,

Graf 7.12

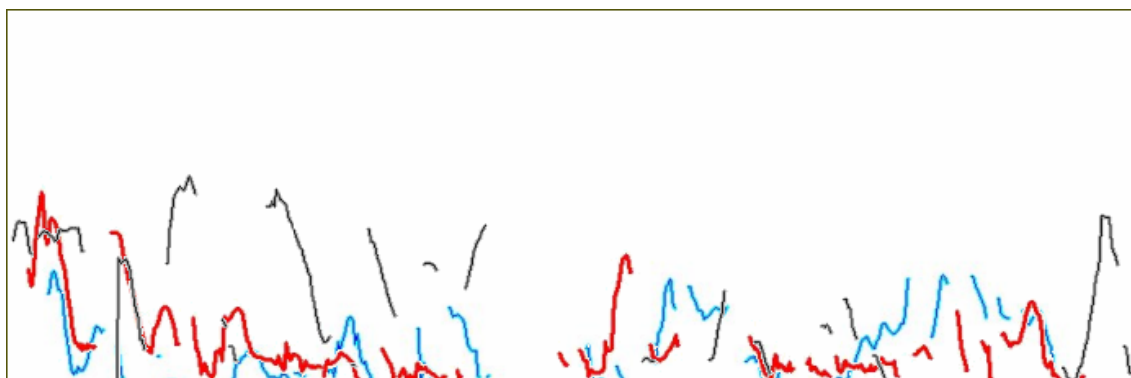
tako da so vide - t i kot zdrav - ni - ki in ne kot mehaniki.

Graf 7.13

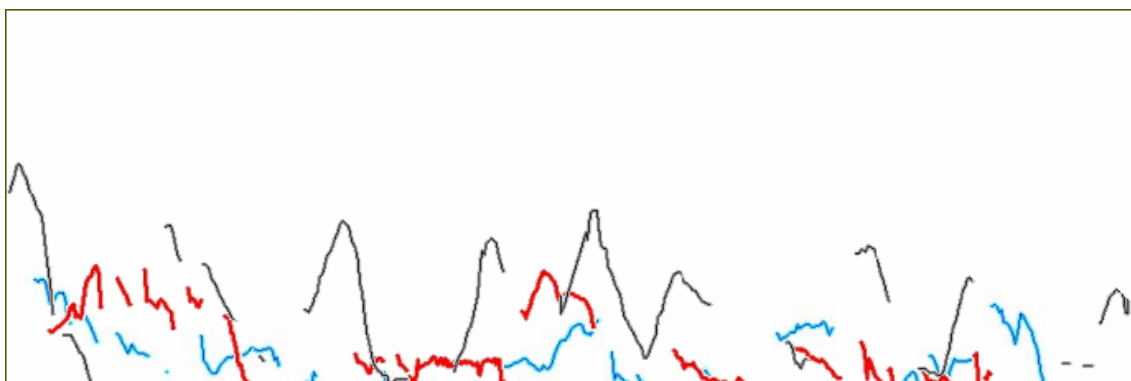
Tla v delavnici so čista kot v boljši jedilni - ci, nikjer ni videti oljnih madežev.

Graf 7.14

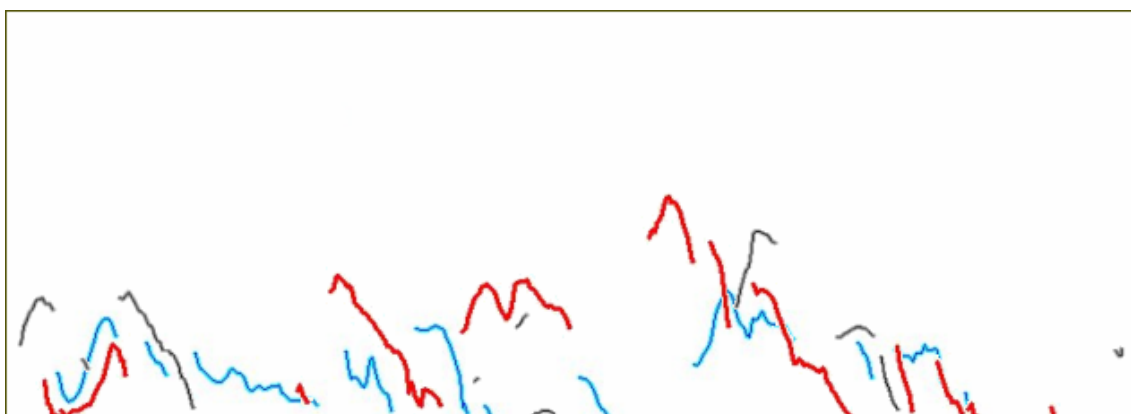
Tudi naši ljudje se brijejo redno vsak dan, kajti britje je za Angleže isto kot umivanje.

Graf 7.15

Tudi ko so na tečaju ali pa delajo na polju imajo, domačini privezano kravato.

Graf 7.16

Čaj pa pijejo do-pol-dne in po-poldne okoli petih.

7.3.2 Ugotovitve

Tabela 7.3: Statistična primerjava premorov vseh interpretov

INTERPRETI / PREMORI	Bogataj	Ropret	Stramič
število	18	19	19
najkrajši*	0,08	0,16	0,05
najdaljši*	0,93	1,66	0,92
povprečni*	0,40	0,59	0,31

* Dolžine premorov so merjene v sekundah.

Zaznamovana in nezaznamovana interpretacija se v številu premorov in dolžini najdaljšega premora niti ne razlikujeta. Najkrajši premor in povprečna dolžina pri Bogataju približno ustrežata nezaznamovanima dolžinama.

Bogataj je načeloma naredil premore na istih mestih kot Ropret in Stramič, poudarjal pa je druge besede. Te niso izstopale toliko zaradi same poudarjenosti, ampak zaradi načina, kako je bila posamezna beseda poudarjena. Pri nekaterih je namreč Bogataj končne ali vmesne samoglasnike podaljšal.

Intonacijski potek in register sta odstopala od nezaznamovane interpretacije na tistih mestih, na katerih je Bogataj bolj močno in izrazito poudaril posamezno besedo ali več besed zaporedoma.

V zadnji povedi je Bogataj uporabil počasnejši tempo govora, ki je bil še dodatno zaznamovan s tremi nadpovprečno dolgimi premori in tišjim izgovorom. S tem je ustvaril nekakšno napetost.

Poteki stavčne intonacije so se razlikovali predvsem v tem, da so bile polkadence v nezaznamovani interpretaciji izpeljane padajoče, v zaznamovani pa rastoče.

Bogataj je v primerjavi z nezaznamovano interpretacijo načeloma uporabil nekoliko višji register. V grafu 7.13 lahko opazimo, da je drugi stavek povedi izgovoril z izrazito višjim registrom.

Besedilo v Bogatajevi interpretaciji je po najinem mnenju zaznamovano zaradi drugačnega načina poudarjanja (s podaljševanjem samoglasnikov) in zaradi pogostejših skokov v višji register. Interpretirano je na prijazen način, naslovnik pa ob poslušanju začuti toplino, zaupljivost.

7.4 Župani

7.4.1 Primerjava analiz

Premori:

Župani (0,21) zahtevamo, (0,76) da se občinam (0,06) z ozirom na njihov težki (0,05) gospodarski položaj (0,31/0,49/0,45) ne nalagajo (0,11/0,08) nobena nova bremena več (0,39/1,44/0,52) ter da jim država (0,10/0,08) odvzame bremena, (0,58/0,06) ki bi jih morala sama nositi (0,54/0,18/0,38) ali jim (0,07) odstopiti (0,11) ustrezen del svojih dohodkov.

Župani smatramo (0,52) za (0,06) najnujnejše v tem pravcu, (0,29/0,15/0,34) da se uvede zopet (0,08) nadzorstvo nad (0,14) prometom (0,12) z alkoholnimi (0,10) pijačami; (0,68/1,07/0,52) dalje, (0,70/0,53) da se (0,09) odvajajo (0,06) občinske (0,10) trošarine (0,13) od oddelkov državne finančne (0,07) kontrole (0,28/0,13) neposredno občinam (0,34/0,97/0,64) in da državne (0,13) prometne (0,10) ustanove (0,49/0,27) podpirajo občine s tem, (0,53/0,52/0,30) da dovoljujejo (0,08) občinskim (0,30) in državnim (0,10) uradom (0,24/0,32/0,32) vpogled (0,09) v prevozne (0,23) listine, (0,23/0,30) odnosno jim dajejo (0,17) izpiske (0,37) iz njih.

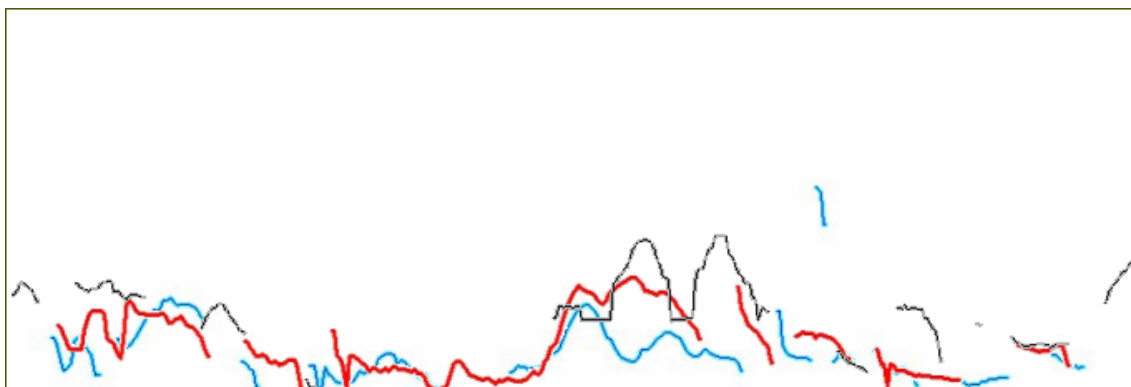
Poudarki:

Župani zahtevamo, da se občinam z ozirom na njihov težki gospodarski položaj ne nalagajo nobena nova bremena več ter da jim država odvzame bremena, ki bi jih morala sama nositi ali jim odstopiti ustrezen del svojih dohodkov.

Župani smatramo za najnujnejše v tem pravcu, da se uvede zopet nadzorstvo nad prometom z alkoholnimi pijačami; dalje, da se odvajajo občinske trošarine od oddelkov državne finančne kontrole neposredno občinam in da državne prometne ustanove podpirajo občine s tem, da dovoljujejo občinskim in državnim uradom vpogled v prevozne listine, odnosno jim dajejo izpiske iz njih.

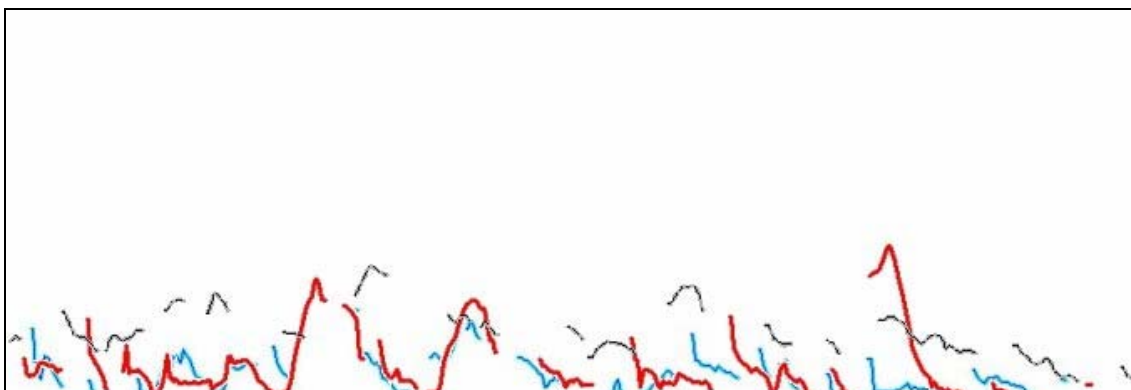
Stavčna intonacija:

Graf 7.17

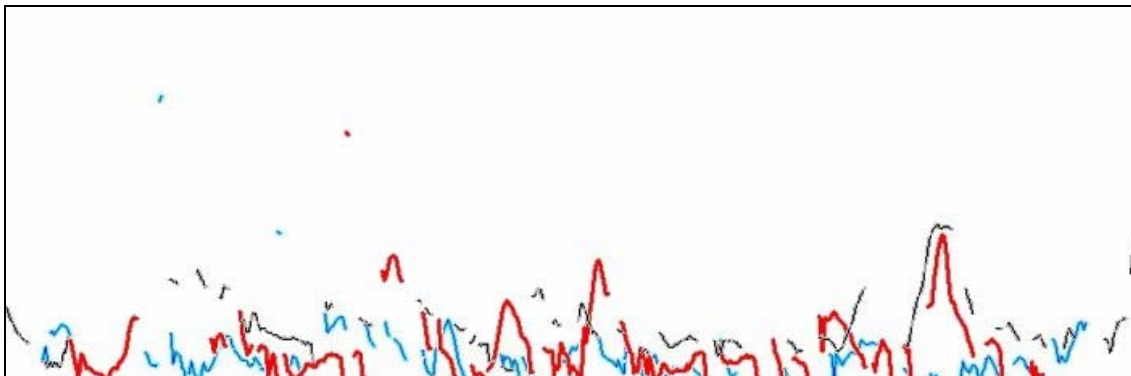
Ž u p a n i s m a - t r a m o z a n a - j n u j n e j - š e v t e m p r a v - c u ,

Graf 7.18

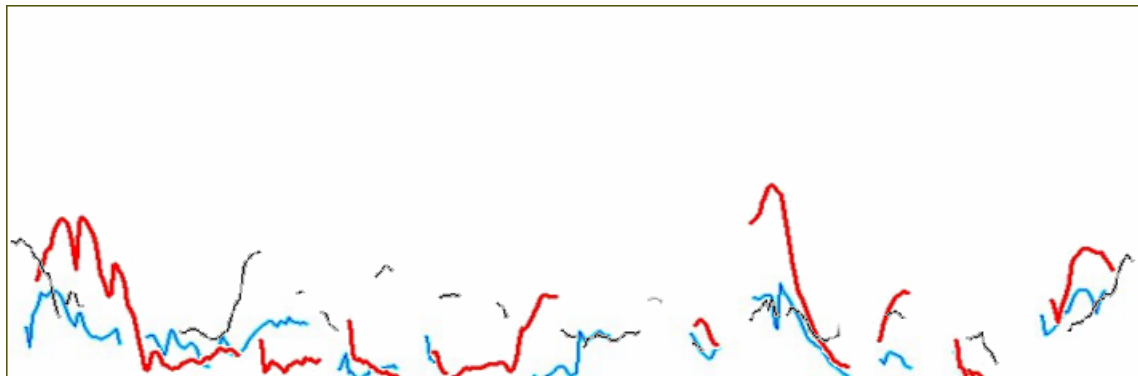
d a s e u v - e - d e z o - p e t n a d - z o r - s t v o n a d p r o m e t o m z a l k o h o l n i m i p i j a č a m i ;

Graf 7.19

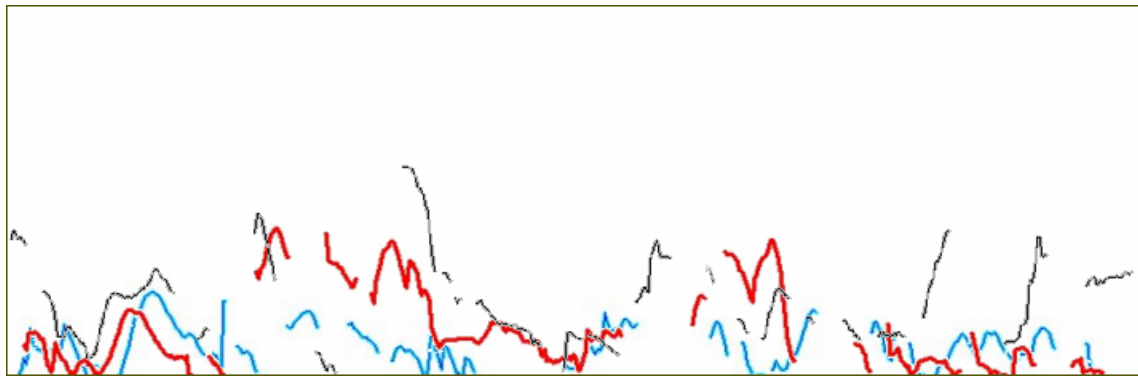
d a l j e , d a s e o d v a j a j o o b č i n s k e t r o š a r i n e o d o d d e l k o v d r ž a v n e f i n a n č n e k o n t r o l e n e p o s r e d n o o b č i n a m

Graf 7.20

in da državn e prometne ustan o-v e podpirajo ob - čine s tem,

Graf 7.21

da dovoljujejo občinskim in državnim uradom vpogled v prevozne listine.

7.4.2 Ugotovitve

Tabela 7.4: Statistična primerjava premorov vseh interpretov

INTERPRETI / PREMORI	Bogataj	Ropret	Stramič
število	33	12	21
najkrajši*	0,06	0,08	0,05
najdaljši*	0,76	1,44	0,64
povprečni*	0,27	0,63	0,25

* Dolžine premorov so merjene v sekundah.

Bogataj je v primerjavi z nevtralnima bralcema naredil precej premorov več, vendar pa se ti po dolžini najkrajšega, najdaljšega in povprečnega premora od nezaznamovanih bistveno ne razlikujejo.

Mesta premorov v zaznamovani interpretaciji se ne ujemajo vedno z mesti premorov v nezaznamovani interpretaciji. Bogataj je namreč naredil veliko premorov tam, kjer v nezaznamovanem govoru niso pričakovani. Pogosti so bili zlasti na mestih ob poudarjeni besedi.

Bogataj je poudaril precej več besed kot nevtralna bralca, velikokrat tudi več zapovrstjo. Večina mest poudarjenih besed pri njem ni ustrezala mestom v nezaznamovani interpretaciji. V nekaterih besedah je izrazito podaljšal fonem *r* in s tem poudaril celotno besedo.

Potek stavčne intonacije pri Bogataju se na določenih mestih razlikuje od poteka pri nevtralnih bralcih. Največkrat je bila to posledica poudarjanja, pri katerem je interpret uporabil višji register. Register je bil v povprečju višji kot pri nezaznamovani interpretaciji.

Ugotovili sva, da je zaznamovanost Bogatajeve interpretacije posledica izrazitega členjenja besedila na več manjših segmentov s premori, velikega števila poudarkov, izstopajočega fonema *r* v nekaterih besedah in višjega registra, zlasti pri poudarjenih delih besedila. Interpret se zelo trudi nazorno upovedati zapisano, da bi bilo naslovniku razumljivo in da bi ta dojel pomembnost povedanega. Celotno besedilo izzveni grobo in odrezavo. Način interpretiranja je nekako uradovalen in strog.

7.5 Delavski sveti

7.5.1 Primerjava analiz

Premori:

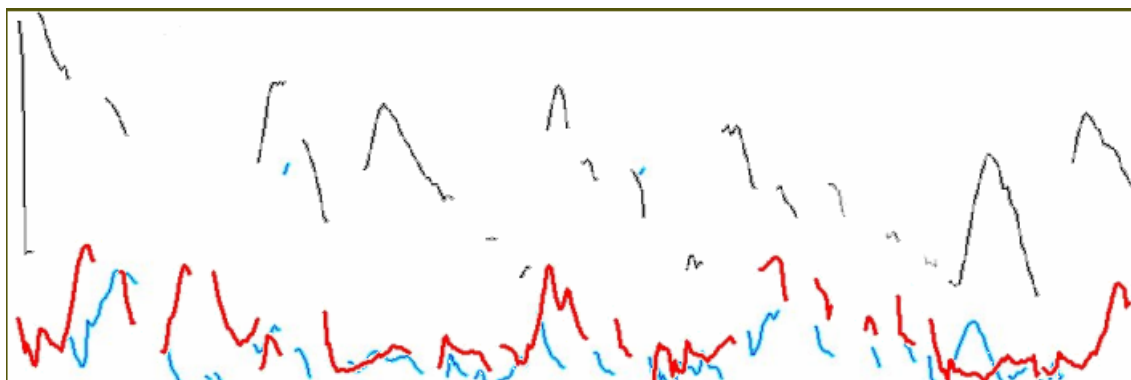
Delavski (0,35) sveti obstajajo (0,07) pri železniških (0,07) edinicah kot posvetovalni organi (0,48/0,34) ter so samo (0,13/0,06) izboljšana oblika sindikalnega dela. (1,85/1,36/0,54) Koristni predlogi (0,51) pa gredo naprej v Ljubljano (0,08/0,37/0,42) in nato še v direkcijo v Beograd, (0,32/0,40/0,35) delavski sveti pa lahko sami izvajajo v svojih enotah (0,38/0,30) le (0,15) manj (0,14) pomembne naloge. (0,48/2,00/1,21) V Mariboru (0,30) tudi niso posebno navdušeni nad (0,26) osrednjo gospodarsko službo železnic. (0,45/0,78/0,85) Zdi se jim, (0,57/0,47) da bi marsikdaj (0,07) kupili blago v Mariboru (0,06/0,14) ceneje, (0,07/0,51/0,16) kot (0,14) pa ga dobijo iz skladišča v Zalogu. (0,48/1,92/0,97) O pravilniku za službene oblike pravijo, (0,32/0,10) da je preveč (0,16) tog. (1,20/1,15/0,78) Tako imajo premikači pravico (0,28) do dežnih plaščev, (0,24/0,35/0,23) zavirači, (0,12) ki delajo podobno delo, (0,27/0,11/0,35) pa je nimajo. (0,59/1,31/1,10) Tudi sprevodniki (0,27) po pravilniku (0,18) ne potrebujejo (0,25) dežnih plaščev, (0,35/0,33/0,16) čeprav so jih (0,33/0,25/0,07) v resnici (0,24) potrebni.

Poudarki:

Delavski sveti obstajajo pri železniških edinicah kot posvetovalni organi ter so samo izboljšana oblika sindikalnega dela. Koristni predlogi pa gredo naprej v Ljubljano in nato še v direkcijo v Beograd, delavski sveti pa lahko sami izvajajo v svojih enotah le manj pomembne naloge. V Mariboru tudi niso posebno navdušeni nad osrednjo gospodarsko službo železnic. Zdi se jim, da bi marsikdaj kupili blago v Mariboru ceneje, kot pa ga dobijo iz skladišča v Zalogu. O pravilniku za službene oblike pravijo, da je preveč tog. Tako imajo premikači pravico do dežnih plaščev, zavirači, ki delajo podobno delo, pa je nimajo. Tudi sprevodniki po pravilniku ne potrebujejo dežnih plaščev, čeprav so jih v resnici potrebni.

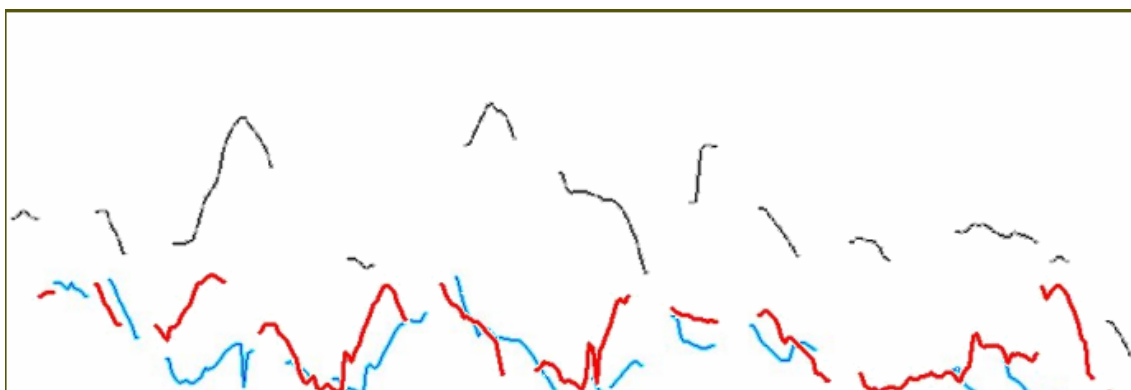
Stavčna intonacija:

Graf 7.22

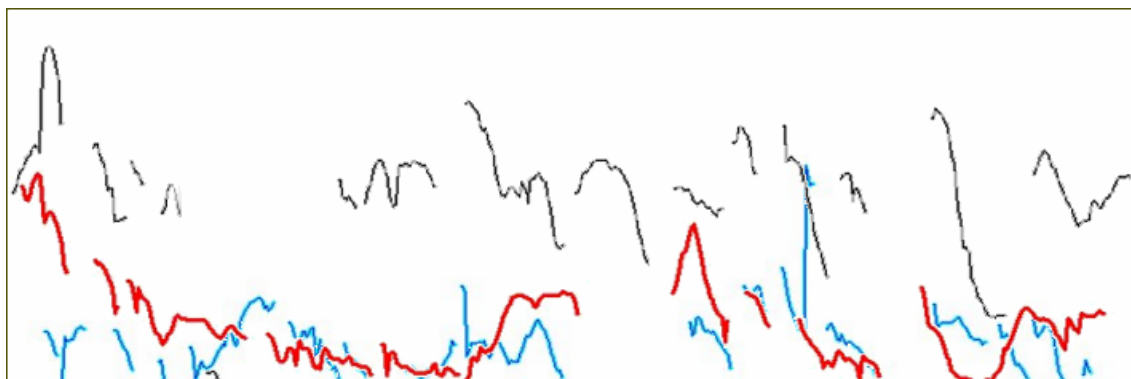
Delavski sve - ti ob - staja - jo pri železniških edinic - ah kot posvetovalni o r g a n i

Graf 7.23

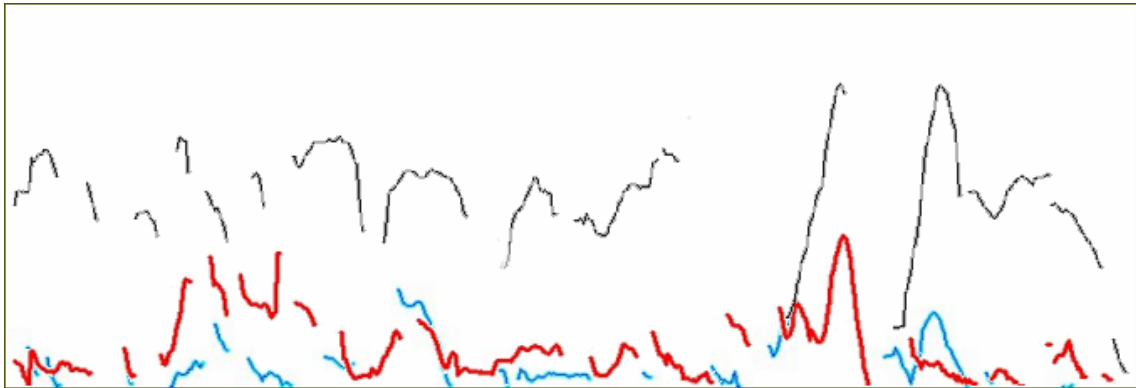
ter so samo iz - bolj - šana obli - ka sindikalnega dela.

Graf 7.24

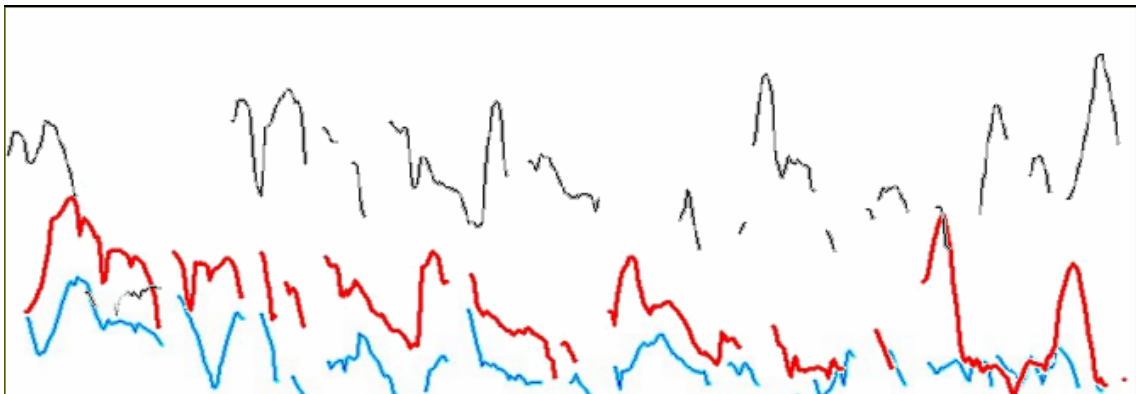
Koristni predlogi pa gredo naprej v Ljubljano in nato še v direk - cijo v Beograd,

Graf 7.25

delav - ski sve-ti pa lahko sami i z v a j a j o v svojih enotah le manj pomembne naloge.

Graf 7.26

V Mariboru tudi niso posebno navdušeni nad osrednjo g o s p o d a r s k o službo že-lez-nic.

7.5.2 Ugotovitve

Tabela 7.5: Statistična primerjava premorov vseh interpretov

INTERPRETI / PREMORI	Bogataj	Ropret	Stramič
število	33	16	19
najkrajši*	0,06	0,11	0,06
najdaljši*	1,85	2	1,21
povprečni*	0,35	0,73	0,43

* Dolžine premorov so merjene v sekundah.

V zaznamovano prebranem besedilu je približno dvakrat več premorov kot v nezaznamovanem. Najkrajša premora v besedilih se ujemata. Najdaljši premor pri Bogataju z vidika zaznamovanosti ne odstopa od Ropretovega in Stramičevega, ampak pade ravno vmes. Razlika je v povprečni dolžini premora – pri zaznamovani interpretaciji je krajša. Bogatajeva interpretacija ima tudi veliko premorov, ki členijo besedilo na krajše segmente in so pogosti ob poudarjenih delih besedila.

Bogataj je poudaril precej besed, velikokrat tudi več zaporedoma, medtem ko je bilo pri nevtralnih bralcih veliko manj poudarkov. Poudarjene besede se v večini primerov med zaznamovano in nezaznamovano interpretacijo niso ujemale.

Potek stavčne intonacije pri zaznamovani interpretaciji se ne razlikuje izrazito od poteka pri nevtralnih bralcih, se pa nahaja v višjem frekvenčnem območju.

Ugotovili sva, da je Bogatajeva interpretacija zaznamovana z velikim številom premorov, ki so bili v povprečju nekoliko krajši kot pri nezaznamovani interpretaciji, in poudarkov. Prebrano besedilo je zaznamovano tudi z visokim registrom in izrazitim intonacijskim nihanjem oziroma strmim tonskim potekom. Gre za zaletav govor in sekanje besedila na posamezne dele. Celota izzveni agresivno, odrezavo, jezno in razburjeno.

7.6 Juristična palača

7.6.1 Primerjava analiz

Premori:

Juristična (0,07) palača v Ljubljani hrani (0,31/0,05) velikansko število že prav starih sodnih aktov, (0,34/0,60/0,37) ki vsebujejo marsikatero, (0,34/0,28) mestoma napeto zgodbo, (0,36/0,47/0,42) ali pa (0,40) pripovedujejo (0,09) o hudih (0,32/0,06) in (0,06) velikih pravadah. (0,26/1,68/0,79) Mnogi akti, (0,13) ki tehtajo (0,09/0,08) po več kilogramov, (0,27/0,33) so shranjeni (0,17/0,11/0,07) v velikih kletih. (0,42/1,16/0,58) Njih se drži (0,29/0,06) debela plast (0,13) prahu. (0,27/1,61/0,83) Po skupnem izkazu (0,41/0,25) apelacijskega sodišča v Ljubljani (0,40/0,28/0,39) je bilo lani (0,14/0,09) zaznamovano.

Velikanska (0,17) množina (0,23) papirja. (0,46/1,33/0,66) Če vzamemo, (0,07) da (0,13) tehta vsak spis (0,29) najmanj (0,45/0,12) nič celih (0,23/0,13) petindvajset kilograma, (0,07/0,47/0,54) predstavljajo (0,23) ti sodni spisi (0,25/0,39) lepo (0,13/0,13) in (0,18) impozantno (0,13) težo (0,37/0,36/0,36) štiriinšestdeset (0,16) tisoč (0,29/0,19/0,06) dvesto (0,11) trinajst kilogramov. (0,45/1,34/1,31) Za (0,06) prevoz tega papirja (0,32/0,49) bi bilo (0,14) pač (0,07) potrebno (0,08) najmanj (0,12) šest (0,48/0,44/0,10) tovornih (0,11) vagonov.

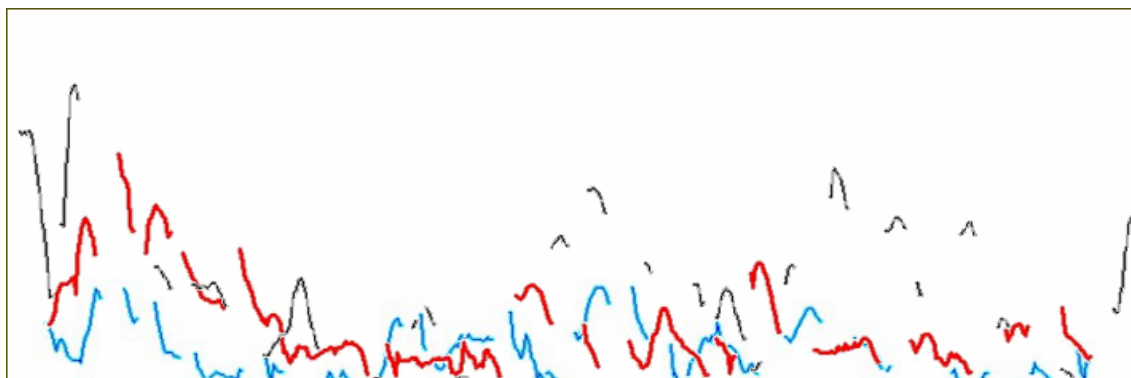
Poudarki:

Juristična palača v Ljubljani hrani velikansko število že prav starih sodnih aktov, ki vsebujejo marsikatero, mestoma napeto zgodbo ali pa pripovedujejo o hudih in velikih pravadah. Mnogi akti, ki tehtajo po več kilogramov, so shranjeni v velikih kletih. Njih se drži debela plast prahu. Po skupnem izkazu apelacijskega sodišča v Ljubljani je bilo lani zaznamovano.

Velikanska množina papirja. Če vzamemo, da tehta vsak spis najmanj nič celih petindvajset kg, predstavljajo ti sodni spisi lepo in impozantno težo štiriinšestdeset tisoč dvesto trinajst kilogramov. Za prevoz tega papirja bi bilo pač potrebno najmanj šest tovornih vagonov.

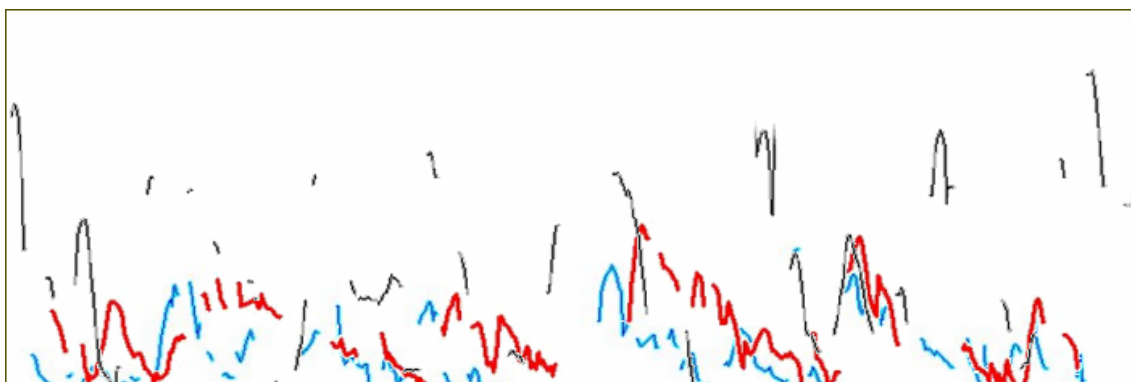
Stavčna intonacija:

Graf 7.27

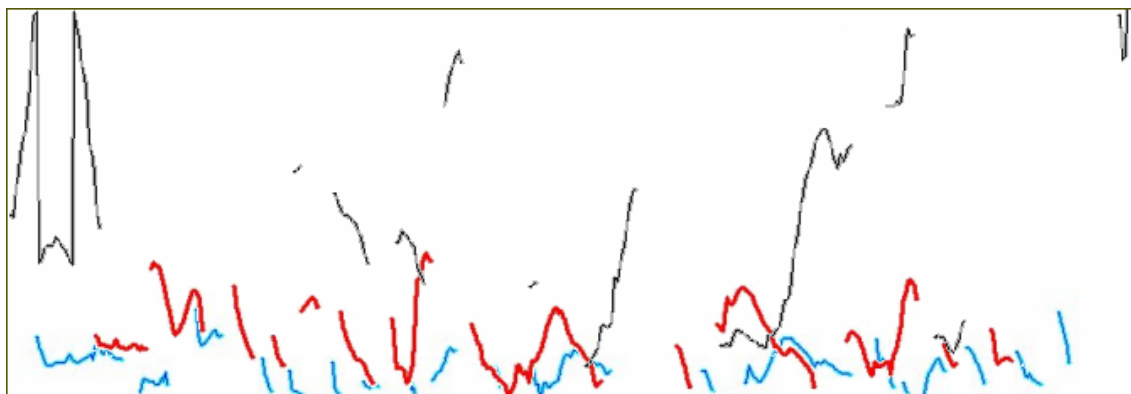
Juristična palača v Ljubljani hrani veli-kan-sko število že prav starih sodnih a - ktov,

Graf 7.28

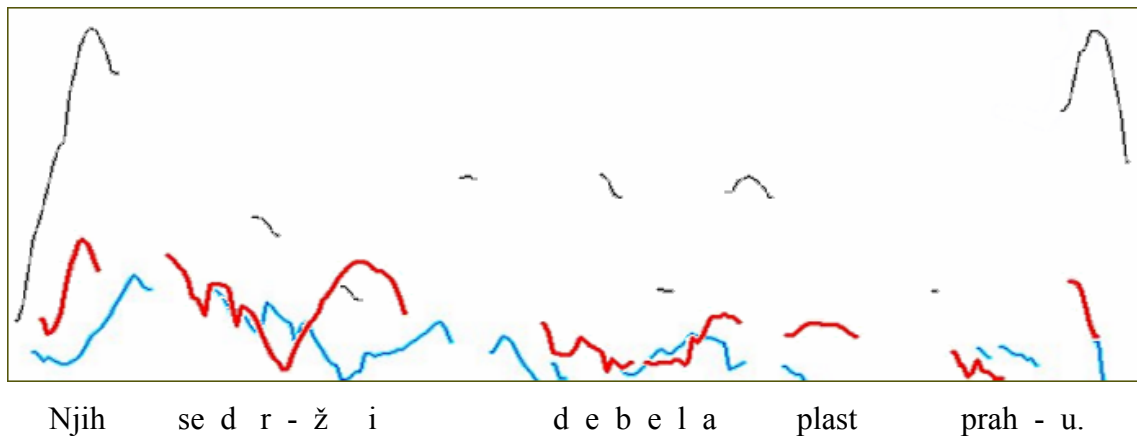
ki vsebujejo marsikatero, mestoma napeto zgodbo, ali pa pripovedujejo o hudih in velikih pravadah.

Graf 7.29

Mnogi ak-ti, ki tehtajo po več kilogramov, so shranjeni v velikih kletih.

Graf 7.30

7.6.2 Ugotovitve

Tabela 7.6: Statistična primerjava premorov vseh interpretov

INTERPRETI / PREMORI	Bogataj	Ropret	Stramič
število	34	36	45
najkrajši*	0,06	0,08	0,05
najdaljši*	0,48	1,68	1,61
povprečni*	0,24	0,57	0,35

* Dolžine premorov so merjene v sekundah.

Število premorov v Bogatajevi interpretaciji je nekoliko manjše. Pri najkrajšem premoru ni odstopanja od nezaznamovane interpretacije. Povprečna dolžina premora v zaznamovano prebranem besedilu je nekoliko krajša, medtem ko je najdaljši premor skoraj štirikrat krajši kot pri nezaznamovani različici.

Bogataj je večkrat naredil premor ob poudarjeni besedi, kjer ga Ropret in Stramič nista napravila. Pogosti so bili premori za glagolom.

Poudaril je zelo veliko besed, tudi po več zaporedoma. V nekaterih primerih je izrazito in čim bolj jasno izgovoril vsak zlog posamezne besede.

V zaznamovani interpretaciji je prevladovala rastoča intonacija, kar je v nasprotju z intonacijo v nezaznamovanih interpretacijah. Poleg tega je Bogataj uporabil tudi zelo visok register, ki v grafih vidno odstopa od nezaznamovanega. Še posebej pri poudarjenih besedah sva opazili izrazit odstop krivulje navzgor.

Po najinih ugotovitvah v besedilu ni izrazito dolgih premorov, je pa veliko poudarkov. Bogatajeva interpretacija je zaznamovana tudi z zelo visokim registrom, zlasti na izrazito poudarjenih mestih. Interpret je večkrat jasno ločil vsak zlog v posamezni besedi. Zdi se, kot da se trudi jasno izgovarjati vsako besedo posebej. Pri tem skuša naslovníku čim bolj nazorno predstaviti vsebino besedila, ki sama po sebi ne zahteva tako intenzivnega, morda celo dramatičnega interpretiranja. Naslovník dobi vtis, kot da besedilo govori o neki življenjskega pomena vredni stvari in ne o starih sodnih aktih. Gre za nekakšen šolski, poučevalni oziroma didaktični način upovedovanja.

7.7 Mož iz jekla

7.7.1 Primerjava analiz

Premori:

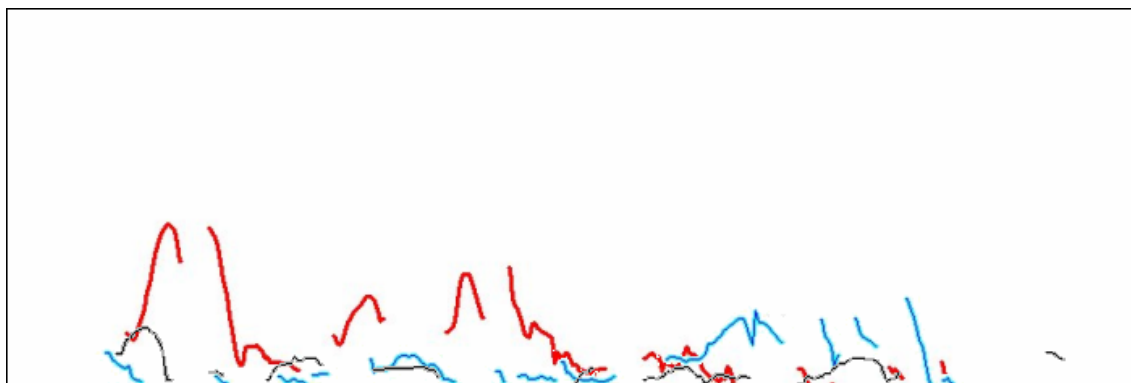
Mož iz jekla (0,33/0,17) je seveda (0,09/0,11/0,08) ameriška (0,15) posebnost. (0,54/0,92/0,67) V dvorani (0,05) vojaškega ministrstva stoji pošast, (0,39/0,23) visoka sedem metrov (0,31/0,29) in težka (0,13) pet (0,14) ton. (0,39/0,74/1,01) Ima obliko (0,17) velikanskega (0,06) človeka. (0,37/1,45/0,76) Posebnost tega stroja je, (0,06/0,28) da rešuje najtežje računske naloge (0,35/0,20) z brezprimerno (0,19) točnostjo. (0,41/1,28/0,78) Umetnik, (0,24/0,24/0,12) mož (0,41/0,08) pomaga graditi mostove, (0,28/0,38/0,52) meri nebesni prostor, (0,25/0,77/0,29) uči, (0,09) kako naj se ravna (0,10) pravilno s topovi, (0,24/0,68/0,38) in vrši (0,28/0,26) še sto drugih poslov, (0,28/0,42/0,31) ki slonijo na številkah. (0,56/1,63/0,96) Ni ga človeka, (0,34/0,44) ki bi bil v računih tako hiter, (0,33/0,30/0,38) točen (0,10/0,08/0,21) in nezmotljiv. (0,65/1,04/0,23) Ta (0,23/0,08) umetni (0,08) človek (0,14) dela seveda (0,54/0,20) s pomočjo (0,64/0,14/0,11) dinamno stroja.

Poudarki:

Mož iz jekla je seveda **ameriška** posebnost. V dvorani vojaškega ministrstva stoji pošast, visoka **sedem** metrov in težka **pet** ton. Ima obliko **velikanskega** človeka. **Posebnost** tega stroja je, da rešuje **najtežje** računske naloge z brezprimerno točnostjo. **Umetnik**, mož **pomaga** graditi mostove, **meri** nebesni prostor, uči, kako naj se **ravna** pravilno s topovi, in vrši še sto drugih poslov, ki slonijo na številkah. Ni ga človeka, ki bi bil v računih tako hiter, točen in nezmotljiv. **Ta** umetni človek dela seveda s pomočjo **dinamo** stroja.

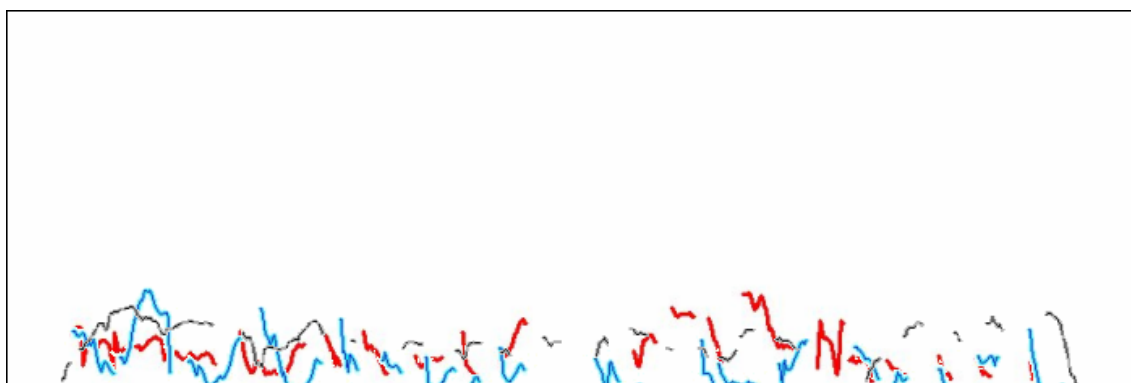
Stavčna intonacija:

Graf 7.31

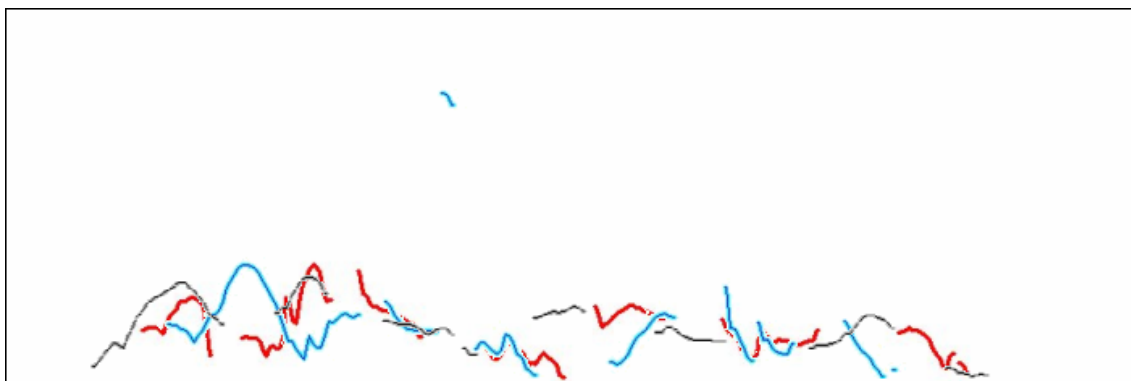
Mož iz jek - la je seveda ameri - ška posebnost.

Graf 7.32

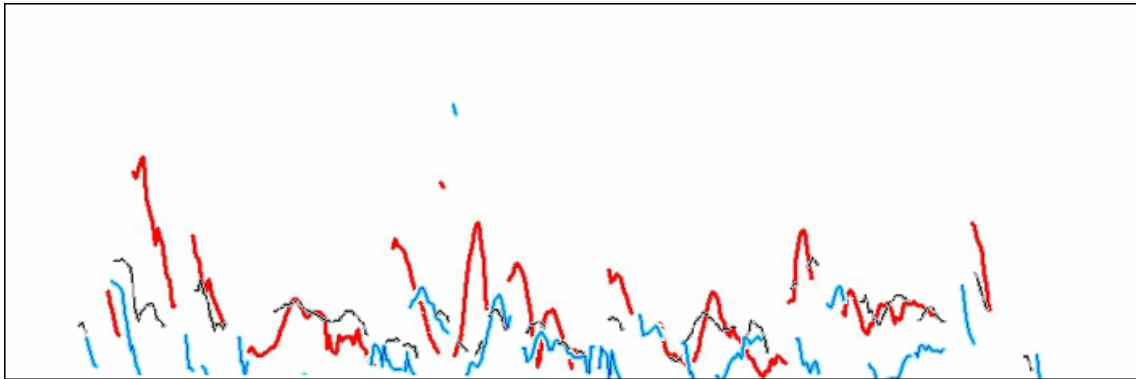
V dvorani vojaškega ministrstva stoji pošast, visoka sedem metrov in težka pet ton.

Graf 7.33

Ima obli - ko veli - kan - skega človeka.

Graf 7.34

Posebnost tega stroja je, da rešuje najtežje računske naloge z brezprimerno točnostjo.

7.7.2 Ugotovitve

Tabela 7.7: Statistična primerjava premorov vseh interpretov

INTERPRETI / PREMORI	Bogataj	Ropret	Stramič
število	23	28	25
najkrajši*	0,06	0,06	0,05
najdaljši*	0,65	1,63	1,01
povprečni*	0,33	0,47	0,34

* Dolžine premorov so merjene v sekundah.

Pri Bogatajevi interpretaciji je nekoliko manj premorov, vendar so ti na istih mestih kot pri nezaznamovani interpretaciji. Najkrajši premor in povprečna dolžina premora se med interpreti ujemata. Najdaljši premor pa je pri Bogataju precej krajši kot pri nevtralnih bralcih.

Z dolgimi premori je Bogataj ustvaril nekakšno napetost, ki v naslovniku vzbudi radovednost, kaj bo sledilo premoru.

Bogataj je večinoma poudarjal druge besede kot nevtralna bralca. Pri njem je razvidna neenakomerna porazdelitev poudarkov. V določenih povedih jih na primer sploh ni, v drugih pa jih je več, ponekod celo zaporedoma.

Frekvenčno območje Bogatajevega glasu se nahaja med območjema nevtralnih bralcev, tako da višina glasu v tem besedilu bistveno ne vpliva na zaznamovanost. To velja tudi za potek stavčne intonacije.

Bogataj je začel interpretirati nekoliko počasneje in dokaj umirjeno, kasneje pa je malce pospešil tempo. V nadaljevanju je prišlo do menjavanja hitrosti govora. Pri nevtralnih bralcih pa je šlo za dokaj enakomeren govorni potek.

Ugotovili sva, da je interpretacija zaznamovana z neenakomerno porazdelitvijo poudarkov in hitrostjo govora ter z dolgimi premori, ki ustvarjajo nekakšno napetost in radovednost. Naslovniku vsebina tako izzveni presenetljivo in senzacionalno.

7.8 Predavanja

7.8.1 Primerjava analiz

Premori:

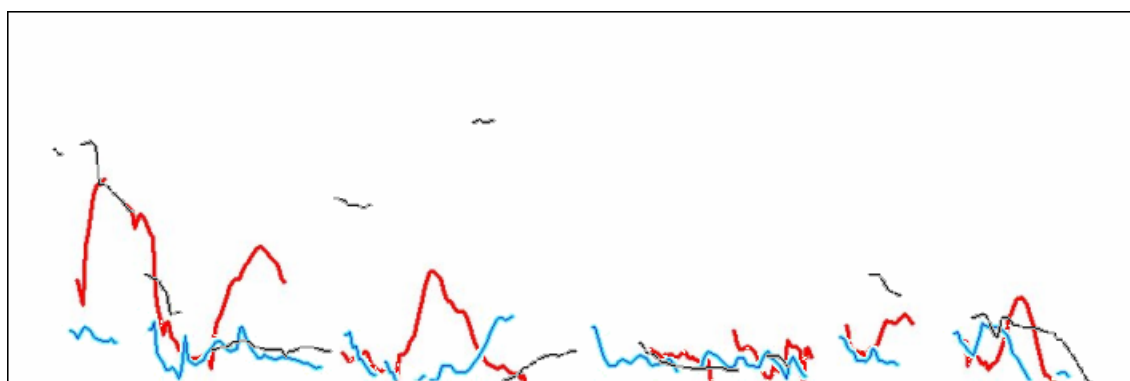
Pri predavanjih na radiu (0,29/0,14) se je izvršila sprememba. (0,10/1,15/0,74) Predavanje gospe (0,09/0,05) Znidarčičeve (0,20/0,18) o primorski kuhinji (0,32/0,35/0,42) je preloženo na (0,05) nedoločen čas. (0,46/0,99/0,95) Predavanje gospe (0,08) Kumljeve (0,29/0,18/0,24) o sestavi naše prehrane (0,35/0,35) se bo vršilo (0,08) dne (0,12/0,19/0,26) petega februarja. (0,95/1,21/0,73) Nadalje sledijo predavanja: (0,52/0,54) vzgoja (0,14/0,19) doraščajoče (0,09/0,05) ženske mladine, (0,28/0,65/0,49) snaženje (0,07/0,06) madežev, (0,36/0,69/0,51) nekaj za gospodinje (0,08/0,11/0,12) in dekleta (0,43/0,42/0,43) in vrednost (0,24/0,13/0,10) gospodinjskega dela.

Poudarki:

Pri predavanjih na radiu se je izvršila sprememba. Predavanje gospe Znidarčičeve o primorski kuhinji je preloženo na nedoločen čas. Predavanje gospe Kumljeve o sestavi naše prehrane se bo vršilo dne petega februarja. Nadalje sledijo predavanja: vzgoja doraščajoče ženske mladine, snaženje madežev, nekaj za gospodinje in dekleta in vrednost gospodinjskega dela.

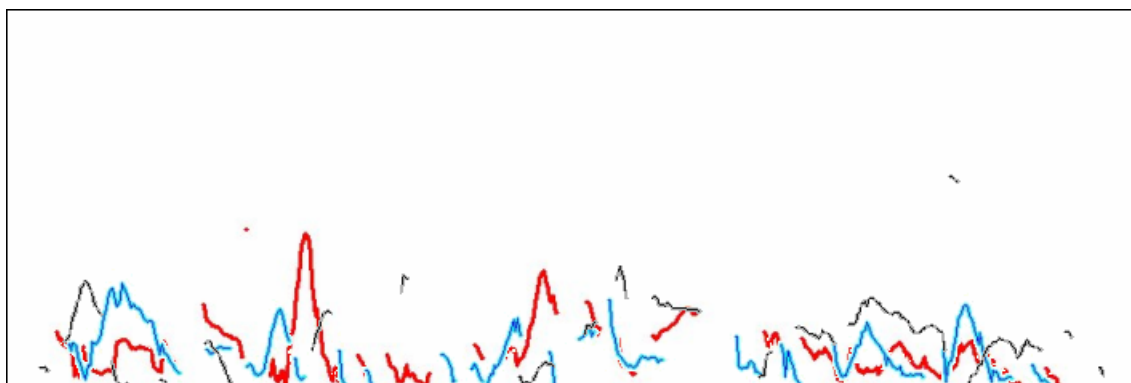
Stavčna intonacija:

Graf 7.35

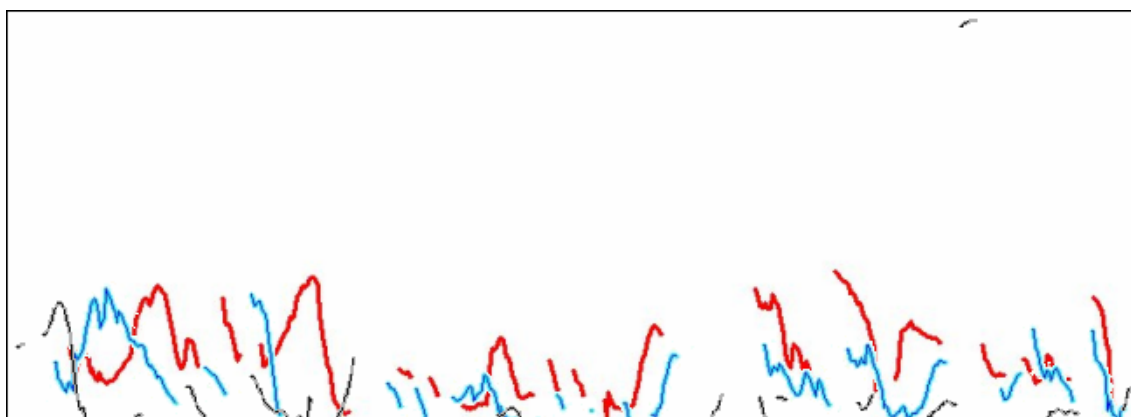
Pri predavanjih na radiu se je izvršila sprememba.

Graf 7.36

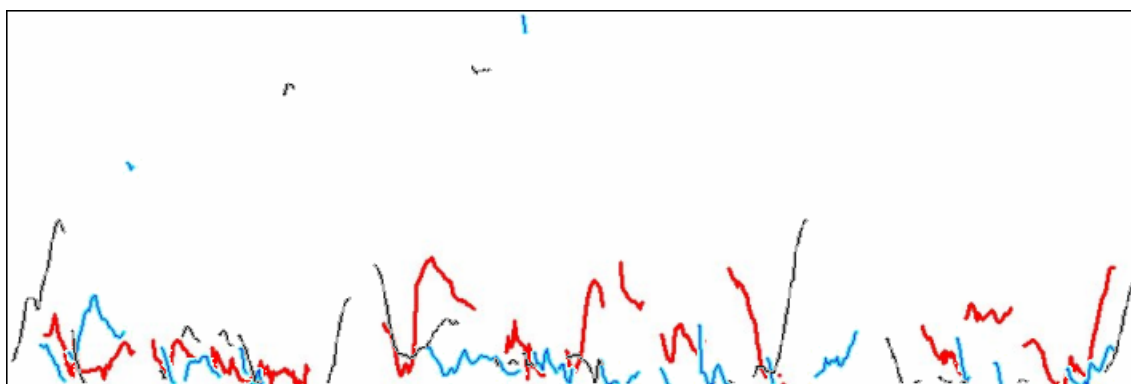
Predavanje gospe Znidarčičeve o primorski kuhinji je preloženo na nedoločen čas.

Graf 7.37

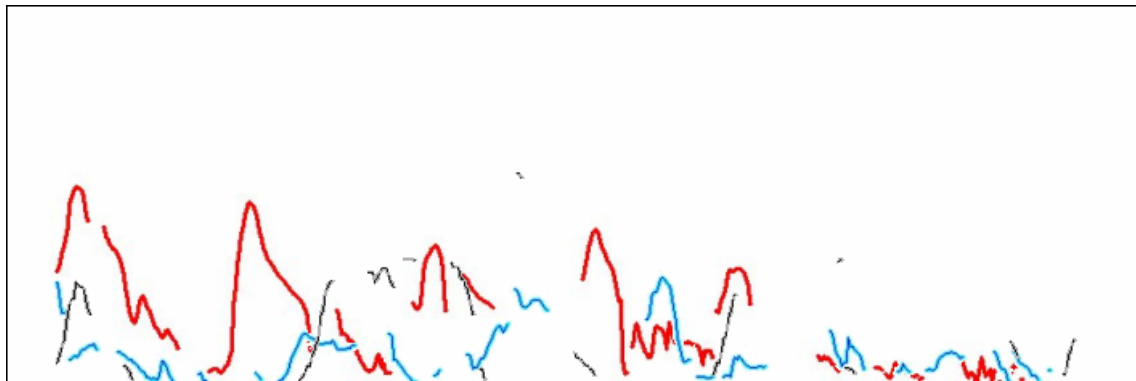
Predavanje gospe Kumljeve o sestavi naše prehrane se bo vršilo dne petega februarja.

Graf 7.38

Nadalje sledijo predavanja: vzgoja doraščajoče ženske mladine, snaženje madežev,

Graf 7.39

nekaj za gospodi-nje in dekleta in vrednost gospodinjskega dela.

7.8.2 Ugotovitve

Tabela 7.8: Statistična primerjava premorov vseh interpretov

INTERPRETI / PREMORI	Bogataj	Ropret	Stramič
število	16	18	18
najkrajši*	0,07	0,06	0,05
najdaljši*	0,95	1,21	0,95
povprečni*	0,26	0,43	0,35

* Dolžine premorov so merjene v sekundah.

Bogataj je naredil v primerjavi z nevtralnima bralcema dva premora manj. Tako najkrajši kot najdaljši premor sta v obeh vrstah interpretacije približno enako dolga. Povprečna dolžina premora pa je pri zaznamovani interpretaciji krajša.

Nekatere samoglasnike na koncu besed je Bogataj izgovoril daljše. Ti so na nek način nadomestili premore. Podaljšani so bili tudi nekateri samoglasniki znotraj besed. Pri tem je nekoliko zvišal register, kar daje vtis, kot da bi besedo zapel.

Izmed petih besed, ki jih je poudaril Bogataj, se le dve ujemata s poudarjenimi besedami nezaznamovane interpretacije. Ostali trije poudarki so nepričakovani. Samo besedilo govori o predavanjih, tako da poudarek samostalnika *predavanje* ni najbolj smiseln, prislov *nadalje* in zaimek *nekaj* pa sta ravno tako nenavadna.

Dve povedi v zaznamovano interpretiranem besedilu sta izpeljani z antikadenco, kar je v nasprotju z nezaznamovano prebranim besedilom. Polkadence so vsi trije interpreti izpeljali enako.

Ugotovili sva, da Bogatajevo interpretacijo besedila zaznamujejo krajši premori, nepričakovani poudarki in antikadenčno izpeljane pripovedna povedi. Na poseben način ga zaznamujejo tudi podaljšano izgovorjeni samoglasniki na koncu besed, ponekod tudi znotraj njih, pri čemer nekoliko zviša ton govora. Zdi se, kot bi prepeval. Besedilo izzveni obstransko, manj pomembno in lahkotno. Naslovnik lahko dobi občutek, da slišane ni treba resno obravnavati.

8. TIPI ZAZNAMOVANOSTI

Na podlagi primerjalne analize zaznamovano in nezaznamovano prebranih besedil sva izločili štiri izrazitejše tipe zaznamovanosti, ki jih je Bogataj uporabil v določenih interpretacijah. Tipe sva določili glede na vrsto govorne zaznamovanosti, ki vključuje kombinacijo vsaj treh značilno zaznamovanih stavčnofonetičnih prvin. Poimenovali sva jih v skladu s tem, na kakšen način govorec podaja vsebino oziroma kako naslovnik dojame način govora. Te štiri tipe sva poimenovali:

- **agresivno-odrezavi tip,**
- **ravnodušno-monotoni tip,**
- **umirjeno-ironični tip** in
- **lahkotno-sproščeni tip.**

8.1 Agresivno-odrezavi tip

Govor tega tipa izzveni agresivno in odrezavo. Gre za zaletav govor in sekanje besedila na posamezne dele.

Ta način govora dosežemo z velikim številom poudarkov in premorov, z višjim registrom in izrazitim intonacijskim nihanjem oziroma strmim tonskim potekom. Za poudarke je značilno, da se nahajajo tudi na mestih, kjer jih pri nezaznamovanem govoru ne pričakujemo; pogosto je poudarjenih več besed zaporedoma. Premori so kratki in se največkrat pojavljajo ob poudarkih.

S kratkimi in pogostimi premori je govor členjen na krajše segmente. Zaradi tega ter pogostih in izrazitih poudarkov posamezne povedi ne tečejo gladko, ampak so večkrat prekinjene. Prisotno je tudi izrazitejše, »odrezano« intonacijsko nihanje; zlasti pri poudarjenih besedah se ton glasu še nekoliko zviša in zatem strmo pade (strm tonski potek). Celota tako izzveni odrezavo in zaletavo. Če tem značilnostim dodamo še visok govorni register, ki ga naslovnik zazna kot neprijetnega, govor izzveni agresivno.

Primer tega tipa zaznamovanosti najdemo v besedilu *Delavski sveti*.

8.2 Ravnodušno-monotoni tip

Pri tem tipu gre za monotono, nenavdušeno podajanje vsebine. Naslovnik dobi vtis, da je govorec ravnodušen, zdolgočasen in da ga vsebina govora ne zanima.

Tak govor dosežemo s kombinacijo izrazito nizkega registra in neizrazitih poudarkov ali njihovo odsotnostjo ter s prevladujočo padajočo stavčno intonacijo. Intonacijsko nihanje je enakomerno in neizrazito. Nizek govorni register je že sam po sebi (čustveno) zaznamovan, v kombinaciji z neizrazitimi poudarki pa dela besedilo monotono. Za ta tip sta značilni tudi srednja hitrost govora in pričakovana členitev s premori (nezaznamovani stavčnofonetični prvini), ki v kombinaciji z neizrazitimi poudarki oziroma njihovo odsotnostjo izpostavita govorcev ravnodušen in zdolgočasen odnos do besedila.

Ta tip zaznamovanosti je prisoten v interpretaciji besedila *Sijajno in veliko delo*.

8.3 Umirjeno-ironični tip

Ta tip vključuje ležeren, umirjen način podajanja vsebine, dopolnjen z govorcevim samozadovoljstvom s povedanim, samohvalo in strinjanjem z vsebino, ki hkrati vključuje prikrito ironični odnos do povedanega.

Govor je – podobno kot pri agresivno-odrezavem tipu – zaznamovan s številnimi premori, ki na določenih delih skupaj s poudarjenimi besedami ustvarjajo nekakšno »prekinjeno ritmičnost«. Vendar pa ta tip v primerjavi s prvim ne izzveni agresivno in odrezavo predvsem zato, ker je govorni register veliko nižji in ne vsebuje tako izrazitega intonacijskega nihanja kot prvi tip. Od prvega se umirjeno-ironični tip razlikuje tudi v tem, da govorec uporablja posmehljivi ton, ki ga doseže zlasti z uporabo polglasnika ∂ in $h\partial$ ter s podaljšano izgovorjenimi zadnjimi fonemi v besedah pred premori.

Ta tip zaznamovanosti zasledimo v besedilu *V razvoju*.

8.4 Lahkotno-sproščeni tip

Pri tem tipu je vsebina predstavljena kot nekaj lahkotnega, obstranskega in manj pomembnega. Naslovnik dobi občutek, da slišane ni treba resno obravnavati.

Tak govor dosežemo s prevladujočimi antikadenčno izpeljanimi pripovednimi povedmi. Navzgor se zaključijo tudi več besed znotraj povedi, in sicer z daljše izgovorjenimi samoglasniki na koncu besed (ti občasno nadomeščajo premore), pri čemer je govorni register nekoliko zvišan. To daje vtis, kot da bi bila beseda nekako zapeta. Podaljšani so tudi nekateri vokali znotraj besed.

Antikadenčne izpeljave v kombinaciji s krajšimi premori, nepričakovanimi poudarki, predvsem pa z nekaterimi daljše izgovorjenimi samoglasniki v višjem registru, ki dajejo vtis, kot da bi govorec občasno malce popeval, naredijo besedilo lahkotno in manj pomembno. Naslovnik ima občutek, da vsebine ni treba jemati resno.

Primer tega tipa zaznamovanosti najdemo v besedilu *Predavanja*.

ZAKLJUČEK

Na temelju primerjalne analize nezaznamovano in zaznamovano prebranih besedil sva dosegli najin cilj in dokazali hipotezo, da določena kombinacija zaznamovanih stavčnofonetičnih prvin vpliva na vrsto zaznamovanosti v govoru. Ugotovili sva, da je v Bogatajevih interpretacijah (v primerjavi z interpretacijami nevtralnih bralcev) zaznamovanih vseh pet stavčnofonetičnih prvin: premori, poudarki, govorni register, hitrost in stavčna intonacija. Še najmanj je zaznamovana hitrost, s katero se tudi nisva podrobneje ukvarjali, saj ni bilo večjih odstopanj.

Prozodične prvine niso zaznamovane ali enako zaznamovane pri vseh besedilih. Pri nekaterih interpretacijah so lahko na primer zaznamovani le register (nizek), stavčna intonacija (antikadenča izpeljava pripovednih povedi) in poudarki (neizraziti ali odsotni), medtem ko sta raba premorov in hitrost govora v skladu z nezaznamovano normo. To sva dokazali in pojasnili v zadnjem poglavju, ko sva pisali o različnih tipih glede na vrsto govorne zaznamovanosti, ki vključuje kombinacijo vsaj treh značilno zaznamovanih stavčnofonetičnih prvin.

Določili sva štiri tipe zaznamovanosti in jih poimenovali v skladu s tem, na kakšen način govorec podaja vsebino oziroma kako naslovnik dojame način govora. Ti tipi so: agresivno-odrezavi, ravnodušno-monotoni, umirjeno-ironični in lahkotno-sproščeni tip zaznamovanosti.

Na podlagi analize stavčnofonetičnih prvin in ugotovljenih odstopanj zaznamovanih interpretacij od nezaznamovanih sva ugotovili, da k zaznamovanosti prispevajo tudi individualne značilnosti vsakega interpreta oziroma govorca na splošno, kar nikakor ni zanemarljivo.

Na način interpretacije/govora vplivajo na primer glasovne značilnosti posameznika (zmožnosti in omejitve govornih organov), njegovo trenutno razpoloženje in psihofizično stanje, vnaprejšnja pripravljenost na branje oziroma interpretiranje, različne okoliščine (časovna omejenost, kakovost mikrofona oziroma snemalne opreme nasploh ...), znanje oziroma učenje pravilne rabe stavčnofonetičnih prvin itd.

Antončičeva in Šeruga Prekova (2004: 15) menita, da »se večine stavčnofonetičnih prvin, na primer pravilnega členjenja govora s premori in z melodijo, celotnega intonacijskega poteka, kadenčne in antikadenčne glave intonacije, obvladovanja in menjave registra ter govorne hitrosti, glasovnega barvanja itn., najbolj učinkovito naučimo le pri individualnih praktičnih vajah, ne pa iz priročnikov.«

Če bi isto besedilo, ki ga je interpretiral Bogataj, dali drugemu interpretu z navodili, naj ga prebere ob upoštevanju vseh značilnosti, ki jih določa na primer agresivno-odrezavi tip zaznamovanosti, bi verjetno dobili približek prvotne interpretacije. Do odstopanj bi prišlo predvsem zaradi individualnih značilnosti vsakega interpreta.

Primerjalna analiza bi bila verjetno bolj verodostojna, če bi en govorec prebral nezaznamovano in zaznamovano različico besedil. Tako ne bi prišlo do odstopanj med interpretacijama zaradi nekaterih značilnosti govora posameznega interpreta, ki so določene s sposobnostmi in omejitvami njegovih govornih organov. Določenega glasovnega učinka ne moremo vedno doseči le s svojim hotenjem.

Pri vseh Bogatajevih zvočnih posnetkih je bila prisotna tudi glasba. Vsako besedilo je imelo svojo glasbeno podlago, ki ima poleg načina interpretiranja ogromen vpliv na to, kako poslušalec dojame določeno vsebino. V primeru novih ali nadaljnjih raziskovanj bi bilo zato treba izvesti analizo zgolj govornih posnetkov brez glasbe v ozadju.

Literatura in viri

- Antončič, Emica, Cvetka Šeruga Prek (2003/2004): *Slovenska zborna izreka*. Maribor: Založba Aristej.
- Bogataj, Mirko (2006): Osebno pismo avtoricama diplomskega dela. Ljubljana, 11. julij 2006.
- Boyd, Andrew (1988/2001): *Broadcast journalism, techniques of radio and television news*. England: Focal Press.
- Cool Edit, Help, Contents.
- Crissell, Andrew (1986): *Understanding radio*. London in New York: Methuen.
- Cruttenden, A. (1986): *Intonation*. Cambridge Textbooks in Linguistics, C. U. P.
- Čuček, Janez (1998): Rolanje po TV. *Pilot (priloga Dnevnika)*, avgust 1998: str. 42.
- Erjavec, Karmen (1999): Značilnosti množičnih medijev. V: Karmen Erjavec in Zala Volčič (ur.): *Odraščanje z mediji*. Ljubljana: Zveza prijateljev mladine Slovenije, str. 9–34.
- Ferbežar, mag. Ina, Mihaela Knez, Andreja Markovič, dr. Nataša Pirih Svetina, dr. Mojca Schlamberger Brezar, dr. Marko Stabej, mag. Hotimir Tivadar, mag. Jana Zemljarič Miklavčič (2004): *Sporazumevalni prag za slovenščino*. Ljubljana: Center za slovenščino kot drugi/tuji jezik pri Oddelku za slovenistiko Filozofske fakultete.
- Fink, Conrad C. (1992): *Introduction to Professional Newswriting*. London: Longman.
- Jasc Paint Shop Pro, Help, Help topics.
- Komar, Smiljana (1996): *Funkcija intonacije v diskurzni analizi intervjuja v angleščini in slovenščini*. Doktorska disertacija. Ljubljana: Filozofska fakulteta.
- Mahnič, Mirko (1959): *Živa slovenščina*. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Milič, Dušan (1998): *Trendi v radijskem novinarstvu*. Diplomsko delo. Ljubljana: FDV.
- Pirc, Tatjana (2005): *Radio – Zakaj te imamo radi*. Ljubljana: Modrijan založba.
- Podbevšek, Katja (1998): Jezik in govor v gledališki praksi. *Razgledi*, 27. maj: str. 14–15.
- Praat, Praat objects, Help, Praat Intro.
- Praat, Praat objects, Help, Praat Intro, Pitch analysis, Configuring the pitch contour.
- Praat, Pitch, Pitch settings, Help.
- RTV Slovenija (2006): *Nočni program*. Dostopno na http://www.rtv slo.si/modload.php?&c_mod=rtvoddajeradio&op=show&func=read&c_menu=1&c_id=30 (27. julij 2006).
- *Slovar slovenskega knjižnega jezika* 1994. Ljubljana: DZS.

- Stramič, Bernard (2006): Osebna izjava avtoricama diplomskega dela. Ljubljana, 19. april 2006.
- Škarič, Ivo (1982/1999): *V iskanju izgubljenega govora*. Ljubljana: Šola retorike.
- Tivadar, Hotimir (2003): Podoba in funkcija govorjenega knjižnega jezika glede na neknjižne zvrsti. *Aktualizacija jezikovnozvrstne teorije na Slovenskem / Mednarodni znanstveni simpozij Obdobja - metode in zvrsti*, Ljubljana, 27. – 28. november 2003: str. 437 – 452.
- Toporišič, Jože (1976/2004): *Slovenska slovnica*. Maribor: Založba Obzorja.
- *Veliki splošni leksikon v osmih knjigah, Šesta knjiga P–Rž* 1998. Ljubljana: DZS.
- Velkaverh, Dunja (2006): Elektronsko pismo avtoricama diplomskega dela. Ljubljana, 21. julij 2006.